

Illustration: Peder Bundgaard

MORGENAVISEN
Jyllands-Posten

19. marts 1996

Indstik i
DAGBLADET/Frederiks-
borg Amts Avis og
DAGBLADET Roskilde

Kom forbi

Et tillæg udgivet i anled-
ning af en udstilling om
Dan Turéll 19. marts til 23.
juni 1996 i Kapellet,
Assistens Kirkegård,
Kapelvej 2, København N

MORGENAVISEN Jyllands-Posten, 19. marts 1996, 1:32

Kom forbi

21/2 år efter Dan Turéll døde på Rigshospitalet lukker vi dørene op for mindeudstillingen om digteren og tusindkunstneren Onkel Danny. Tanken og lysten til denne udstilling tog form for et år siden, men at det netop bliver i 1996 skyldes, at her ville Dan Turéll være fyldt 50 år.

Vi vil gerne hylde ham på behørig vis - ja, vi kan ikke lade være!

Udstillingen afholdes af Assistens Kirkegårds Formidlingscenter - 50 meter fra Dans grav. Nogle mener måske, at det er lovligt tidligt at holde en mindeudstilling. Om det skal der siges, at tiden er moden - interessen for Dan Turélls forfatterskab er meget stor i disse år. Mange unge og gamle finder vej til gravstedet på Assistens kirkegården, hvor de dvæler et øjeblik, som om de tog Dan's ord alvorligt:

*Jeg vil leve til jeg dør
og det er muligt jeg vil skrive min egen gravskrift
og i så fald skal teksten være henvendt til de
forbipasserende
og der skal stå
Ingen grund
til at holde her...*

Så vi holder ikke ved mindet om mennesket og myten Dan Turéll, men sætter flot alle sejl for at vise det, vi mener er et godt bud på en udstilling om onkel himself.

Onkel Danny kom forbi i et strejf af tid mellem 1946 og 1993 og gjorde noget ved os alle. Han døde, men vedbliver med at komme forbi via det, han efterlod os. For nogle er det bøger på reolen, en plade på grammofoenen, et udklip fra en gammel avis, og for andre igen en vedholdende erindring om Dan Turéll, der et eller andet sted holdt et af sine dybt geniale foredrag - han KOM FORBI og blev til inspiration for mangen sky digter in spe!

For mange mellem tredive og fyrrer er Dan Turéll fribytteren og rebellen, hvis speedsnak gav en særlig mening når stemmen messende råbte »DET ER BARE FOR MEGET.« Men der var også en uendelig poesi, som man kalkerede i sine egne kærestebreve, eller man fandt masser af mantraer til et følsomt genmæt, som når Dan skrev:

*Du kan være DET HELE i denne omgang...
Du kan være hvad som helst i denne omgang -*

Kapellet på kirkegården er rammen om denne udstilling. Nu er det ikke mere i brug som lokale for det sidste farvel, men i stedet et rum for det, der ikke forsvinder: myten om digteren, mediemennesket og privatpersonen. Denne udstilling om Dan Turéll er den anden i rækken af biografiske udstillinger på Assistens Kirkegård. I 1994 holdt vi en udstilling om Søren Kierkegaard: "Sønderrevet som jeg var i mit indre".

Men der skulle være en masse at komme efter. Som titlen på udstillingen angiver rummer den mange stemninger. De besøgende vil måske genkende et ganske særligt gademiljø fra Vesterbro, hvor Dan Turéll havde sin gang og fandt sin inspiration: »Jeg lever sådant set et stilfærdigt liv omkring Vesterbros Torv»

For de biografiske giver udstillingen også noget med hjem: en komplet biografisk fremstilling af Dan Turélls liv med tilhørende autentisk skrivebord, IBM-skrivemaskine og barberstol. Alle steder lægger udstillingen op til, at man kan sætte sig ned og fundere videre ved hjælp af de anbragte værker af Dan Turéll til fri læsning. Eller det var måske det helt rigtige sted at begynde til læse dette katalog, som er givet som en flot gave af Morgenavisen Jyllands-Posten.

Bidragene her viser en bred vifte af de mennesker der værdsatte og elskede Onkel Danny. Kataloget skulle gerne som udstillingen både være informativ og en kærlighedserklæring. Vi viser, hvad vore hjertes har budt os!

At denne udstilling bliver til noget skyldes ikke mindst digteren Asger Schnack, illustratoren Peder Bundgaard og arkitekt Niels Henrik Kirkegaard, der med deres indlevelse i projektet har tilført arbejdet med udstillingen noget ganske særligt.

Mange venlige mennesker har støttet os. Kulturbry '96, Kulturfonden og Borgens Forlag for nu at nævne de største.

Vi vil også gerne takke Chili og Lotus Turéll for deres støtte.

De var kort sagt mange, der KOM FORBI med gode tanker - nu er det publikums tur.

God fornøjelse!

*På vegne af udstillingsgruppen
Flemming Pless*

Mit med

Forfatteren Suzanne Brøgger's første møde med Dan Turéll fandt sted på Forhåbningsholms Allé i 1973, da hun interviewede ham - vistnok i et badeværelse eller et skolekøkken. Det var få måneder før hendes egen forfatterdebut

Af SUZANNE BRØGGER

Jeg kendte ikke Dan Turéll særlig godt, men i 1973 interviewede jeg ham på Forhåbningsholms Allé - i et badeværelse eller et skolekøkken, forekommer det mig. Det var nogle få måneder inden jeg selv debuterede som forfatter, og jeg var derfor meget nysgerrig med hensyn til hvordan mine jævnaldrende bar sig ad og hvad det var for nogle dyr i åbenbaringen, jeg var imed at gøre.

Jeg gengiver her mit første møde med Dan Turéll, sådan som jeg oplevede og skrev det ned dengang:

Dan Turéll er sådan en pibende person, han er spion, han er flere millioner sindrige celler og pupiller, flimrende, frugtbar og farlig.

Digter kalder man det.

Men det kunne lige så godt hedde markiseopsætter, vinduespolerer, postbud, ekspedient i Daells Varehus, jord- og betonarbejder, tjener og alt hvad der ellers findes, for det har han også været.

Når der var lærerrådsmøde i skolen, gemte han sig i plinten for at høre, hvad de sagde.

»Og det er den samme fornemmelse, der forfølger mig, ligegyldigt hvilken stilling jeg har: Gemme mig i plinten og høre hvad de siger. For de holder sgu stadig væk lærerrådsmøder, der er stadig væk nogle overordnede, autoriserede, der kører sagen på et lukket møde et sted.«

I LØBET AF fire år har han lavet mere end tyve bøger. Underjordiske bøger og overjordiske. De underjordiske kalder han for nervøse sammenbrud (*19th Nervous Breakdown* er det sidstudkomne) og dem udgiver han selv på forlaget Soft Machine Productions, og de er gratis. De overjordiske koster penge.

Dan Turéll har i det sidste par måneder lavet en hær af sangtekster og dannet gruppe med folk fra Blue Sun.

Hans højeste ønske p.t. er at blive discjockey på P3, men foreløbig må han vel nøjes med at blive sanger:

»Jeg har altid ment, at enhver kunne skrive, men så har de prøvet at coole mig ned med at sige »det er kun dig, der ka', ha ha.« Så nu vil jeg coole tilbage, nu vil jeg være sanger, nu siger jeg »enhver kan synge.«

»Jeg skriver bare for at være fri for at tage stoffer hele tiden. At være digter, det er ingenting, det er en proces, som under alle omstændigheder sker alle vegne, hele tiden. I princippet siger digterne bare det, andre ikke selv vil sige. Det gør så kunstnerne for dem. Det er ligesom når folk vil ha' petroleum, men ikke selv gider slæbe det op af trappen og så betaler nogen for at gøre det.«

»Hvorfor skulle man ikke have lov til at være digter?«

»Spørgsmålet er, om der er nogen der vil tillade nogen at gå rundt uden at være digter!«

»Når man kommer til en fest, kan man da altid - ligesom i annoncerne - se hvem der er udenfor og ked af det, det er ikke spor svært. Det er helt umuligt at gøre livet til en privatsag, for det dukker bare op ad bagvejen.

Man kommer derud, hvor man laver liveshows i forretninger simpelt hen for at få livsprocesserne ud af privatlivet igen - som en slags besværgelse. På samme måde lancerer Erik og Margit Brandt sig selv som produkt med biprodukter i form af tøj. Det er ikke til at se, hvor når det ene produkt adskiller sig fra det andet. Tøjet er dem og de er tøjet.«

Ansvarhavende redaktør: Jørgen Ejbøl

Redaktion: Torben Hamann Hansen, Asger Schnack og Søren Chr. Kirkegaard (layout)

Forsideillustration og vignetter: Peder Bundgaard

Udgiver og tryk:

Jyllands-Postens Fond - Jyllands-Posten A/S

første møde

Dan Turèll

DAN TURELLS nys udkomne sammenbrud hedder *Manjana* (Den Endeløse Sang Flimrende Igennem Huddens Pupiller).

»Hvem eller hvad er Manjana?»

»Manjana er hovedpersonen, som selvfølgelig er identisk med forfatteren, fordi enhver selvfølgelig er sin egen hovedperson i sit eget liv - alt andet er noget pjat. Jeg ville ikke gide lege den leg, som er den normale, når man skriver romaner, at »Jeg hedder Hugo, men nu kalder jeg mig selv for Børge, og den pige, jeg har problemer med, hedder Lisbet, så hende kalder jeg for Marianne, og hende jeg fandt i stedet for hedder Else, så hende kalder jeg for Brit, færdig, nu har jeg en roman« - svindel.«

»Problemet for Manjana og enhver er, at ethvert nytår altid viser sig at være ældgammelt, »et mentalt regnskab der slæber med, et bevidsthedens feed-back, der ikke vil fortone sig« siger og skriver Manjana. Det gør os vanvittige, at vi skal slæbe rundt på i går og i forgårs og flere århundreder og at vi ikke kan komme ud over os selv og blive fri for den gamle bevidsthed: For det er jo ikke andet end bevidstheden om et utal af sviniske tricks, som er systematiseret under navnet »samfund,« »jura«, »litteratur« og alt muligt.

»Det ser ud som om at alt, hvad du indsuger, havner på papiret.«

»Jamen, hvis metoden simpelt hen er, at alt hvad der kommer, må komme, så kan det ikke være mindre. Man kan ikke pludselig skære ned og sige, at det barbermanden sagde er mindre vigtigt end det mejerimanden sagde. Det er meget svært at hævde, at nogle tanker er klogere end andre, fordi de er bedre formulerede end andre.«

»I virkeligheden siger alle det samme og har altid sagt det samme. Den der Bill Haley plade "Love Letters in the Sand" siger nøjagtig det samme som generationer af magistre og bedrevidende paphoveder har villet tyrannisere ind i hovederne på folk via Blake og Shakespeare. Man skal indsuge så og så meget univers, og hvis man hellere vil ha' det fra Anders And end fra Hans-Jørgen Nielsen, hvad skulle det så betyde?»

»Vi er robotter, det er udmærket, robotter er det eneste, vi nogen sinde har været, og det eneste, vi nogen sinde kan blive. Vi er maskiner, vi bliver programmeret, man propper aviser som Berlingske og Politiken ind i hovedet på os på den ene side, og så producerer vi en Vesterbrogade eller et folketing, som det vi har, på den anden. Altså fungerer vi som robotter. Først i det øjeblik vi ikke fungerer som robotter, får vi at vide, vi er fremmedgjorte eller frustrerede, markomaner, eller røvpulere eller hvad ved jeg.«

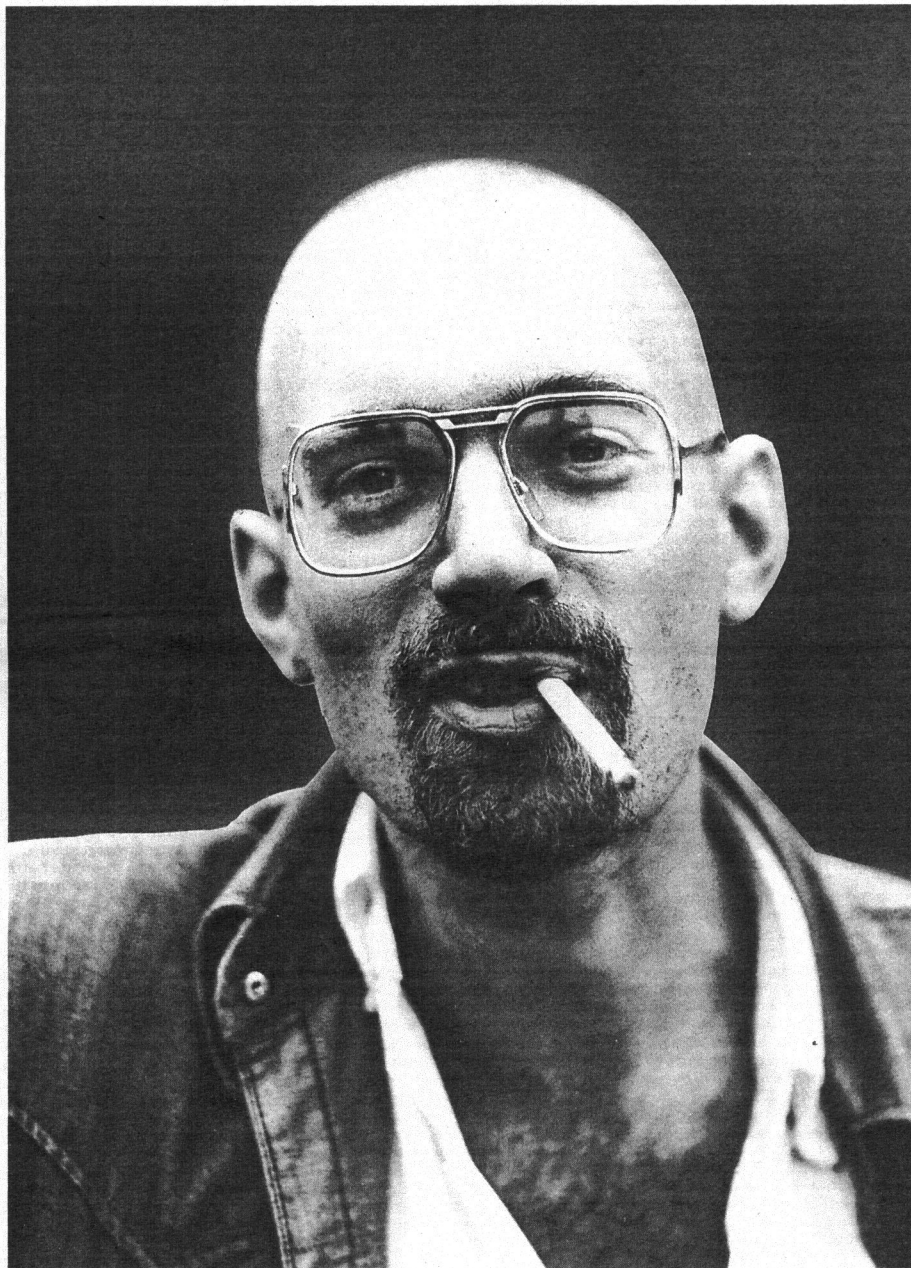
»Vi bliver bombarderet med "meninger", der skal forenkle tingene, men som ikke forenkler noget som helst ud over at forklare folk det, de godt ved i forvejen, bare på en mere indviklet måde. I virkeligheden kan alle de politiske "meninger", som fremstilles offentligt, reduceres til, at man ikke bør diskriminere den ene eller den anden gruppe, eller at de der har lav løn skal have mere i løn. Det er faneme vanskeligt at se dette som særlige "meninger", fordi det ligesom antyder, at de der ikke skriver det, synes, at de der har lav løn skal have endnu mindre i løn, og at de som bliver undertrykt skal have endnu flere tælv. Og det er der nok ingen der mener. Simpelt hen.

Post Scriptum:

Sådan talte Dan Turèll, lyslevende. Og sådan ville han sikkert også have talt i dag, uanset tidernes skiften. For jeg ved i grunden ikke, hvor meget han selv ændrede sig på vejen. Meget tyder på, at han egentlig var ready-made fra starten. Med noget nær klarsyn. Trods det skrå blik. Han talte altid skråt, med skråt ansigt, skråt op. Aldrig lige ud ad teksten. Hans ansigt og hans tale mødsagde hinanden. Han var vel ikke at denne verden, selv om det var den verden, han altid beskrev, som om han besad et intimt kendskab til den. Men det var kun som resultat af de allerstørste anstrengelser med at studere den, hårdt arbejde.

Hvad angår dyrene i åbenbaringen og jungleloven, er det min fornemmelse, at vi horte til det samme sted i fødekæden. Vi spiste ikke hinanden, men ledte altid venligt på hatten.

Engang har vi delt seng. Men ikke samtidig. Det var i New York, senere i 70'erne, hvor jeg boede hos en gæstfri diplomat og Dan i et kummerligt, kunstnerisk hotel, Chelsea, eller sådan noget. Jeg tilbød ham at arve mit

Dan Turèll i 1978

Foto: PEDER BUNDEGAARD

gæsteværelse, når jeg var rejst. Diplomaten var nemlig meget forfatter-venlig. Men han undrede sig alligevel over Dan Turèlls febrile arbejdstempo. Dan kom aldrig ret meget ned på gaden, men sad altid og skrev. Han havde allerede stakkevis af bøger bag sig, så hvad skulle han nå, spurgte min ven. Dan Turèll svarede, at han havde meget at nå, for han regnede ikke med at leve så længe.

En dag tog jeg ham med hen for at besøge Billie Holiday og Charlie Parker's advokat, Flo Kennedy, stor og sort og grov i kæften. Da vi kom ind i lejligheden var

sagføreren i bad. »I brought a friend,« råbte jeg ned gennem entreen, »he knows all the solos of Charlie Parker by heart.«

»He's a darling, your friend.«

Da vi gik downtown igen, ned ad Lexington Avenue, spurgte jeg ham, hvorfor han ikke fik sine bøger oversat til engelsk. Han svarede: »I Amerika er der mange som mig.«

I Danmark var der kun én som Dan Turèll.

Suzanne Brøgger (f.1944), forfatter.

Foto: MIK ESKESTAD
Dan Turèll foran Café Dan Turèll i
Store Regnegade i 1984

gad eller simpelt hen ikke kunne lade være, inviteret med indenfor.

Selvom Turèll først og fremmest blev kendt som så meget andet - personlighed, meningsmaskine, columnist, mediefigur, krimiforfatter, showfigur m. m. - var det i hans poesi fra halvfjerdserne og fremefter, at han samlede erfaringer fra beat-generationens digtere med nik til Ezra Pounds behårde holdning til sproget og det at være sproghåndværker, tilsat en uomtvistelig dansk sensibilitet, en personlig blanding af alt fra Gustav Winckler til Per Højholt. For at antyde hvor vidt han spændte. Og berøre hvor

meget han hentede uden for litteraturen.

Fra og med *Karma Cowboy* (1974) satte han sig selv og sin unikke indfaldsvinkel til verden i centrum med et jazzet ameri-dansk tonefald, uden at forgå i den indholdsmæssige slendrian og sprølige slaphed, der prægede den såkaldte "bekendelses"-litteratur, hvis hele sigte lå Turèll umådelig fjært. Dertil var han alt for blufærdig.

Og *Vangede Billeder* fra 1975 er - ud over at være hans folkelige gennembrud - nok noget af periodens eneste læsbare hjemstavnsdigtning.

Også som mand var han en påvirkning,

netop fordi han ikke lignede tidens typisk asekuelle "mænd", med parkacoats, islændere og træsko, men derimod en type, en karakter, en original, en sand dandy! Han satte virkelig sit præg på bybilledet, når han flanererede gennem sit elskede København.

P.g.a. sin indædte vilje til at ville leve af sit fag, og ikke af almisser, satte han i stigende grad en del af sine skabende evner bag sager, der sagtens kunne have været varetaget af mindre begavelser; her tænkes især på hans bidrag til Politikens 'I Byen', en slags petijournalistik, der nærmer sig damebladenes. Det for-

hindrede ikke hans ind- og udfald fra at lyse op i en ellers rovtrist avis, selvom det ikke desto mindre ofte forekom at være spild af kræfter. Men det er også et eksempel på at ingen genrer var ham fremmede, og at han havde appetit til at prøve dem alle af.

Og set i lyset af mandens helt afsindige produktivitet må det betegnes som flueknepneri - det kan kun konstateres at det blev gjort, fordi digteren ville det: Thi for Dan Turèll var den personlige frihed - i den grad en sådan lader sig realisere - alfa og omega. Derfor kan og skal hans værk også tolkes som en lang tekst, en lang søgen mod det punkt, hvor individet kan være til, intet mindre. Polerne hed et subjektivt hipster-Amerika og Østen (buddhismen), med Danmark og (især) København som centrum.

HANS DIGTNING faldt i tre markante afdelinger. Fra han debuterer som ægte undergrundspoet i 1969 (med 40 ark, på Sub-Pub) og frem til hovedværket *Manjana* (1973), skriver han faktisk på en lang, forholdvis litterær tekst, man kan stige på og af så nogenlunde, som man lyster. Der er tale om en tekstmæssig karruselturn på både dansk og engelsk, inspireret af den ny livsstil der fulgte i hælene på hippierne; ændringen af samlivs- og boligformer, rockmusikken og stofferne, sammenholdt af en imponerende, men noget spredt bæsthed og sproglig veloplagthed, omend disciplin ikke ligefrem plagede digteren i denne periode. Typisk nok kom "overgrundsbøgerne" i denne periode på forfatterforlaget Arena.

Den anden periode starter med for-nævnte *Karma Cowboy* i 1974 og kulminerer med trilogien *Drive-in Digte* (1976), *3-D Digte* og *Storby-Blues* (begge 1977), som er beslægtet med samme periodes "medie-montager", og hvor han skamløst trækker på en række populærformer, helt ud i de allermost corny halvtredser-slagere man kan forestille sig. Her dyrker han en slentrende, bredt anlagt stil, der er noget så sjældent i dansk digtning som hhv. "underholdende", "gribende" og "vittig", mens det samtidig er både illuminerende og knagende godt håndværk. Der træder personen Turèll frem og taler direkte til læseren i nattens mikrofon - og dér vandt han nok de mange tusinde venner, han ikke blev direkte knyttet til ... men som til gengæld knyttede sig stærkt og taknemmeligt til det univers, hans tekster afstak.

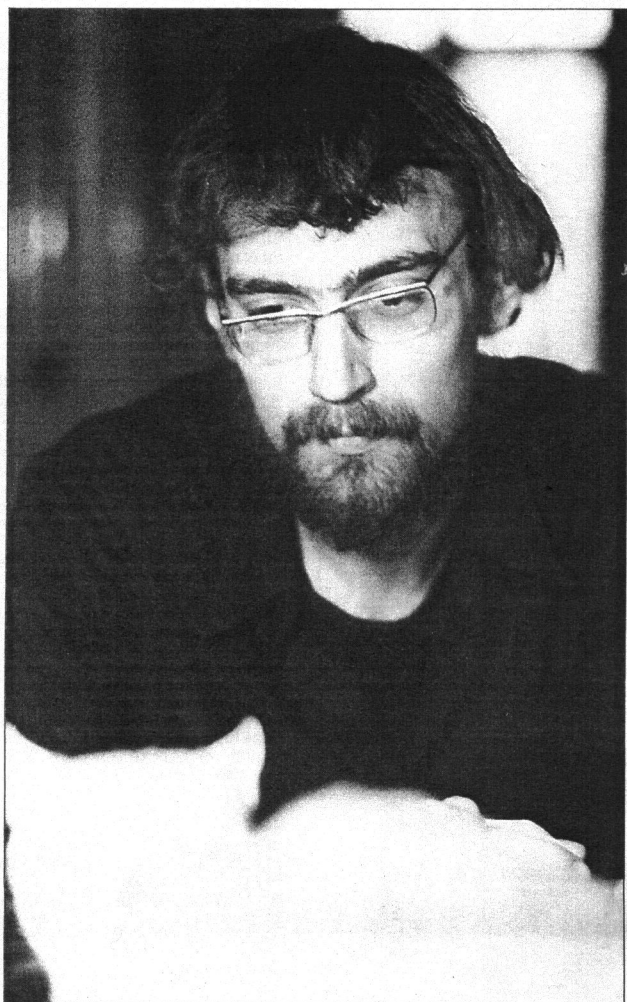
Den sidste fase begyndte med den af-dæmpede *Alhambra Blues*, 175 dagbogs-digte fra årene 1978-82, og udgivet i '83. Nu er formen kort og fortættet, et sted mellem refleksion og digt; den østlige inspiration blev alt tydeligere i disse år. Denne udvikling kulminerede i trilogien *Himalaya Hilton* (1991), *Gud & Gokke* (1992) og testamentet, *Tja-a Cha-Cha*, hvor kortdigtet føres ud til sin yderste konsekvens; måske nogle få ord, en betragtning, en ordleg - ny tekst, videre. Men så desværre heller ikke længere ...

Og lad så digteren få det sidste ord - som buddhist kunne han gå fortrøstningsfuld videre, mens vi andre står tilbage med savnet efter manden, som altid var værd at læse.

Men så sandelig - og heldigvis - også Værket:

*Det er som det altid
har været:
Alfabetet
er mit bedste legetøj.
Jeg vil lege med det
lige til det bliver for mørkt
til at jeg kan se det.*

Fra *Febertid*, Borgen 1995. Klaus Lynggaard (f.1956), forfatter og rockanmelder ved dagbladet *Information*.

Dan Turèll 1971

Foto: PEDER BUNDGAARD

Om at skrive, læse og læse Turèll

Af PER HØJHOLT

Den der skriver, producerer udsagn, men også skrift. Nogle forfattere ser bort fra det sidste, og skriver om noget, andre lægger vægt på det og skriver noget. De forfattere producerer skrift, men skriften reproducerer ikke noget konkret indhold - hvis man endelig skulle sige hvad den reproducerer, blir det: skrive, det at skrive. For at kunne skrive, må jeg skrive noget, jeg kan ikke intet skrive. Sådanne tekster er naturligvis lige så fulde af udsagn og indhold, eller hvad man nu vælger at kalde det, som andre tekster. Men læseren tvinges til at forholde sig på en helt anden måde, hvis han/hun vil have andet end forvirring og rådvildhed ud af det.

For en digter som Dan Turèll er skriftproduktionen uendelig, den svinger og skifter ustandselig, snart orienteret udad mod samfund og mennesker, snart indad mod sindet og skriftens egen problematik. Samtidig er forfatteren skubbet ud af focus, og læseren suget ind. Det drejer sig

ikke om, hvordan Dan Turèll har det, men om hvad han skriver. Ved at arbejde på den måde får han lavet bøger, som ikke kan læses på den almindelige måde. I postulat-form kan det siges sådan her: Den der læser læses. Læseren fragter sin jeg-boble gennem denne mangfoldighed af sider, og ser og føler hele tiden hvad der sker, med bogen og med boblen. Læseren ikke bare føler »noget,« men »føler Sig,« for nu at bruge gamle Ewalds udtryk.

Derfor er det sikkert vanskeligt for de fleste at gøre rede for hvad der egentlig sker med dem, når de læser sig igennem en bog som den her: de er jo selv part i sagen, de læser og de læses, de dukker op og de forsvinder. Derfor den tale om Intet, flere steder.

Bogen er en flade, et område, nogle egne er endda så fremmede, at de er på engelsk, men hele tiden er topografien en personlig, skriftens og læserens i stadig veksel.

(Fra *Arena Information*, indlagt i *Manuskripter* om hvad som helst, 1971. Per højholt (f. 1928), forfatter.

Meget af den musik han lyttede til satte sig spor i hans produktion, fortæller Jan Kaspersen, medlem af Dan Turèlls orkester "Sølvstjerne"

Af JAN KASPERSEN

Den var vild med musik, og han var storforbruger. Musikken indtog en væsentlig plads i hans dagligdag, og han havde som regel altid båndoptageren kørende på arbejdsværelset eller kontoret, som han kaldte det, når han var i gang med at skrive. Det var specielt udvalgt musik han hørte. Den skulle gerne være af en karakter, der stimulerede skriveprocessen, f.eks. kunne han afspille det samme boogie-woogie bånd om og om igen, for - som han fortalte mig - det rytmiske drive gav en solid steady backing, mens han hamrede i IBM-skrivermaskinens taster.

Han havde en større samling kassettebånd stående i reolen, som han brugte som arbejdsbånd, og han afspillede dem på en stor, støvet, sølvgrå ghettoblaster. Den var nemmest og hurtigst at betjene. Men ud over båndene havde han også en større pladesamling. En del af dem havde (ligesom en del af bøgerne) en speciel plads, nemlig dem som han holdt særligt meget af og som nemt skulle kunne nås. Og hvad var det så for nogle plader og bånd der stod der?

IFØLGE DAN SELV var den første plade han købte en jazzplade med pianisten Thelonious Monk med titlen *Monk's Mood*. Denne tidlige kærlighed til jazz varede livet igennem, men der var også mange andre musikformer, der siden hen havde hans interesse. I de næsten 25 år vi kendte hinanden, og inden for en meget lang periode, hvor vi arbejdede sammen on and off om store og små projekter, havde han mange forskellige grupper, musikere og solister i focus. Det skiftede fra periode til periode alt efter hans liv. Her er nogle eksempler, som jeg husker, ikke mindst fordi vi næsten altid diskuterede musikken med alle de ind- og udfald inklusive drillierier der hørte sig til:

Om Dans

Lou Reed, Chuck Berry, Johnny Cash, Jefferson Airplane, Grateful Dead, Sonny Rollins, Clifford Brown, Chopin, Jerry Lee Lewis, J.S. Bach, Frank Sinatra, Frelsens Hærs Orkester, Roy Eldridge, Bob Dylan, Leonard Cohen, Big Joe Turner og David Bowie. Listen kan fortsættes meget langt endnu. Som man kan se et yderst blandet udvalg, hvilket også gør spørgsmålet om Dan var mest til rock eller jazz komplet tåbeligt. Skal man forsøge at kaste lidt lys på ovenstående liste, kan man sige, at der var forskellige indgangsvinkler for ham. En vigtig del af Dans interesse for f.eks. Lou Reed, Dylan, Berry og musik af den type lå først og fremmest i ordene, hvilket er meget naturligt for en forfatter, uden dog at udelukke musikken i sig selv. En anden vinkel kunne være sound, frasering og stil repræsenteret i for eksempel Sonny Rollins, som var en af Dans store jazzhelte.

MED HENSYN TIL klassisk musik og modernistisk partiturmusik var det ikke noget han dyrkede - med enkelte undtagelser. Jeg tror ikke at han nogen sinde har været til koncert med den slags musik, men hjemme ved jeg at han en overgang var meget optaget af Bachs Goldbergvariationer og han holdt af og hørte en del på Chopins klaverstykker, hvis fine let melankolske stemning tiltalte ham. Han havde også et par plader med Ligeti og Stockhausen, men det var sandsynligvis mere for at tage et tjek på nogle nyere ting.

Det blev aldrig til nogen større interesse. Helt modsat denne "seriøse" musik - og Dan var bestemt ikke glad for at være kultiveret seriøs - fik han en overgang et trip med den gode danske Giro 413 musik. Sandsynligvis som en virkning af hans *Vangede Billeder*, der måske for første gang drejede ham i en folkelig retning. Det medførte blandt andet at han skrev "Lad mig dele dine drømme", der blev sat i musik af cirkuskunderen Kurt Møller Madsen og senere sunget i en TV-udsendelse af Gustav Winckler. Det var han meget glad for. Denne meget folkelige tradition tiltalte ham, og gav sig eksempelvis udslag i en interesse for syngepigerne på Bakken, der holdt i mange år.

MEGET af den musik han lyttede til satte sig spor i hans produktion. Ikke bare i hans digte og kriminalromaner, men også meget direkte i de små bøger han kaldte medie-montager. Det han skriver her om solister og orkestre hører til noget af det bedste, der er skrevet om musik set fra mit synspunkt. Vi talte ofte om det at skrive om musik og i hvor få tilfælde, det blev rigtig godt. Bortset fra Torben Ulrich, havde han ikke meget tilovers for danske skribenter, og anmeldere havde han det svært med. Hvad angår sidstnævnte gik han endog så vidt at han et enkelt sted i en af sine bøger undskylder, at han engang i et skoleblad havde skrevet et par anmeldelser.

En helt anden vinkel på Dan og musikken var hans dybe fascination af musikeren, hans instrument og tournelivet. Det har også sat sig klare spor i hans produktion. Jeg har ofte haft mistanke om at han meget gerne ville være musiker. Ikke sådan at forstå, at han var utilfreds med at skrive, det tror jeg ikke han var ikke et øjeblik, men hvis han havde en drøm, så var det at være musiker.

Dan har mig bekendt haft 2 instrumenter: En trompet og en altsaxofon, når man ser bort fra signalhorn og tibetansk tempelhorn. Om det var trompeten der var nummer ét eller om det var saxofonen har jeg ikke noget bud på, men i hvert fald kom han aldrig rigtigt i gang på nogen af dem. Jeg ved ikke om det skyldtes en utålmodighed og/eller en mangel på undervisning. Måske gik det bare sådan, fordi han havde et stort og

forhold til musik

naturligt talent for at skrive. Hvis jeg havde været udstyret med en så stor gave for at behandle sproget, var jeg sikkert ikke blevet musiker og komponist.

Da "Sølvstjerne" havde eksisteret et års tid, fik vi den idé, at Dan skulle prøve at deltage lidt på percussion, når trioen var i gang med instrumentale udfoldelser. Det skulle forberedes og afprøves, så jeg gik i gang med at vise ham, hvad man kunne gøre med en tamburin. Det gik ikke rigtig, og da en tamburin er yderst farlig for musikken i de forkerte hænder, skiftede vi til maracas. Og det gav samme resultat. Vi opgav. Og her vil jeg ind på noget paradoksalt med Dan og musikken. Han havde allerede da (og gjorde det siden hen fremover) skrevet en lang række sange som udfoldede sig smukt rytmisk og som lå rigtigt godt for en sanger eller sangerinde, hvilket en hel del indspilninger viser. Men når han selv skulle recitere eller synge rytmisk, især sammen med et band, gik det aldrig rigtigt godt.

Det var som om han ikke kunne orientere sig i rytmen, og ikke var klar over hvor down- og upbeat var placeret. Det fungerede ikke så godt, og i bedste fald

kun lige acceptabelt. Det resulterede tit i nogle meget komiske situationer, for eksempel når han skulle begynde at synge "Det er alt sammen af papir" (Paper Moon), idet han havde tydeligt besvær med at begynde på upbeat lige efter første slag i A-stykket. Der blev ofte spillet introduktion mere end rimeligt var, inden det lykkedes ham at falde ind. Han var godt selv klar over problemet, og vi prøvede at få det løst, men det lykkedes aldrig helt.

TIL GENGÆLD havde han muligheden inden for rækkevidde, hvad angår at tage på tourné. Og den udnyttede han flittigt. Det begyndte med "Sølvstjerne", og fra da af tog han på tur med jævne mellemrum. Ud fra egne oplevelser, dels med "stjerne"erne, dels med et duomakkerskab i et længere tidsrum, var det klart at Dan kunne lide det, også selvom han tit gav udtryk for »provinspanik.« Man føler sig så dejligt levende på tur, og det var ikke nogen undtagelse for ham. Desværre var der de sidste par år af hans liv stort set kun tale om solo-ture, og de sled en hel del. Det er altid mest fornøjeligt at have nogle legekammerater med.

Jeg er ikke i tvivl om at Dan var musikalsk. Også selvom han havde praktiske problemer som ovenfor fortalt. I hvert fald var han en god musikalsk partner for mig. Der var absolut ikke noget i vejen med hans ører, og han kunne både være skarp og spids i sine kommentarer. Engang fortalte jeg om en af mine tidligere (og nu tidligere) inspirationer, pianisten Dollar Brand (Abdullah Ibrahim), ved et af vore møder. Han afbrød mig og sagde kort og kontant: »Ham kan du godt lomme. Det er Monk der er interessant.«

Den var svær at komme udenom. Et af de sidste temaer, han ville anslå over for mig, var Gerry Mulligans klaverløse grupper. Han var meget optaget af de fine melodiske linjer og syntes, at vi skulle have en eftermiddag sammen, hvor vi hørte nogle af pladerne over lidt øl. Vi nåede det ikke. Men vi nåede en masse andre møder ude og hjemme, som jeg stadig glæder mig over.

Jan Kaspersen (f. 1948), musiker og komponist

Dan Turèll og Sølvstjerne. Forrest Dan Turèll og bagest fra venstre Tømrer-Claus, Flemming Quist Møller og Jesper Zeuthen

Not Fade Away

Af PETER LAUGESSEN

Blodet bobler
i hudens små vulkaner.
Dødens små lys i mørket
fyldes af nye forord.
Læserens stol står tom.
Strømmen af breve er standset.

Ude ved randen af Roskildesmatten
står du med plastikposer om fødderne
hvid som en klovn og citerer Trocchi:
The endless tundra which is all
there is to explore. Det er fra CAIN'S BOOK,
en af de bibler der flyger i årenes sne.
Du havde nye digte i lommen men folket
krævede dem, de kendte. Bagefter så jeg
tilfældigt din check i skurvognen. Den
var større end min, og vi var tre
til at dele. Men bag dig stod nogen
parat til at snuppe det hele. Bag dig
stod gribbene. Maverne gurgede. Ligdyr
fra Eddaen, grådigt gnavnede gustne galninge,
formænd og bagmænd, skatteindskrabere
klippet med hæksaks, smålig misundelse
lurende, ventende: Snubler han, dør han?
Der gik et gys gennem alfabetet og det
ligesom skælvede som var det pludselig
blevet hamret i stikket med direkte sus
fra Krabbetågen. Ude i mudderet stod Paracelsus
og bankede Buddha i ryggen. Det var ikke
som Hermann Hesse ville have set det. Snarere
var det en taxa i neon, der kom fra himlen
og svingede lavt hen over pladsen. Alt på den
blinkede. Hornet hylede be-bop når mosters
vovse stak kloen i skiven og gulvtæppet voksede
indtil vi gik gennem urskov med nyfødte øjne.

Vi skulle have siddet sammen
om 30 år
på TV
eller hvad det hedder til den tid
og set gennem blafrende døre af whisky og røg
60 år tilbage på alt det
ingen af os længere
ville kunne huske.

*Indlednings- og slutvignetterne er fra Deadlines,
Borgen 1994. Midterfløjen er et nyskrevet flash
back til Lyrikeltet på Roskildefestivalen 1991.
Peter Laugesen (f. 1942), forfatter.*

Aber i bur

Man kan spørge sig, hvem der egentlig er aber i bur. Det interessante er jo, at tremmerne sidder på begge sider af buret - at der er nogen indenfor såvel som udenfor, og at man aldrig helt kan komme overens med, hvem der betragter hvem

Af TORBEN HAMANN HANSEN

I midten af 80'erne udsendte forlaget Gyldendal det seneste større bud på en samlet dansk litteraturhistorie; et monument i 9 bind - skrevet af den generation af forskere, som udtrådte deres akademiske barnesko i 70'ernes politisk overspændte universitetsmiljø. *Dansk litteraturhistorie* er simpelt hen titlen på dette værk - med en ubeskeden præcisering af dets ultimative karakter.

Og taget på ordet som det litteraturhistoriske sandhedsvidne, det giver sig ud for at være, ligner det et uigendriveligt faktum, at Dan Turélls litterære betydning skulle være af en temmelig begrænset art. Det er påfaldende, at de 10-12 linier, der reserveres forfatterens navn, næsten udelukkende hæfter sig ved forfatterens mediebevindte og selvscenesættende image og slet ikke ved noget digterisk indhold. Af de over 60 værker, Dan Turéll havde udgivet på dette tidspunkt, omtaler *Dansk litteraturhistorie* forudsigeligt nok kun *Vangede Billeder*, der så i øvrigt - med slet skjult puritanisme - betegnes som en formel til at »forsone æstetiske og markedsmæssige krav.« Når samtiden skal forsøge at objektivere sin egen historie ender det også ofte med, at den er så blændet af lyset fra egne idiosyncrasier, at det alene af den grund er frugtesløst at lytte til dens erklæringer.

PÅ SIN VIS unddrager Dan Turélls forfatterkab sig helt og aldeles det videnskabelige system, som *Dansk litteraturhistorie* så monumentalt og empatisk skruer sig ned i, og heri ligger formodentlig også noget af forklaringen på, at det i akademiske sammenhænge aldrig har været rigtig fint at beskæftige sig med dette særlige kapitel af litteraturen. Dan Turéll er ikke for fastholdere; både i de enkelte tekster og i forfatterkabet som helhed glider han af over for systemtænkningen i enhver forstand, og præcis dén videnskabelige tradition, som tilhører hans egen generation, havde han ikke meget andet end foragt tilovers for.

Men også i dag - selv efter det postmodernes postulerede frigørelser - er det lidt suspekt og et udtryk for en slags halv-vulgær svagheit, alt for éntydigt at give sin begejstring over Dan Turéll til kende. Det er MenneskeMyteMaskinen, det er performerens deliristiske jukebox, som i forhold til den gode smag kaster skygger ind over de ellers åbenlyst litterære kvaliteter, og det er en produktion, som i omfang og eksperiment er så enorm, men - indrømmet - også så svingende, at den momentant kan synes at tage luften ud af de mere substansielle udgivelser.

Dan Turélls litterære produktion står ellers på nogle solide grundpiller, som uden tvøven kan betragtes som både epokaltyper og centrale værker i de sidste 30 års danske litteratur. Det gælder *skovens af Manjana* fra 1973, det gælder *Karma Cowboy* fra '74, det gælder *Vangede Billeder* fra '75 (bestemt), og det gælder de to store trilogier: *Storbytrilogien* fra 1976-77, og de tre sene digtsamlinger *Himalaya Hilton* (1991), *Gud & Gokke* (1992) og *Tja-a-Cha-Cha* (1993). Men for så vidt gælder det også hele kriminal-eposet, som udfylder tidsrummet imellem de to

Dan Turéll 1984 - hvem er inden for, og hvem er uden for buret?

Foto: MIK ESKESTAD

trilogier og er en forbløffende tour de force i raffineringen af en genres muligheder og karakter.

Oven på dette fundament svæver så de litterære byggede med deres udfald og afsporinger, ekskursioner og digressioner til genreafprøvninger og serieproduktioner som Onkel Danny-udgivelserne, *Medie-Montagerne*, de tidlige *Soft Machine*-produktioner og hele *I Byen*-sagaen. Det er ikke noget sindrigt konstrueret og utilnærmeligt palæ i marmor og granit, men snarere en råt skitseret fabriksbygning, en montagehal, som giver direkte indblik i digtets og skriftens tilblivelse. Vi er simpelt hen med indenfor i selve værkstedet, vi er vidner til forarbejdningsprocessen, til skriftens yoga, og vi kan se, hvordan grundlaget skabes for de mere fremtrædende og tunge produktioner, der er spredt ud som øer på tværs af oeuvre.

Sådan er i det mindste anlegget i Dan Turélls stadige skriven; for som han iscenesatte sig selv som Mediemonster, er hele forfatterkabet en iscenesættelse af skriften i nogle dertil indrettede prototyper, et stort sprogligt og kulturelt cut-up, hvor de enkelte bestanddele samler sig til et korpus, til et Dan Turéll Incorporated, der er alt fra drivende daskende dåse-digte til litterær prêt-à-porter og haute couture. I sandhed en fortælling, som mimer det 20. århundredes flimrende splittelser.

SPØRGSMÅLET er så, hvad Dan Turéll mente om sin egen litterære placering og i det hele taget om litteraturen i snævrer litterær forstand. I *Onkel Danny's små sorte sitrende skinnende svirrende svingende saxoli sæbeboble-sange* fra 1978 har han leveret sit eget indkogt koncentreret bud på, hvad litteratur og littera-

turhistorie overhovedet er for noget.

Udgivelsen hører nok til i den lettere ende af skalaen og lever fint op til det motto den selv angiver: »Tjallesang og lallevers/ Nonsensrim på kryds og tværs/ Til konventionel kommers/ i 198 og 70.« Med sine 16 numre - alle rimede sange med titler som »Giro 413 Gag«, »Choose Blues«, »Kusselirekasse« og »Bonevoks Boogie-Woogie« - er bogen et af mange eksempler på, hvordan Dan Turéll flirter med at placere sine udgivelser i grænseområdet mellem musik og litteratur.

I digtet eller sangen »Aakjær Paa Aastedet« gennemgår han på en fuldstændig uortodoks, respektløs facon dele af dansk litteratur med udsagn som »Aakjær går og leder/ mellem får og beder/ efter slappe skeder« og »På Skagen drak Drachmann/ til han blev helt gak, mand/ og fuld gik på roven/ i andemads-brakvand.« Og om Rifbjerg hedder det, at »Klaus skal nok gi klaus/ selv når han er taus.« Bestemt en anderledes måde at drive litteraturvidenskab på. Og dog ... Måske modsvarer det tjallede og lallede meget godt den uvederhæftighed i omgangen med litterært arvegods, som Dan Turéll fandt i den etablerede kritik.

Der er nok tale om tekster til almindelig underholdning, til *konventionel kommers*, men morskaben munder samtidig ud i en dyb indignation over, hvordan det digterisk originale kværnes til forskelsløse narrestreger i den store kulturelle trædemølle: »Blake var en fake/ Baudelaire var en mær/ Dante var dum/ og Shakespeare var sær/ Goethe var gnaven/ og Schiller var sur/ og hele bundtet/ var aber i bur/ Tilstrækkeligt mange/ aber i bur/ så har man en rigtig/ ægte kultur/ Man spørger dem inde/ Man rejser en mur/ Man peger og siger: 'Dét' litteratur!' Hyrer folk til at pege/ og måle og

veje/ og sælge enhver/ hvad er hvermands øje.«

Alt i alt en fortættet karakteristik af hele den litterære institutions funktionsmåde. Kulturen - i institutionel forstand - skabes netop ved, at man peger på den, at nogen peger, og definerer den gode smag.

Med *Vangede Billeder* og ikke mindst kriminalromanerne nåede Dan Turéll for alvor bredt ud, skønt navnlig krimierne også var medvirkende til afvisningen af hans seriositet som forfatter. Problemet ligger naturligvis i, at genren vedblivende har ligget underdrejet som Hollywood B-film, som low-budget underlødigt folkelighed. Den folkelighed, som for 70'ernes marxistiske skoling i virkeligheden var et udtryk for arbejderklassens fremmedgjorthed, og som er lige så uahåndterlig for den aktuelle litterære æstetisisme.

Dan Turéll blev selv et slags offer for den litterære kritiks fordomme, og man fornemmede - navnlig i de senere år - en indædt bitterhed overfor dette åndsaristokratiets skatteopkrævere. For lige så meget, som han foragtede smagsæstetikken, lige så bevidst og forfængelig var han om karakteren af sit eget værk. Og man kan spørge sig, hvem der egentlig er »aber i bur« - det interessante er jo, at tremmerne sidder på begge sider af buret; at der er nogen indenfor såvel som udenfor, og at man aldrig helt kan komme overens med, hvem der betragter hvem.

Torben Hamann Hansen (f. 1959) er cand. phil. i litteraturhistorie og ansat ved Assistens Kirkegårds Formidlingscenter.

Vågn op

Klummen "I byen" i Politiken blev for journalist Henrik Palle et ideal for, hvordan en klumme skal være

AF HENRIK PALLE

Der findes en, efter undertegnede ydmyge opfattelse meget fin, amerikansk talemåde, der hedder "Wake up and smell the coffee". På dansk ville den, formentlig, blive oversat som noget i retning af "Luk øjnene op" - og formuleringen modsvarer den latinske, og i dag på grund af Peter Weirs film *De døde poeters klub* meget berømte, livsforkrift "Carpe Diem", grib dagen. Livet er ikke, som kristendommen ellers gennem et par tusind år har forsøgt at bilde folk ind, et andet sted. Det er nu og her - og det udspringer sig lige for øjnene af en, hvis ellers man gider lukke øjne og ører op og se, lytte, sanse og deltage i det.

Det var Dan Turéll eminent til: At se og høre, og desuden formidabel fantastisk til at formidle det videre, til at fortælle om det, så det fremstod levende og læseværdigt på tryk - selv i et flygtigt medie som avisen. Shakespeare coinede et sted frasen om, at verden kunne være "ens østers" - et favst tillukket væsen, som ved nærmere eftersyn kunne vise sig at indeholde en perle, et poetisk sandkorn. Men det forudsætter, at man åbner det sammenklappede skaldyr og ser efter, hvad det gemmer på. At man gider.

I NÆSTEN 20 år skrev Dan Turéll sine "I Byen"-klummer på bagsiden af Politikens fredagstillæg - altid illustreret af tegneren Peder Nymann og altid ekstremt læseværdige og underholdende, hvad enten de små stykker var en moralsk forarget opgang til byens befolkning om for fanden at opføre sig ordentligt og hjælpe gamle damer, der var faldet, med at rejse sig op, eller en æstetisk betinget refleksion over det upassende i at placere pølseovne på Frederiksberg Allé - eller for den sags skyld en satansk, men djævelblændt stilsikker parodi på restaurantrameldeloretikken fra kokkehue-rubrikken oven over fredagsklummen, hvor forfatteren i stedet for en fransk restaurant bedømte kvaliteten af den hash, der en bestemt dag blev solgt i den ellers så forkætrede Pusher Street på Christiansia.

En hyppigt forekommende genre i klummerne var rejsebeskrivelsen - fra den lille rejse, hvor Dan Turéll viste sit åndelige slægtskab med eventyrfortælleren, poeten og sprogkunstneren H.C. Andersen, der i sin tid også berettede om en mindre fottur fra den ene ende af Kongens by til den anden.

I sommeren 1976 hyrede dagbladet Politiken den dengang 30-årige forfatter til succesbogen *Vangede Billeder* som "sommerunderholder" og bekendtgjorde dette for verden med helsidesannoncer. "Den store gasmand dypper dig i sit blækhus" lod annoncens overskrift, og brodtæksten, under et foto af en ung og svært flabet udseende Turéll, introducerede digteren med følgende ordlyd: "Dan Turéll er løs i Politiken. Showmanden fra Vangede, Tribinis arvtager. Den myreflitte forfatter, der ikke har en livsfilosofi, men er den: Mennesket er frit, hvis det selv vil. Der er ingen forhold, man ikke kan have sig over. I de kommende uger hæver Dan Turéll sig over den danske sommer i noget, vi ikke tør kalde artikler. Hellere oplevelser. Flip, rock og skuespil på tryk. Folk, der kender ham, ved hvad der venter dem. Alle andre har nogle gevaldige lufttute til gode".

Og Politiken var åbenbart så tilfredse med artikelsekserien fra den flippede sommer, at de fortsatte samarbejdet og gjorde

de Turéll til fast fredagscolumnist, da fredagstillægget *I byen* så dagens lys.

Klummen "I byen" blev for undertegnede et fast lyspunkt i tilværelsen - og et ideal for, hvordan en petitjournalistisk klumme skal være. Har man en idé, et tema - eller en bestemt joke, man har lyst til at fyre eller køre af, er det fint. Har man det ikke, må man, som Indiana Jones fra Spielberg's eventyr-film, "Think of something as I go along". Og i virkeligheden er det i de klummer, hvor Turéll ikke har en fast idé og ej heller noget budskab, men bare er nødt til at køre derudad og underholde, at han viser sit sande sproglige mesterskab og sine ufattelige evner som litterær showmand. En del af disse "ustrukturerede" klummer består af opsnappede jokes, sætninger og samtalefragmenter fra et værtshus - angiveligt på Frederiksberg. En vis Swami McFreelance optræder som fast figur i en periode, og Turéll lader denne kommentere verden og ikke mindst dens indbyggere og disses særlige ideer. En ilter og politisk oprørt ungersvend, der i ram-saltede vendinger hudfletter den borgerlige verden og dens korrumpere ideologiske system, hævder hårdnakket at være overbevist anarkist, hvilket da også er O.K., lader klummeforfatteren skinne igennem. Sidst i klummen afsløres det dog, at det subversive unge menneske i flere år har været kontingent-belende medlem af Anarkistsammenslutningen. Og med bidende ironi punkteres forestillingen om det reelt oprørske i den form for revolutionær aktivitet.

AT KLUMMERNE havde titlen "I byen" blev fra start til slut fortolket meget bredt. Det handlede ikke altid om "byen" i snæver forstand, som geografisk fænomén, men lige så ofte om det sproglige rum, byen er, og det sproglige rum vi mennesker færdes i - i byen. Dan Turéll kunne eksempelvis gå på byvandring med sproffilosoffen Wittgenstein, der på det tidspunkt havde været død og borte i flere årtier, og ved hjælp af eksempler fra reklameskilte og vinduesudstillinger forklare, hvad den svært tilgængelige tænker egentlig mente med, at sproget ikke rigtigt kunne bruges til at sige noget om verden med. "Dæmp lyset med en lysdæmper", står der på et skilt i vinduet i en elektrikerforretning. Ja, ikke sandt, hvad skulle man ellers bruge en lysdæmper til, konkluderer Turéll.

Byfænomenet Irma og denne butikskædes sprogbrug i reklametryksager er emnet for en mindeværdig klumme, hvor digteren igen viser sig fra sin analytisk-ironiske side. Turéll fremstiller sober, hvorledes detailkæden i sin brochure forsøger at forklare kunden, hvordan den udvælger det bedste kød og de bedste kartofler til sine kunder. Men, kommenterer han, dermed underforstås, at alle andres kartofler er halvårde, og at andre forretnings kød stammer fra den første den bedste ko, som blot er pandet ned, skåret i skiver og pakket ind i plastic. For Turéll var det at være i byen København i særdeleshed også en sproglig oplevelse.

Men som nævnt er mange af klummerne rejsebeskrivelser fra digterens flaner og flakken i byens mange gader og stræder - mikrosociologiske reportager fra provinsen København. En handler eksempelvis om en spadsereetur, hvor Turéll får følgeskab af en dreng på en otte- ni år, en rigtig lille rod, som pralende fortæller digteren om sine bedrifter. Han har prøvet at lave indbrud, at ryge hash - etc. Drengen viser også poeten sin kniv og fortæller stolt om, hvor skarp den er. Så gør det ikke så ondt, hvis man skærer sig på den. »Kun sår fra en sløv kniv gør ondt,« siger den lille mand til columnistten og skaber med dette udsagn en erkendelse af stor sandhed. Skulle han

have teoretiseret over, hvilken form for erkendelse, der var tale om, ville Turéll givet have valgt at henvise til buddhisternes begreb "satori", der beskriver en forståelse af, hvordan man erkender sig selv som en del af universet og samtidig får et nyt blik på sig selv. »Kun sår fra en sløv kniv gør ondt« - udsagnet fra drengen giver netop digteren dette nye blik på, hvad vi dog går rundt og med alvorlyfde miner siger til hinanden, fordi det erfaringsstyngede budskab kommer fra en niårig knægt med rødt hår, opstopper tud og fregner.

Og set i det lys er klummerne en særlig raffineret form for filosofferne. Filosofien (ikke cykelrytteren eller pizzabageren) Friedrich Nietzsches tænkte bedst, når han gik. For Turéll, at domme efter disse beretninger fra byvandrerne, var tænkning og vandringer to sider af samme sag, fordi det hele er en stor proces, og enten er man opmærksom på det, eller også er man det ikke.

Derfor er I byen-klummerne også en fuldgyltig og ligeværdig del af forfatter-skabet, fordi de bearbejder og gennem-spiller de samme temaer, som digtene, romanerne, novellerne og fortællingerne. Alle, eller mange af, observationerne fra I byen-klummerne bliver eksempelvis indarbejdet i kriminalromanerne, da disse begynder at komme fra 1981 og frem.

I DET LANGE interview med René Højris i bogen *Dan Turéll - Samtale og introduktion* fra 1977 beretter Turéll om, at han er optaget af den amerikanske beat-forfatter Jack Kerouacs forestilling om, at ethvert øjeblik har sit digt. Hvilket Turéll selv efterlever om end i en lidt modificeret form. Hvert øjeblik og enhver oplevelse, enhver erfaring har sin tekst, som kan være et digt, en novelle, en roman - eller en klumme. Wake up and smell the coffee, grib dagen.

Samtlige klummer er bevaret for efter-tiden i bogform med tilhørende Peder Nymann-tegninger. Og tak for det, Borgens Forlag. De er fremragende.

En, som står mig særlig nær, handler om gade- og pladnavne, og ikke mindst om, hvordan det kan være, at kun nogle ting får opkaldt geografiske lokaliteter efter sig. Blomster får det eksempelvis: Tulipanvej, Rosenvænget og Mælkebøstestien. Men legemsdele er tabu: Ingen Ørets Allé, Penis Plads eller Rygvej. På samme måde er visse dyrearter, insekter, forment adgangs til det fornemme selskab. Der findes Delfingade, Rævegade og Bjørnegade, men ingen Edderkoppegade, Myrvej eller Tusindbens Allé.

Det fik mig for et års tid siden, hvor jeg lejlighedsvis skrev I byen-klummen på bagsiden af Politikens fredagstillæg, til at filosofere over, fordi jeg havde hørt om et tiltag i den retning, hvilken lokalitet, man monstro ville opkalde efter byens digter Dan Turéll. Givetvis det første stykke af Ringvej II eller pladsen foran Friheden Station.

Dan Turéll får måske sin gade, sit stræde eller sin allé. Det ville være smukt. Men det behøves ikke. Hans rum var hele byen, og med sine tekster indskrev han sig i byen København, dokumenterede den, fordi han sansede den så stærkt og formidede disse sansninger så smukt - og morsomt. Småfilosofiske betragtninger over dagen og vejen, som formår at fange byens mange øjeblikke og hele den metropoliske organismes ånddrag. Hvilket ikke er så lidt, selv om det er petitjournalistisk.

Henrik Palle (f. 1963) er litterat, oversætter, foredragsholder og journalist på dagbladet Politiken, hvor han blandt andet skriver I byen-klummen. Han udgiver senere på året en bog om Dan Turélls forfatterskab.

og mærk verden

Foto: MIK ESKESTAD

*Dan Turèll, november 1984.
»Kun sår fra en sløv kniv
gør ondt«*

Onkel Danny i svæv på Gråbrødre Torv

Af F.P. JAC

Det runde bord med min fadøl,
og en orkesterson fra himlen,
endnu en dag gengiver os alle,
jeg ser mig ud i en frokosttime,
sommeren har taget København,
pladsen er en lang gåen.

Pludselig ser jeg afsættene med en klapvogn,
en lille dronning ruller ind på torvet,
så velkommen,
og sikke en far så stolt i sin cigaret,
Lotus er i byen,
hun har det ikke fra fremmede.

Nu sidder vi sammen ved bordet,
øl og en bitter,
men allermest forankringen i et par barneøjne,
og jeg kan høre hendes pupiller svare dine,
hvor vidunderligt at være velkommen,
for altid.

Der er hurtigt en ring omkring jer,
din isse tager hat på,
nu er orkestersonen også hedest,
øl og bitter er hilst,
så står den på glad trutmund,
et greb i klapvognen,
og så hjem til Alhambravej.

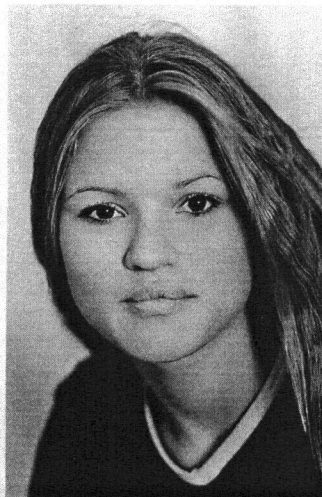
Jeg bliver siddende over en fad,
erindringens søvndyssende glimt i øjet,
årsreceptionerne,
og oplæsningerne ved Peblinge og Holte Sø,
du købte slips for en femhundredbasse,
forfinede dig.

Og så pludselig husker jeg,
din 35 års fødselsdag,
du havde taget en spåkone ved næsen,
og ved livet,
med din elskede Chili under armen,
væltede vi ikke cafeen,
den fødselsdag gav kloge røde kinder.

Din nænsomhed ser jeg på himlen,
din overbærenhed,
du havde altid tid til tid i tiden,
jeg ser,
sidder i et Gråbrødremylder nu mange år efter,
og du kommer sgu ikke forbi.

Sådan skulle det altså være,
men man glemmer aldrig en elskelig kammerat,
så tillad mig at synge i søvne.

Først trykt i "Grande Goodbye Galle" 20.1.1994. F.P. Jac (f.1955), forfatter.

Lotus Turéll

Privatfoto

Med

Dan Turélls datter om oplevelsesrige spadsereture med sin far, om værtshusbesøg og besøg i støvede antikvarier og om spændende rejser til USA og Malta

Af LOTUS TURÉLL

Solen skinner, træerne er igen blevet grønne og levende efter vinteren, jeg holder far i hånden, han er meget høj og tungen skal holdes lige i munden for at følge med, men det er svært at huske på at flytte benene, for folk kigger så underligt, kalder min far for »onkel« og bliver enormt glade, når de ser ham, vil ha' ham til at skrive sit navn på små papirslapper, klemmer hans hånd, og kigger sig i lang tid tilbage over skulderen når vi endelig går videre ... men det er fordi han er berømt.

Jeg gik utallige ture med min far, meget forskellige ture, men aldrig kedelige eller trivielle. Gennem årene blev turene færre, en naturlig følge af at blive teenager...

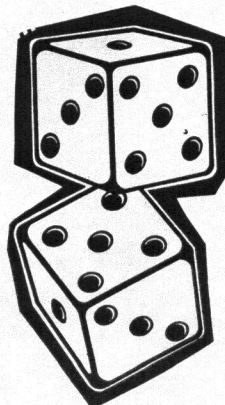
Vores første ture (som jeg husker) var ikke længere end 30 meter (den allerførste var nemlig flere tusinde kilometer og gik til USA) og sluttede ved værtshuset Frederik VI, hvor jeg lærte at drikke cola i samme hæsblesende tempo, som Dan drak øl, hvor jeg lærte at raffe og derved også lærte at gennemskue ham, hvilket skulle vise sig at irritere ham grænseløst, men også komme ham til gode i de senere år, hvor ord blev erstattet af knus og blikke, der bad om forståelse og fik det. Ud over det lærte jeg at spille billard, svare igen, være flabet og omgås individer med ikke så lidt identitetsvrangforestillinger.

Som tiden gik blev turene længere, selvom vi af gammel vane ofte endte på Frederik. Vi tog meget til Nyhavn, især om sommeren, hvor vi spiste is og kiggede på skibe. Apropos vand husker jeg, at vi adskillige gange lejede en vandcykel og padlede rundt på Sortedamssøen iført redningsveste, mens vi kylede brødkrummer i hovedet på evigt sultne ænder.

VORES mest fredfyldte ture var til og fra børnehaven. Jeg sad i min klapvogn og blev trillet derhen af min far (en af mit livs bedste tilstande), vi kørte altid gennem Landbohøjskolens Have, hvor jeg ofte fik en lille lektion om, hvor sundt grønt er for øjet. Som bekendt er børn deres forældres tredje øje, de "ser" og tænker på nogle ting, der ikke lige falder de udenforstående naturligt, i modsætning til den lille spørgende, og som konstatering af dette spurgte jeg efter lidt betænkningstid, om der mon fandtes grøn is??? Og som svar på tiltale måtte vi ind i alle iskiosker på vejen hjem og bede om grøn is...

Klapvognen blev i den grad også brugt til andet end børnehavetransportmiddel, dens utrættelige hjul er mange gange blevet skubbet op og ned ad Valbybakke, kun afbrudt af midlertidige stop uden for Zoologisk Have. Vi havde begge Zookort, så vi kunne komme så tit vi ville - rigtige zoovenner. Når vi så var sluppet ind i det tropiske paradys kunne alt ske, vi kunne sætte os og bare nyde en forfriskning med udsigt til løvegrotten eller tage le grande tour, hvor vi hilste på alle dyrevennerne på deres sprog til manges forbløffelse og undren, var vi mon på trods af vores skandinaviske udseende uciviliserede???

Selvom størrelsesforholdene gjorde det svært at gennemføre, var rollerne på nogle ture byttet om. F.eks. når Dan skulle købe tøj og gaver, var jeg med som rådgivningskonsulent, økonom og kriti-

far i byen

Privatfoto

Lotus Turèll med far på værtshus.

ker. Jeg kan tydeligt huske engang Dan skulle have nyt tøj, vi spadserede ned til Regent på Vesterbrogade, fandt det strengt nødvendige: sokker, slips og skjorter, men den afgørende ingrediens i denne decadeiske tøjcocktail: jakkesættet syntes umuligt at finde, indtil vi på grædens rand med 10 sorgsympatiserende medarbejdere i hælene fandt det. Hvidt, blødt - helt rigtigt, da var vi dog uvidende om det faktum, at butikken kun indeholdt 1 sæt, og da vi, bare for at fejre det perfekte, skulle ha' 3-4 stk., blev vi så ulykkelige at der blev sendt bud efter de resterende sæt fra en filial i omegnen. Sådan en vellykket "far & Lotus dag" blev typisk fejret med spaghetti og kødsovs samt et spil casino.

DA JEG VAR 4 år, tog vi alle tre til London. Chili (min mor) tog dertil med det primære formål at se en masse teater, det var jo af gode grunde fire år siden, hun sidst havde dyrket det, og derfor måtte vi, far og jeg, beskæftige os selv, og det gjorde vi bl.a. ved at gå i karbad flere gange dagligt. Det var nemlig i London, jeg opdagede verdens 8. og 9. vidunder, henholdsvis skumbad og smarter (bedre kendt som chokoladeknapper). Så når vi alle mødes om aftenen, og Chili kunne fortælle om storslåede og mindre heldige kunstneriske oplevelser og glæden ved at gense den skønne by, kunne jeg med

aldrig faldende iver fortælle, at jeg havde været i skumbad og spist smarter.

Et andet feriested, vi har brugt flittigt er Malta. I løbet af min forholdsvis korte karriere som menneske har jeg været der 22 gange. Øen sagde Dan noget, han brugte den til professionelle udskjelser og til hans yndlingshobby: trompetspil. Som regel gik han ud i det øde lyng- og kaktuslandskab, bjergene byder på, både for at være alene og nok også for at skåne de ører der af ukendte grunde ikke kunne se det geniale i alle de fintede skalaer.

Han var altid meget afslappet dernede, gik rundt med turban, formet af farvestrålende tørklæder, for ikke at skolde isen, vadede rundt i klip-klappere, og tog altid et par Malta indkøbsposer med hjem til Danmark, bare for at kunne føle et strejf af varme, når han om vinteren traskede rundt med dem.

Som det tydeligt ses ud fra mordbøgerens titler, f.eks. *Mord i San Francisco*, tog Dan vidt omkring for at hente inspiration, og det var ikke altid, den kom helt uden omkostninger. En sen nat '89 i S.F. kom han hjem fra en inspirationspadsetur, der tydeligvis havde givet udbytte i kraft af en flækket læbe, en knækket tand, buler og skrammer, *men alligevel* var han iført et tilfreds og flabet grin, der fortalte om en udbytterig aften, der havde været ofringerne værd. Han havde

ganske simpelt bevæget sig ind i et mindre rigt for ikke at sige faldefærdigt kvarter, for at studere miljøet, iført jakkesæt og var derfor blevet "rullet".

Jeg kunne i princippet blive ved med at fortælle "gadeglimt", for det er via dem, jeg kender ham bedst. Hjemme var han næsten altid fordybet i skrivemaskinen og ville for alt i verden ikke forstyrres. Han var så at sige nemmest at trænge igennem til på udebane. Han var jo barn af gaden og fik næsten altid noget ud af sine ture, om det så bare var luft. Alle hans indtryk blev senere omdannet til skrift.

DAN ELSKEDE også at gå i antikvarier. Små støvede, lusede & guldene antikvarier. Min sidste tur i byen med min far skal handle om vore fællesture rundt i de gamle bogbutikker. Der var to slags ture - hygeture og busnessture. Førstnævnte fandt ofte sted hos venner & bekendte, der, vel at mærke, ejede et antikvariat - man kunne jo altid lige checke, om der var kommet noget "nyt" på hylderne og samtidig nuppe en enkelt.

Det foregik ofte i Nansensgade nede hos Bjarne og Jes. Bjarne var jeg superbange for. Han var høj, mørk og lugtede lidt som sine bøger, og de var hellige - ikke noget med at røre - og måske var det derfra, min angst udsprang. Men jeg var

mærkeligt nok ikke spor bange for hans 10 meter høje schæferhund, Tanja, som underholdt mig, medens de herrer røg, drak og snakkede bøger i det uendelige. Når besøget var slut endte det med 700 procent sikkerhed med en codanbil tilbage til Alhambravej.

Jakkesæt, hat, solbriller (også i minus 3 grader) og checkhæftet, så var der lagt op til business. Resolut og målrettet drev han ned ad gaden til sin udsatte butik, et eller andet hel- eller halvsnusket antikvariat, kiggede, forhandlede først med sig selv og senere med boghandleren. Jeg stod ved siden af og prøvede af følge med i handlen, der kun blev afbrudt af mine utallige nys - støvet!!!

Når det drejede sig om bøger, havde Dan ikke brug for nogen rådgivning - her var han på hjemmebane og vidste lige præcis, hvad han ville ha'.

NU ER DET forår, og jeg sidder på Dan's arbejdsværelse og spiller noget musik på Dan's gamle grammofoon fra 60'erne. Minderne strømmer, alt er både meget længe siden og i går.

Lotus Turèll (f. 1979), gymnasieelev.

Den tynde mand

HOMAGE. Mediemennesket og fabeldyret Dan Turèll døde i oktober 1993, 47 år gammel. Han blev aldrig værdsat efter fortjeneste, og han havde flere facetter end vi normalt fik at se. Bo Green Jensen har genlæst det store forfatterskab

Af BO GREEN JENSEN

I

Blues for Onkel Danny

Den dag Dan Turèll blev begravet var der *standing room only* på Arbejdermuseet. Den store sal var birstende fuld, og oppe i galleriet stod vi så stille som muligt på knirkende gulve for ikke at gå glip af de mange lavmælte mindeord. Hans gamle ven talte, hans forlægger og hans redaktør. Vi sang "Lysets engel går med glans" og "Døjlig er Jorden", to af de klareste hits fra den Ingemann, han satte meget højt, selv om kirkens ritualer generelt gav ham gæsehud.

Sølvstjernerne spillede sammen igen, "Just A Gigolo", naturligvis, og også "Over the Rainbow", som Finn Ziegler kom og fremførte på soloviolin. Før det hele var der to store sange fra favoritbandet The Grateful Dead, "Black Muddy River" og "A Touch Of Grey", begge fra albummet *In The Dark*. Vi hørte også hans egen stemme recitere digtet om den sidste slentrende tur gennem byen, den tekst der slutter med visheden om, at fra nu af er der »en enkelt skygge mindre i gaden.« Det blev citeret i samtlige nekrologer, og hvorfor ikke? Det dækkede forbløffende godt, hvad der var sket, og det er helt i Dans lakoniske ånd.

Nede på det nøgne gulv stod kisten uanfægteligt hvid. Der lå blomsterbuketter i en lang yppig række. Hvis nogen havde tvivlet på, at Dan Turèll både som figur og forfatter var en mand, der rorte mange menneskers liv, må hans bisættelse endegyldigt have overbevist dem. Det var sådan en slutning ethvert liv fortjener, og det var på sin plads, at ceremonien ikke fandt sted i en kirke. Dan Turèll havde kun lidt til overs for kirker. For tro var han derimod fuld af respekt, men han nærrede sund skepsis over for alle forsøg på at tage patent på den store sandhed.

Den tynde mand med hatten

Dan Turèll blev 47 år. Han døde af den kræft, som havde plaget ham et lille års tid. Det skete om morgenen fredag den 15. oktober 1993, og det kom ikke bag på nogen, mindst af alle på forfatteren, der åbent havde fortalt om sin sygdom. Alligevel virkede hans død så fuldstændig chokerende. Så »cigaretterne fik ham,« sagde alle ikke-rygerne, og »han døde samme død som Bogart,« stod der i frokostaviserne, som begge foldede fire sider om dødsfaldet ud, hvilket er ganske uørt megen plads at bruge på noget så lavstående som en litterær person.

Og tag ikke fejl: Dan Turèll var både litterær og dybt seriøs i alle forhold, som havde med hans forfattergerning at gøre. Han blev kaldt gøgler, handelsrejsende, motormund, en poesiens Professor Tribini, men egentlig sjældent forfatter og digter. Mediemennesket, der så at sige havde opfundet sig selv midt i 70'erne, hvor den avantgardistiske undergrundsdigter gradvis krøb op fra sin kælder og blev til den folkekære poseur Onkel Danny, blev taget til indtægt for så man-

ge nemme fordomme i sin tid. I regelen gjorde han gode miner til mindre godt spil, fordi han ligesom Oscar Wilde var af den opfattelse, at dårlig omtale er bedre end slet ingen omtale, men han kan umuligt have ment, at han blev vurderet efter fortjeneste.

Det blev han nemlig ikke. Først skrev han svært tilgængelige, næsten besatte undergrundsskrifter i ti år, og det var ikke stramt nok for den gode smags akademiske dørvogter. Siden blev han den professionelle skriverkarl, der kunne fortælle og levere i hvilken genre det skulle være, på mål, på kryds, på tværs, på må og få og fromme, ukueligt energisk i forvisningen om, at man altid må overholde sin deadline, hvis bestillingerne skal blive ved med at komme.

Det var til gengæld ikke sart nok, ikke spændt og tæt og lodigt nok. Dan Turèll blev i stigende grad betragtet som et isoleret fænomen, der kørte sit eget løb ude på sidelinien. Forbandet folkelig var han også, og han gav ikke to pletter pis for Foucault og Lacan.

Til sidst gav han sig til at skrive kriminalromaner, 10 af slagsen og to bind noveller, hvilket selv under de bedste forhold bliver betragtet med foragt og mistænksomhed. På parnasset var man egentlig altid mistænksom over for Dan Turèll. Han fik ingen af de priser, som miljøet fejrer hinanden med. Til gengæld kunne han fylde en foredragssal, hvor han kom og gik, og han kunne til enhver tid lægge det mest modvillige publikum ned under bordet.

Ingen seriøs forfatter kunne slippe godt fra at være så produktiv og så populær, sagde man. Det kunne den tynde mand med hatten dog godt. Dan Turèll var ubestikkelig. Han var en naturkraft så kompromisløs som den mest koleriske af alle de mange helte i hans panteon. Så ukuelig som Anders And kom han altid igen og igen.

V for Vangede

Hans personnummer var 190346-1523, og som bekendt blev han født i Vangede sogn. Han var længe om at nå til at skrive om sine rødder, men da det skete blev resultatet den eneste af alle hans henved 100 bøger, der gik nogenlunde rent ind hos alle. I *Vangede Billeder* (1975) skrev han: »Vangede var dét sted i Gentofte, hvor lossepladsen og sindsygeanstalten og husvilde-barakkerne blev anbragt, hvor alle de to-værelses lejligheder i kommunen samlede væg ved væg, og hvor de nye middelklasse-rækkehuse så småt begyndte at skyde op.«

Han blev med andre født i hjertet af et Danmark, som var i færd med at omstille sig fra efterkrigstidens nøjsomhed til 60'ernes våde drømme om velfærd, men i karrierne i Vangede (som i Kastrup, Hvidovre, Brøndby og hvor i de blomstrende sovebyer Onkel Dannys generationsfæller ellers kom fra) var man egentlig uden for alt det.

I Vangede var man proletarer og skammede sig ikke over at være det: »Vangede var Gentoftes Vesterbro. Vangede var Gentoftes Harlem - Gentoftes eneste »arbejderkvarter«, kommunens dårligste skattedistrikt og det eneste valgsted i kommunen hvor kommunisterne fik stemmer.« Hans far var hverken grosserer eller professor, men elektriker. Dan var et af fire børn. Han vidste godt, at han kom fra *the wrong side of the tracks*.

Måske var der allerede gået mytologi i erindringen, da han skrev *Vangede Billeder*, men denne grænseoverskridende og stillskabende hjemstavnskildring hører alligevel til forfatterstabets mest gavmlige bøger. I regelen er forfatteren selv kilde og mål for sin elektriske skrift, men i myldrebilledet af Vangede bliver alle denne verdens typer stjerner for en side eller to. Hele stedet synger med til slut.

Hver hund har sin dag i forvandlingsbilledet, og til sidst kravler digteren op på en prædikestol og forkynder:

»Og når man er færdig med noget i Vangede, og når man synes man har gjort et godt stykke arbejde, så slår man ud med hånden, som hævet til hug, og lader den kløve luften og siger: FÆRDIGT ARBEJDE!«

Karma Cowboy

Vangede blev ved med at være der. Alerede i *Karma Cowboy* fra 1974 var Dan Turèll på vej tilbage til hjemstavnen. Dette genreoverskridende tekstalbum, som vi for nemheds skyld vil kalde en digtsamling, er måske det virkelige overgangsværk, stedet hvor initialerne D.T. holder på med at stå for delirium tremens og begynder at betyde noget andet.

Karma Cowboy blander lange strømmende tekster, især inspireret af husguden Allen Ginsberg, med dagbogsdigte, håndskrevne betragtninger, oversatte rocktekster, frit opfundne strofer til ikke-eksisterende sange, oder til Blake, Disney, Timothy Leary og Marvels forenede superhelte. Det hele holdes op for en 70'er-dansk bevidsthed af kollektivt, prosaisk hverdag og sproget på svimlende syre som altid.

På omslaget har Peder "Mein Freund" Bundgaard, den faste illustratør gennem hele produktionen, forevigt forfatteren i rollen som Lucky Luke, og den bog er, hvad den så ellers er, noget ganske andet end Malinowski, Rifbjerg og Søren Ulrik Thomsen. Til gengæld kunne Peter Laugesen, Klaus Høeck og Asger Schnack godt have skrevet noget lignende, hvis det stak dem. I den bog gav Dan Turèll krop og stemme til hele den halvverden, man voksede op med i Danmark i 50'erne og 60'erne.

For undertegnede generation, som er ti år yngre end Turèlls, lignede *Karma Cowboy* et af de første autentisk moderne skrifter på dansk. 80'er-digterne tog meget med sig fra denne unikke stemme, som også var en brobygger. I ham forbindes 50'er-beat og 60'er-syre med 70'er-punk og 80'er-kynisme. Det var i Onkel Dannys *Medie-Montager*, at man første gang læste om William S. Burroughs.

Da åren først var åbnet, blev livsstoffet ved med at flyde. Dan Turèll tog tilbage til Vangede igen og igen og fandt hver gang nye anekdoter å la O'Henry, nye realistiske vignetter og mere myldrende hverdagssurrealisme. Vangede udgjorde råstoffet for den serie, hvor *Onkel Danny fortæller*, fortæller videre, fortæller i ti-mevis og på tallose opfordringer, altid med selve stemmen i fokus en nat ved sprogets mikroskop.

Helt frem til den definitivt sidste bog bliver Vangede ved med at spøge. I *Tja-a-Cha-Cha*, som forfatteren lige nåede at se, før han døde, står der: »Lugten fra skraldespandene/ om sommeren. Lugten i kælderen. Skillet/ med »Støj, råben og boldspil/ forbudt«. Man kan heller ikke spille bold/ uden støj og råben. En hyl »Viceværten kommer!« og alle spredes. Bare nu en af os/ fik bolden med, ellers/ tager han den og beholder den.«

Det er dansk, det er noget vi deler, et venod og en stedløs erindring, som bliver ved når vi selv er forsvundet. Det er digteren Dan Turèll i koncentrat.

De sorte bøger

Da Onkel Danny nåede så vidt som til at skrive sin egen biografi til Kraks Blå Bog, var værkerne fra midt i 70'erne de første titler, han fandt det værd at nævne. Alt det, som gik forud, betegnes som »ca. 40 mindre digtsamlinger.« Han giver også i hurtigt tempo en overflyvning af centrale stationer i sit første liv som forfatter:

»Ingen uddannelse; virket som bl.a.

” Vangede var dét sted i Gentofte, hvor lossepladsen og sindsygeanstalten og husvilde-barakkerne blev anbragt, hvor alle de to-værelses lejligheder i kommunen samlede væg ved væg, og hvor de nye middelklasse-rækkehuse så småt begyndte at skyde op. ”

(Fra "Vangede Billeder", 1975)

med hatten

(Dan Turèll
1946-1993)

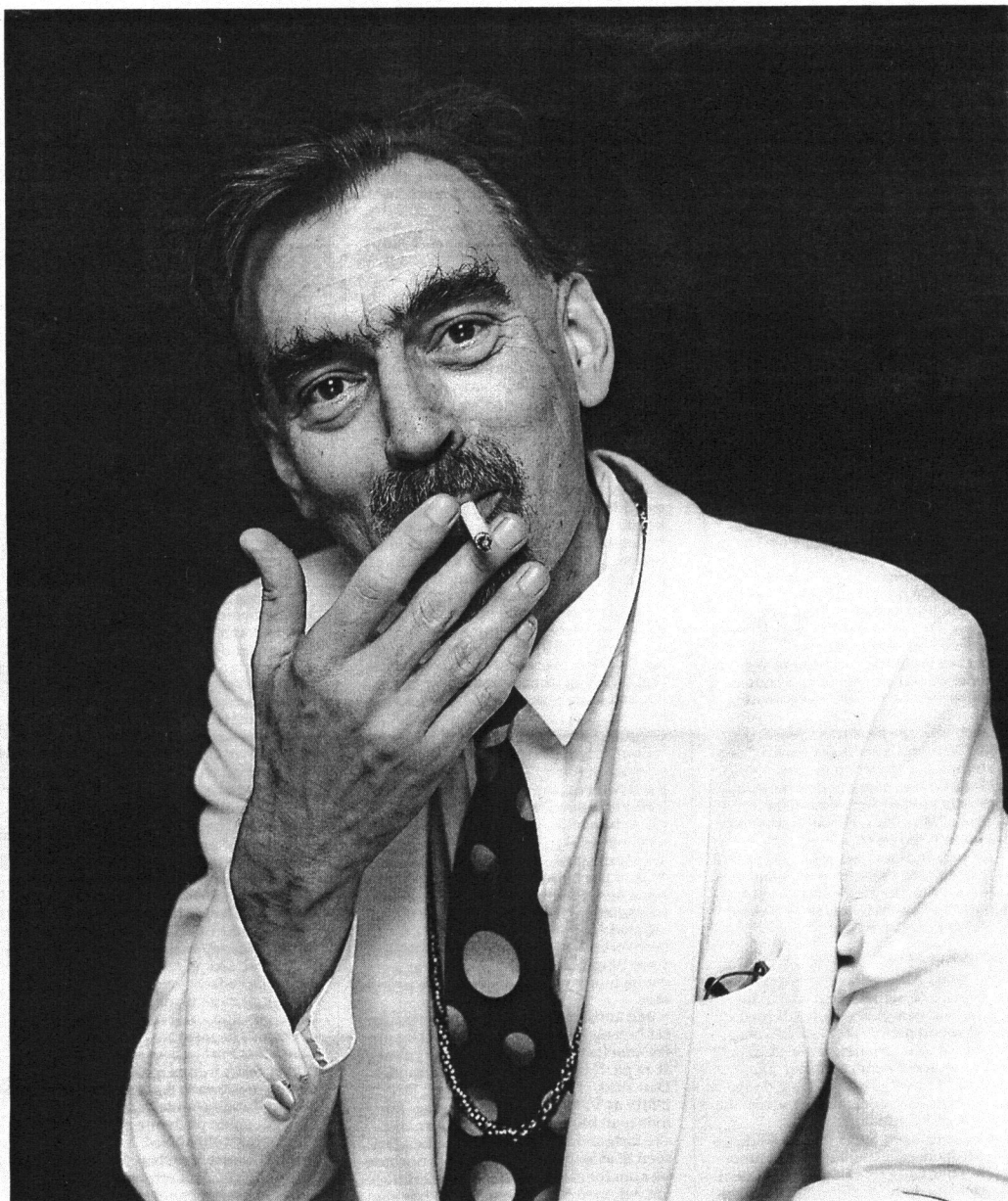

Foto: LARS GUNDERSEN

Onkel Danny - den folkekære poseur

tæppeklipper, markiseopsætter, jord- og betonarbejder, cykelbud, korrekturlæser, stanseriarbejder, vognvasker, postbud og altnuligmand i erhvervslivet; freelanceforfatter og mediearbejder fra 1970; till. medarbejder ved Politiken og Ekstra-Bladet samt radio og tv; sangskriver, foredragsholder og musiker, alene og med bandet Sølvstjerneerne.

Opslaget, som fortsætter længe endnu, er naturligvis en stilfærdig parodi på de øvrige levnedsskilters metodiske opremsning af akademiske og diplomatiske triumfer, men Onkel Danny mente det også alvorligt. Han var hvad han var, ikke på trods men i kraft af sin fortid, inklusive de lortejobs som forsørgede ham nogenlunde i ti år, mens han målbevidst blev i undergrunden og slog sig på hjernen med stoffer og sprut. Her skrev han på de 40 små bøger, som egentlig er én stor bog om at leve og være.

"De sorte bøger", har kollegaen Asger Schnack kaldt disse skrifter. De omfatter: *Vibrationer* (1966), *40 ark og 40 linier* (1969), *Manuskripter I*, *Manuskripter II*, *Changes of Light*, *Occult Confessions*, *Speed of Light* og *Områder af skiftende tæthed og tomhed* (alle seks fra 1970), *The Total Copy System*, *Bevægelser, formålsløst cirkelende og Manuskripter om hvad som helst* (1971), *A Draft of XXX Space Cantos*, *Opsvulmede byer i sigtekornet flagrende skud i bevidstheden og Sidste forestilling bevidstløse trancebilleder af eksploderende spejltricks igennem flyvende tidsmaskine af smeltende elektriske glasfotos* (1972), *Here Comes Your 19th Nervous Breakdown*, *Dobbeltskrift* (sammen med Peter Laugesen), *Lissom, sekvens af Manjana, den endeløse sang flimrende igennem hudens pupiller og Onkel Danny's dadaistiske disc-jockey djellaba jazzjungle joysticks* (fem fra

1973), *Onkel Danny's Deliristiske Jukebox Jitterbug*, *Onkel Danny's drivende dansende dirrende dinglende dansende drøppende danske dåsedigte*, *Another Draft of Space Cantos og Karma Cowboy* (1974), samt *A Third Draft of Space Cantos* (1975).

Læg hertil de otte små cut-up skrifter i *Feuilleton*-serien, som blev skrevet eller monteret 1972-78, og der er også endnu mere. På ti år skrev Dan Turèll 50 bøger. Det må være dansk rekord.

Man behøver ikke at fortvivle helt, hvis denne filmlen virker uoverskuelig. Da Turèll efter megen flagren mellem forskellige forlag i 1976 gik fra Gyldendal og landede hos Borgen, blev de vægtigste og vigtigste af de første ting samlet op og genudgivet. Det gælder *Dobbeltskrift*, *Feuilleton 1-8* og *sekvens af Manjana*. Endvidere udkom de bedste artikler og essays fra 70'erne i *Amerikanske Ansigt-*

ter, og de bedste digte blev samlet i udvalget *Døgn-Digte* (begge 1979).

Onkel Danny

Ved indgangen til 80'erne var Onkel Danny på en gang større end nogensinde og eftertrykkeligt trængt op i en krog. Det var perioden med den sorte habit, den bredskyggede hat, Tribini-tingeltangel og den fotogene sorte neglelak, som han påstod at have fra en veninde, men garanteret lånte fra helten Lou Reed. Onkel Danny havde medieflair og efter *Vangede Billeder* gik han målbevidst ind i showet på showets egne betingelser. Det sorte look og den hurtige mund gjorde mere for at markere profilen end alt, hvad han overhovedet skrev. Selv frokostaviser og ugeblade ville gerne tale om litteratur, når varen blev markedsført så dramatisk.

Avantgardisten forsvandt så at sige fra det ene år til det andet. Det år var 1975, og efter *Vangede Billeder* fulgte en række dybt underholdende og demonstrativt folkelige serieværker, hvor alle produkter fra forfatterens værksted, såvel døgnets tekster som evighedens indblik, fandt sammen i flydende collager, der næsten var som en ny automatskrift.

Digtsamlingerne var gavmilde, søbre og redelige brugsbøger: *Drive-in Digte* og *Live-Show Feed-Back* (1976), *3-D digte* og *Storby-Blues* (1977). Enkeltstående og i et anderledes præcist stemmeleje ligger det fine klassiske langdigt *Nytår i Rom* (1976). Det var Onkel Danny så genert ved at have skrevet, at det kom i al ubemærkethed på Hans Jørgen Brøndums kunstforlag. Langt mindre diskret blev den i dag uopdriveligt sjældne LP *Sølvstjerneerne med Dan Turèll* lanceret i 1978.

På den introducerende front kom de seks *Medie-Montager*, som var guldgruber for de af sen-70'ernes teenagere, der var i færd med at udforske den amerikanske populærkultur i al dens prægtige, smagløse storhed: *Ezra Pound/William S. Burroughs/Lou Reed og Rockens rødder* (1975), *SuperShowStjerneStøv* (1976), *Af Livets Laboratorium og MenneskeMyteMaskinen* (1977), samt *Onkel Sams Søner* (1978). Endvidere albummet *Alverdens Vampyrer* (1978), et gedigt dansk pionerarbejde, der blev genudgivet i 1993.

På den causerende front kom *Onkel Danny fortæller* (1976), *Livets Karrusel* og *Onkel Danny fortæller videre* (1978), *Onkel Danny fortæller i timevis* og den første ombæring Politiken-klummer i *Onkel Danny i byen* (1979), for slet ikke at tale om *Onkel Danny fortæller på tal-løse opfordringer* (1982).

De bøger er lykkelige cocktails, rystet med sikker, selvfølgelig hånd. Digte, minder, mini-noveller, rejserapporter, små hovedværker og store bagateller flyder i ét. »I gamle dage kaldte man den slags bøger *Miscellanea*,« skrev D.T. selv i en note i sidstnævnte og opregnede de oprindelige publikationssteder i flæng:

»En del har oprindeligt (i undertiden ændret form) stået i Politiken, en række har spredt for alle vinde vist sig i Aktuelt, Billed-Bladet, Jettime, Maersk Air Magazine, MM, Onkel Danny Times, Samvirke, Staccato, Victor B. Andersen's Maskinfabrik, hvor ellers... Enkelte har en fortid i Danmarks Radio, enkelte stammer fra diverse antologier inden for tidsrummet, og et par stykker er oprindeligt skrevet til ære for bibliofille special-udgivelser. Kald det *Miscellanea*, kaldt det en sampler eller en omnibus. I Ching siger: *Perseverance furthers*.«

Alhambra Blues

Der må have været dage, hvor Dan Turèll var træt af Onkel Danny. Hans liv var

(Fortsættes næste side)

Den tynde mand

(Fortsat fra side 15)

blevet et roterende medieshow, hvor han var pisket til konstant at præstere og levere. Hans legendariske skattesag eskalerede. Gælden accelererede, og en eller anden dag, måske på vej mellem to idetiske foredrag i formiddagstøget fra Horsens til Ålborg, må Dan Turéll have misset mod solen og tænkt, at der burde være noget mere end det hektiske liv med levering og shows. Eller snarere noget mindre: en kerne af fordybelse som den, han var begyndt at skrive i. Et sted at være menneske.

Han var ingen ensom hævner mere. I 1978 havde han mødt Chili Turéll (mens hun endnu hed Inge Margrete Svend- sen), og de flyttede sammen i Istedgade 25, hvor han havde boet uden begejstring, siden kollektivet på Forhåbningsholms Allé gik definitivt ned i 1976. I august 1979 blev han far til datteren Lotus og landede på det hjørne af Alhambrevej og Frederiksberg Allé, som blev hans syvende og sidste hjem.

Til kreditforeningen BRK skrev han i 1987 et af tusind levebrødsarbejder over temaet "At bo". Han skildrer sit livs mange lejligheder og slutter ved familieidyllen i den ramponerede herskabslejlighed: »Disse 229 kvadratmeter er ikke desto mindre blevet vort hjem. Og fraregnet mit barndomshjem er dette det sted, jeg har boet længst i mit liv. Det er her, vi lever, arbejder, elsker - og ind imellem skændes. Det er her, vores barn er født. Det er hendes barndomshjem.»

Som i så mange af forfatterens sene arbejder er der en bevægende enkelthed og prunkløs selvfølgelighed i dette essay, der er optrykt i albummet *As Time Goes By...* Klip fra den fortsatte scrap-bog (1989). En mand har fundet sin kreds og sin stemme, og der er en ro over hele skriftens væsen, som gør den næsten uforenelig med de første maniske sekvenser af *Manjana*. Forfatteren slutter sin klumme profetisk:

»Jeg er bange for, det er her jeg er blevet voksen - så meget, som nogen nogen sinde bliver det. Og jeg har en frygtindgydende fornemmelse af, at jeg aldrig mere skal flytte - frivilligt.«

Mord i massevis

Det var på Alhambrevej, sammen med Lotus og Chili, som han var blevet lovformeligt og (små)borgerligt gift med i 1982, at mediemennesket sadlede om, blev digter igen og påbegyndte sin sidste rejse, sit tredje liv som forfatter. Dan havde altid været glad for, ja havde været en rablende samler som decideret fortærede sine kriminalromaner.

Essaysamlingen *Sort Film* fra 1984 rummer hans refleksioner over genren, og i *As Time Goes By* er der en festtale til »Sherlock og hans skaber,« skrevet i anledning af Holmes-figures 100 år i 1987. Han kunne lide klassiske britiske sager som Conan Doyle og Dorothy Sayers, men også ældre stiv *americana* som Ellery Queen og den anstrengt morsomme Craig Rice. Han satte for den sags skyld umådelig megen pris på Georges Simenon, selv om han kun sjældent var til fransk. Især var det dog Hammett og Chandler, den hårdkogte amerikanske detektivromans gulfædre, der havde hans varige kærlighed. I 1981 skrev han selv *Mord i Mørket*.

Dette næsten urimeligt vellykkede forsøg på at skabe et dansk sidestykke til Philip Marlowe og Sam Spade - eller i hvert fald til deres måde at se og tale til læseren på - er ikke nødvendigvis den bedste af de 10 romaner og 21 noveller, som *Mord*-serien kom til at rumme. Det er dog i dette første løse skud, at miljøet finder sin tone. Vor navnløse journalist-fortæller introduceres, og fiktionsapparatet køres i stilling.

Han, der nærmest er detektiv mod sin

vilje, snuser rundt på Vesterbro, arbejder freelance på Bladet og render næsten altid ind i inspektør Ehlers fra politistationen på Halmtorvet. Siden møder han advokaten Gitte Bristol og udvider virkefeltet til den danske provins, Malta og San Francisco, hvor serien slutter i 1990. Der blev arbejdet hårdt og skrevet meget om i forbindelse med den første roman. Siden fulgte bøgerne ubesværet, 12 bind på 9 år, fra *Mord i Mørket* til *Mord i San Francisco*.

Med disse bøger fandt Dan Turéll det brede publikum, som han egentlig ellers kun havde haft, når han causerede i Politiken. De første romaner blev filmatiseret, og serien kom i en række lande. Dan kunne have fortsat den evindeligt. Den gav ham fundamentet for en rolig forfatter-routine, og de mageløse miljøskildringer som er hovedsagen i serien (de enkelte plots er væsentligst påskud for at se og fortælle), dækkede rigeligt hans ytringsbehov. Han fik råd til at sige nej og lærte også at gøre det af og til.

Kom forbi

Det var denne næsten alfaderligt wiise og afklarede figur, som jeg lærte lidt at kende i 1985. Det blev aldrig mere end et bekendtskab, men vi havde krimikærligheden, Lou Reed, John Cale, T.S. Eliot og i øvrigt vore leveveje tilfælles, så der var altid noget at småsnakke om, når vi mødtes til efterårsreceptionen på Borgens eller i Det Danske Kriminalakademi, som Dan var stiftende medlem af. Jeg havde i 1984 oversat et udvalg af Eliots digte. En dag ringede Dan og spurgte, om han kunne score et frieksemplar, hvis han lige kom forbi. Vi boede jo begge to i kvarteret.

Som antydet var han en af mine helte og også en forsigtig rollemodel, eftersom jeg selv forsøgte at leve som journalist og forfatter, men netop de år var min tilværelses blinde punkt, hvor så meget blev levnet og set gennem tåger af forskellig art. Panikslagen tog jeg mig sammen, drak et par fadøl for at tage den grimme smag og ubedrede det værste hærværk i lejligheden. Han kom, vi drak kaffe, udvekslede bøger og lidt mad *small talk*. Senere fortalte han, at man jo ikke skulle være Sherlock Holmes for at se, at jeg var en tynd ung mand med svære problemer.

Jeg kom siden ud af tågerne, satte glas-set helt og blev så urimeligt travlt og professionel, at det sikkert også var ynkeligt at se på. Når vi herefter mødtes, sagde Dan altid, at jeg skrev for meget. Det måtte og ville give bagslag en dag. For hvis man blev grebet af den journalistiske færdglæde, havde man ikke længere roen til at skabe den kunst, man oprindeligt kom for at skrive. Der er sikkert noget om det, men både han og jeg vidste samtidig godt, hvad det vil sige at skrive en tilværelse sammen i et system som det danske.

Engang besøgte vi Chili og Dan, og jeg insisterede på at høre John Cale-albummet *Sabotage*, som han havde i sin eklektiske samling. »Det kan vi godt, men vi får ikke hørt det færdig. Hver ting har sin tid, og ingen har lyst til at høre det nu.« Jeg insisterede. Han havde ret.

Sidste gang jeg så ham var til pressevisningen på Francis Ford Coppolas *Dracula* i foråret 1993. Han affærdigede den nye version som tynd postmodernisme, der ikke holdt en meter i forhold til guddommen Bela Lugosi, men denne gang havde han ikke ret. Vi stod i formiddagsfoyeren i Palads, og han lignede sig selv på en prik. Den sygdom som tog ham herefter, må virkelig have gjort det med nidkærhed.

Jeg vil naturligvis altid fortryde, at jeg ikke tog mig sammen til at ringe til ham og spørge, om jeg lige kunne komme forbi, men Dan var også en reserveret

mand. Man kunne aldrig vide, om man trængte sig på. Bøgerne har jeg i bunken, hvor jeg sidder og spiller denne tunge blues for Onkel Danny. Ikke alle hundrede, men 62 af de nyere ting. Selv ved begravelsen lærte han mig lidt. Næste dag var jeg ude at støvsuge byen for en Grateful Dead-CD med "Black Muddy River" på.

Virvar

I sit sidste tiår var Dan den modne professionelle. Det lyser ud af hver linie han skrev, og hvis I *byen*-samlingerne med tiden blev forudsigelige, skete der til gengæld små hverdagsmirakler i poesien. Dan var stolt af sin sirlige håndskrift og udgav dagbogen *Alhambra Blues* (1983) i kalligrafert version. *Kom forbi* (1984) rummer "Sange og Recitationer", herunder en sangbar udgave af "Dead Flowers" ("Visne blomster") og "Passin' Thru", som egentlig er urgammel, men som vi kendte bedst med Leonard Cohen. *Jazz-digte*. Et udvalg 1966-1986 (1986) kom hos Brøndum og var et samarbejde mellem Dan og grafikerne Peter Hentze, begge inkarnerede jazz-freaks.

Romanen *Det døgn da...* (1992) var en grå skæbnefortælling i udtrykkløst Simenon-stil, uden nogen helte overhovedet. Det var dét spor, han ville have fortsat i. Artikelalbummet med 80'er-arbejder, *As Time Goes By* (1989), blev den strammest komponerede af de mange essaysamlinger. Der kom også to bind noveller med tekster, som havde stået forskellige steder, men fandt deres egen sammenhæng i bogform. I mit eksemplar af *Don Dobbeltliv* og andre historier fra *Stjernecafeen* (1984) skrev han: »Hidtil sidste brev fra kvarteret,« og skrønerne i *Undervejs med Copenhagen All Stars* (1991) baserede sig på Sølvsstjernerne's merit.

Forklædt til genkendelighed fra 1989 var den sidste lejlighedsbetonede samling. Så påbegyndte Dan projektet med at fastholde selve det strømmende *life flow* i sekvensen *Himalaya Hilton* (1991), *Gud & Gøkke* (1992) og svanesangen *Tjaja Cha-Cha*, som vidste at den var et testamente og derfor tog afsked i værdigste form: *Virvar: Vi var // Universets eneste Gylde Råstov / eneste Alkymien værdig: Tid... / Tid var vi / Virvar // Før & Efter / Frygtens Fødsel*.

En epoke endte med Dan Turélls død. Hans produktion spænder vidt og bredt over tre af de mest fremrende og mangfoldige årtier i århundredet, så den nyeste tid var forbi, kunne man sige. Hans tidlige død markerede dette skift i tidsmaskinens dybereliggende gear, og det er svært at sidde på denne afstand og tage en meningsfuld afsked.

Ikke mindst fordi han jo stadig er her, på sæt og vis. Året efter hans død blev de sidste causerier samlet i *Dan Turéll i byen - for sidste gang*. To efterladte krimiskitser om Den Navnløse blev med et forord af den norske krimiknægt Gunnar Staalesen udgivet i særtrykket *Mord da capo* (1994), og i 1995 fulgte med Peter Laugesens forord *Just a gigolo*. Klip fra den store scrapbog 1989-1993, det ugenkaldeligt sidste bind med lejlighedstekster og en værdig efterfølger til ovennævnte *As Time Goes By...*

Endvidere blev alle københavnerdigte fra 70'erne samlet i ét bind, *Storbytrilogien* (1994). Der kom et udvalg med *Greatest Hits* fra *Onkel Danny fortæller-serien* (1995) og med kompilationen *Dan Turéll*. Et forfatterenskab i udvalg (1994) foretog redaktøren Asger Schnack det hidtil mest ambitiøse forsøg på at komme rundt i hele dybden og bredden af den monumentale og labyrintiske produktion. Vennen og hustegneren Peder Bundgaard udgav sin fine erindringsbog om *Superdan* i efteråret 95, og det vil sikkert udkomme mere endnu.

Dan Turélls figur er nemlig så markant

” Ingen uddannelse; virket som bl.a. tæppeklipper, markiseopsætter, jord- og betonarbejder, cykelbud, korrekturlæser, stanseriarbejder, vognvasker, postbud og altnulmand i erhvervslivet; freelanceforfatter og mediarbejder fra 1970; till. medarbejder ved Politiken og Ekstra-Bladet samt radio og tv; sangskriver, foredragsholder og musiker, alene og med bandet Sølvsstjernerne. ”

(Fra Dan Turélls egen biografi i *Kraks Blå Bog*)

med hatten

(Dan Turèll
1946-1993)

Dan Turèll i sit arbejdsværelse

Privatfoto

en profil, og den fylder fortsat så meget i landskabet, at man endnu ikke mærker hans fravær. Det vil kun langsomt gå op for os, i hvor høj grad vi egentlig savner den kærlige kyniker, den anarkistiske arbejdsbi og realistiske romantiker, som var myten Onkel Danny og mennesket Dan Turèll.

Som der står i *Tja-a Cha-Cha: Tid var vi./ Virvar./ Før & Efter/Frygtens Fødsel*.

II

Sort Guld: Om Dan Turèlls kriminalromaner

Det vakte både munterhed og en vis mild forvirring, da Dan Turèll i 1981 udsendte kriminalromanen *Mord i Mørket*. For det første var man ikke vant til egentlige fiktionsbestræbelser fra denne de danske mediers roterende sølvstjerne og altid manisk aktive *Karma Cowboy* nummer 1. Man var vant til en meget distinkt personlig stemme, der flakkede rastløst omkring i forskellige døgnbestemte genrer og former - erindringsprosaen, lejlighedsdigtet, kronikken, cause-ri - uden helt at slå sig til ro i nogen af dem, og uden nogen sinde at lyde som

nogen anden end denne veteran fra 1000 nætter ved sprogets store mikrofon: Onkel Danny i døgn drift på enhver sproglig frekvens, bred-, mellem- eller langbølge.

For det andet havde krimigenren i 1981 endnu ikke forvundet sit dårlige ry blandt akademiske opinionsdannere. Nok var man parat til at lukke genren indenfor i litteratursociologiens demokratiske navn, udsætte den for vidtløftige analyser og rubricere den i en trivial katalog, men så langt som til at acceptere den som noget, man kunne læse og skrive for alvor herhjemme, var selv de mest liberale æggehoveder ikke parat til at gå. Der måtte bestemte være tale om en uklædelig afledningsmanøvre fra digteren, som ellers var begyndt så elitært og løfterigt med at være Ginsberg og Burroughs på dansk, for siden at blive skuffende folkelig i hjemstavnsværket *Vangede Billeder* og afsløre sig selv som en blanding af Lou Reed og Professor Tribini.

Allerede samme år udkom *Mord i Rodby*, og det blev klart, at forfatteren tænkte i seriebaner. Det blev også klart, og færre og færre benægtede det, at den tynde mand med den lange skygge faktisk havde et ganske godt greb om formen. Ingen lo særlig højt længere. Og med *Mord*-seriens første to bind havde den henslumrende danske krimi fået et gevaldigt skud sproglig adrenalin.

Elleve år efter det første *Mord i Mørket* og to år efter det lange farvel i *Mord i San Francisco* udkom hele serien samlet, så værket virkelig stod og kunne ses. De enkelte bind fik numre på ryggen, layoutet lagde sig stilfuldt efter *Sort Guld*-modellen, og Turèlls faste grafiske makker Peder Bundgaard havde til lejligheden kreeret en dyblå kartonbox med signalrøde vægeblus i.

Distriktet

Fra ryggen ser vi vor helt og fortæller, den navnløse journalist. Han er som altid iført uniformen: Bogart-hat, detektiverfrakke og kronisk cigaret. Han ser på et kort over gaderne i sit København, og de røde katteøjne markerer stationerne i hans faste univers: "Distriktet", som er Vesterbro, med kaffebaren hvor melankolske Ronnie altid står og skænker trætte mænds livsblod op, når vor helt kommer dryssende for at læse avisen og forvinde sine tømmermænd.

Disse har han højest sandsynligt erhvervet på Stjernecafeen, hvor lakoniske Bob våger i baren som en blanding af Teiresias og Vorherre. Også Hovedbanegården, hvor samfundets stedbørn går til grunde og alle Guds spurve falder fuldstændig ubemærket til jorden, er med.

Politistationen på Halmtorvet, hvor man så godt som altid finder inspektør

Ehlers, vor helts faste sparringspartner gennem alle årene, er tegnet ind. Naturligvis finder vi også fortællerens ydmyge Vesterbro-lejlighed og Gitte Bristols mere mondæne domicil på det fiseformne Frederiksberg, der gerne får et spark med på vejen af vor helt.

Sidst, men selvsagt ikke mindst, er der en rød cigaretglød, ved *Bladet*, den frokostavis på Rådhuspladsen, hvor vor helt henter hyren og skiftevis har en høj stjerne eller rangerer på linie med hundelort og sagsanlæg for den koleriske chefredaktør Otzen. Her arbejder endvidere den mørke, forførende Barbara, som af og til har været fortællerens obligatoriske sidespring, når forholdet til Gitte Bristol blev for kompliceret.

En kærlighedssang i 12 dele

Bøgenes univers var fra starten en stregtegning. Efterhånden fik det flere toner og mere dybde, og de gennemgående personer blev mennesker snarere end typer og statister. Inspektør Ehlers - »den gode soldat« - og Gitte Bristol («Hun var så smuk at jeg følte det som om mine nosser var kvast i en garage-dør») blev dog hurtigt de bestemmende kræfter i fortællerens liv.

(Fortsættes næste side)

Den tynde mand

(Fortsat fra side 17)

Otzen, Ronnie og Bob er der bare. Ehlers og Gitte er mere end det. De arbejder på at gøre verden til et bedre sted, og det lykkes dem i nogen grad. I hvert fald bliver vor helt i progressiv grad et mere renfærdigt menneske i løbet af sin tid med Gitte Bristol. Selv hans sprogbrug bliver mere hovisk, og af samme grund mener flere, at Gitte Bristol "ødelægger" Mord-serien. Et temmelig futilt anklagepunkt. Hun er ét med dens tone. Serien er i alt væsentligt en kærlighedssang i 12 dele til hende.

Gitte Bristol er jurist af profession. Af væsen er hun vor helts diametrale og komplementære modsætning, lutter livsmød og energisk reformiver, et mirakel af frodig kvindelighed. Imidlertid vil hun altid lave fortælleren om og forvandle ham til samfundsborger. Og nok har han lagt mange dårlige vaner bag sig, nok holdt han op med at være forhutlet jazzmusiker og blev forhutlet journalist i stedet for, men ved ægteskabelig konformitet som rækkehus og fælles bil, trækker han grænsen så længe som muligt. Især i de numre af serien, hvor scenen flyttes til provinsen eller udlandet, har fortælleren dog svært ved at holde fast i sine modargumenter, og man forstår ham.

Grundtonen i hele Mord-serien er blå som Bundgaards box, men Gittes smil kan løfte denne tilstand. I *Mord i Rodby*, hvor forholdet konsolideres, i *Mord på Malta*, hvor Gitte og fortælleren henter liget af vor helts ekskone, i novellen "Mord i sommerlandet" fra *Mord på Møntvaskeriet*, og i Bornholmer-novellen "Mord i Kapellet" fra *Mord på Markedet*, er det helt klart et par, vi er sammen med. Fortælleren holder kun på sit, fordi serien skal fortsætte endnu nogle bind. Selv Philip Marlowe blev dog gift med Linda Loring til sidst, flyttede til Poodle Springs og forsvandt fra vort synsfelt.

Guds saxofon

I seriens 12. og sidste bind går det manden fra Vesterbro ligesådan. Han bliver gift med Gitte Bristol og tager til San Francisco, hvor mordene ganske vist følger ham sammen med inspektør Ehlers, hin værdige stoiker. Men da det hele er forbi, har han omsider fået nok af de ti år med *Bladet* og tusind ens historier, »så formålsløst bortflagrende som min cigaretrøg,« de ti år med *Mord i Massevis*-serien. Han føler sig »næsten gennemsigtigt vægtløs, som et helt nyt menneske,« da han leverer den definitivt sidste melankolske arie:

»Udenfor lå byen med sine gader og huse med bizarre brandtrapper, med sine fristelser og fortabelser, sine barer og sin blues, med sin evige trafiklyd mod Himlen og Golden Gate som en skinnende slange af lys i det fjerne. Jeg tog igen Gitte om livet og fik hende med ud. Luften var frisk og ren, bygningerne igen uvirkelige. Det var en drømmeby af sten og glas. Det var Bagdad-ved-Bugten, som man kaldte det. Det var San Francisco, Californien. Et nyt menneske kunne lige så godt begynde dér.«

Plottet var aldrig en drivkraft i Mord-serien. I bedste fald hang det sammen, i værste fald snublede fortælleren simpelt hen rundt efter tilfældighedens store princip, som da også er en væsentlig del af fortællerens karma. Og han tror på begreber som karma og mantra. Han staver Himlen og Verden og Solen med stort, mens han betragter glasperlespillet. Gentligt balancerer serien allerbedst i hverdagskrimierne midtvejs, *Mord i Marts* og *Mord i September*. Forfatteren er ikke optaget af at iværksætte forandringer. Han er ikke ved at begynde, og han er ikke ved at runde af. Han holder

bare bolden i spil, mens septemberregnen siler og Gitte bliver gravid.

Det var og blev stemmen, som bar disse ganske enestående bøger. Altid humoristisk i en fifty-fifty blanding af kynisk og rørstrømsk, men også altid så brændt melankolsk, at flere bind fik et næsten tungsindigt præg. Især *Mord på Medierne* fra 1988 er så fuld af betragtninger over altings forbandede forudsigelighed, at ethvert tilløb til smilerynker størkner øjeblikkeligt.

Det var stemmen, stederne, typologien, de præcise blik ind i en mængde miljøer, og så den overordnede blanding af ukuelighed og fatalistisk accept. Det er romaner med et markant livssyn. Trods alt bliver alting ved hele tiden. Trods alt står de op hver dag og begynder forfra: Gitte, fortælleren, Otzen, Ehlers, Barbara, Kaspersen, Ronnie, Bob og alle typerne i Distriktet. Trods alt vinder hajerne ikke hver gang. Trods alt spiller Gud saxofon, når det gælder.

Genren som forløser

At læse Mord-serien er at læse sig ind i en tilstand. Gradvist nedbrydes ens modstandskraft, og man får bøgerens slentrende rytme i blodet, både melankolien og manien, misantropien og menneskeligheden. De mange mord er en biting i dette, et påskud for at fortælle i netop dén stil og med den attitude.

Men tag ikke fejl. Bøgerne er fuldblods krimier, og Mord-serien er et godt eksempel på genren som forløsende faktor. Det var i kraft af krimiens genrekrav og konventioner, at Dan Turèlls stemme etablerede et sted, hvor den fungerer ubesværet. Ganske som det gælder for forbillederne, Chandler, Hammett, Damon S. Runyon og Graham Greene, der aldrig ramte renere end i sine *entertainments*.

Mord-serien er på sin meget turèll'ske måde et hovedværk i 80'ernes danske litteratur, og det var godt at få boxen i hus.

III

Sidste ord:

Det blå testamente

Dan Turèll var professionel til det sidste. Samme dag han døde landede hans sidste bog på avisredaktionernes borde. Han fik den lige netop selv at se. Dagen før havde Jens Christiansen fra Borgens Forlag, Turèlls redaktør gennem 14 år, været på hospitalet for at vise digteren resultatet af det sidste svære års anstrengelser.

Han ville gerne have skrevet endnu en grå fransk krimi i samme udtrykssløse stil som *Det døgn, da...* fra 1992. Men da han blev syg, var der ikke længere kræfter til at skrive på store og fysisk krævede ting. Til gengæld var der mere end rigelig tid til at vente og tænke og se op i loftet, mens forskellige læger pirkede løs i det kød, som han blev mere og mere bitter på.

Det sidste år blev sat fast i et skrift, som udmærket vidste at det var *testamentet*. Det siger meget om Onkel Dannys livssyn, at han gav sin sidste vilje tilten *Tja-a Cha-Cha*.

Lys et støvet

Tja-a Cha-Cha er tredje bind i den serie flydende strømmende optegnelser, som begyndte med *Himalaya Hilton* i 1991 og fortsatte med *Gud & Gokke* i 1992. Efter primært at have været henvendt og udadvendt lejlighedsdigter i sine samlinger fra 80'erne, vendte Turèll i de sidste bøger tilbage til en form og et rum, som i virkeligheden var mere personligt og eksklusivt end noget han hav-

de skrevet, siden han bør med undergrundsattituden i midten af 70'erne.

Også begyndelsens maniske skrifter, bøger som *Manjana* og *Karma Cowboy*, forsøgte at fastholde selve livskraftens store flow, men deres strategi var at imitere energien og blive ved og ved i timevis. I de sidste poetiske logbøger prøvede digteren i stedet at sige det hele så enkelt, kort og præcist som han kunne. Gamle begreber som *haiku* og *mantra* kom på bordet, men det samme gjorde heltene fra den store populærkultur, kærligheden, rejserne, melankolien, lys et støvet i virkeligheden.

En af trilogiens fineste vignetter står i midterbindet *Gud & Gokke*. Det handler om den regn, som for Dan Turèll var fuld af en verdenshistorie: »For min skyld må regndråberne falde/ hvor de vil/ Det er en meget fin film og/ jeg er med dem hele vejen.« I marginen er skrevet *Balance* i kursiv. Det er et gennemgående træk i trilogien, at lakonisk konstaterende randbemærkninger leverer kontrast og dybde til selve strømmen af tekst.

Denne flyder fra stjerner til stjerner, fra skitser og indfald til afrundet stik, fra prægnant og personligt til håbløst privat, fra flifligt pletskud til fæl forbier. Det er kalenderblade, aforismer, lommeuld, mentale notater, strøtanker, fonetiske lege med lydord og anagrammer, indtryk, udtryk, aftryk i en strøm af lyriske polaroidklip, der er stor og støt og uforudsigelig som selve den livskraft, der gennemstrømmer tilværelsen. Og det var dér han ville tage et røntgenfoto af.

Rust og spyt

Det var netop intentionen i *Himalaya Hilton*, der begyndte som rejseoptegnelser fra en arbejdsferie i Californien 1989, et ophold som siden blev til *Mord i San Francisco* (1990), den sidste krimi i serieformatet. Undervejs begyndte digteren at skrive døgnbog, som han ikke havde gjort det i mange år: kun for sine egne øjne og derfor også med en mere karsk og distinkt mindre elskelig tone. Effekten var formidabel og bemærkelsesværdig, så naturligvis måtte han udgive det.

Måske tager hele projektet sin begyndelse den nat, hvor Birds saxofon bloker kosmos ud og fører det uforenelige sammen: *I aften i Big Sur taler det Sublime til det Sublime: / Charlie Parker's saxofon lyder inde fra River Inn's bar. / Ravnene kra-a-aer med, træerne hilser vinden/ Med en graciøs bøjning, som en geisha. Hvilken natur! Er naturen?*

Onkel Danny får dog hurtigt for meget af så dybsindige almindeligheder. Det vigtigste er musikken der spiller: *Lad os holde kæft! Her bor vi på Himalaya Hilton*. Rejsen slutter hjemme i Danmark med en bevægelse som i et haikudigt: *Pludselig letter en støvsky/ fra et maleri af en sky.*

Gud & Gokke bliver hjemme i regnen og misantropien, der mere og mere bliver så markant, at stemmen spørger: »Hvad er det dog/ for en stemning?« Det er sikkert døden der smiler og tiden der presser på med samme erkendelse, som han tre år tidligere citerede Jacob Paludan for i kolofonen fra *As Time Goes By*: *I en vis alder begynder alting at minde om noget*. I hvert fald toner værket ud i mødet mellem det sublime og det platte:

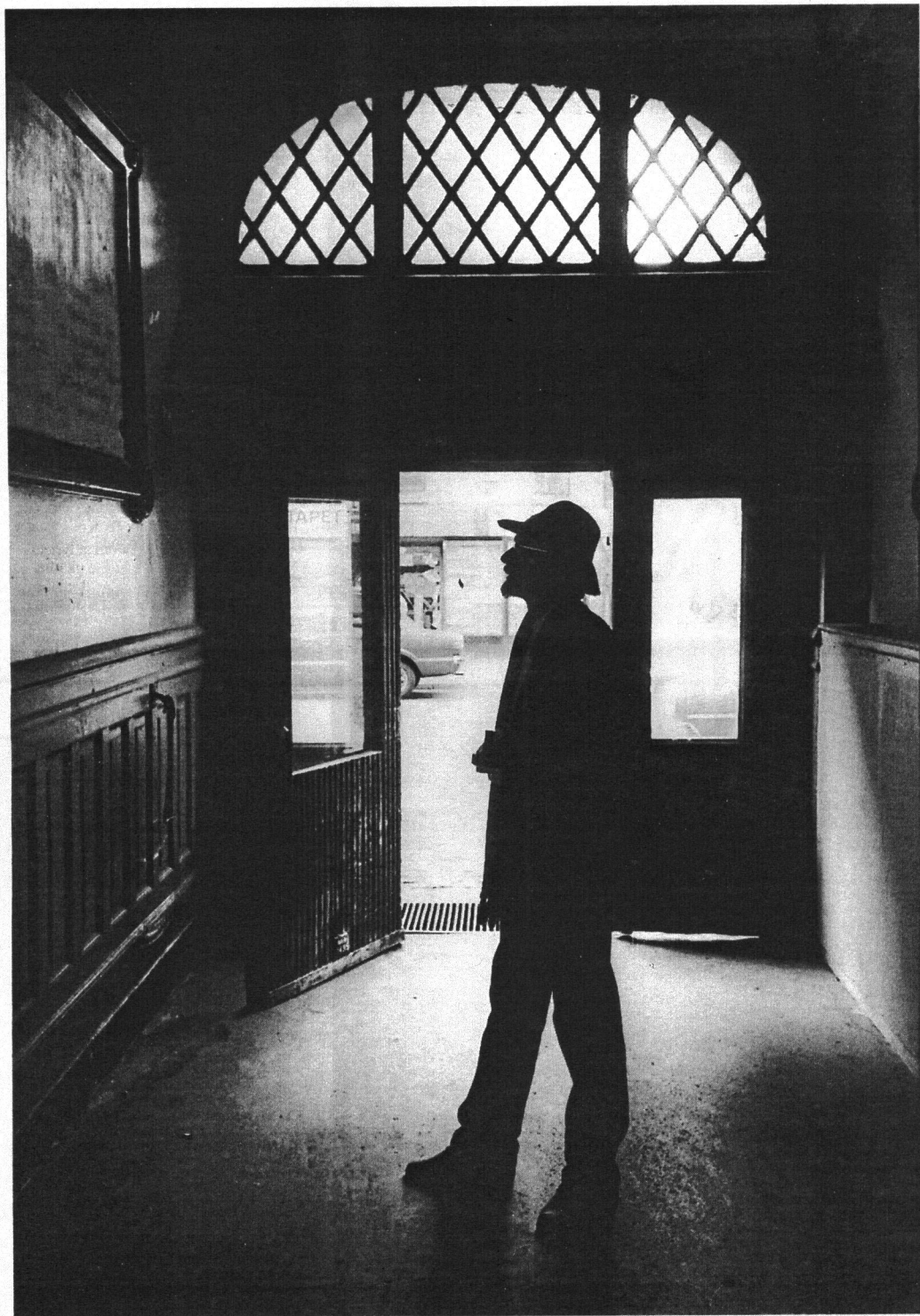
»Når Gud & Gokke mødes/ er det regnvejrr. Regnen siler/ som i malerier fra netop dén periode/ hvor regnen silede netop sådan: kun fem procent/ ultramarin og en anelse gråtoning bag. Udelukkende/ et spørgsmål om håndværk, viden./ Og alligevel/ har Gud & Gokke ikke mødt hinanden/ ikke for alvor. Casablanca vil være/ et godt sted, måske. Måske. Men heller ikke dét/ er det samme mere. Enhver trompet bærer i sin lyd/ både rust og spyt.«

” Lugten fra skraldespandene/ om sommeren. Lugten i kælderen. Skiltet/ med "Støj, råben og boldspil/ forbudt". Man kan heller ikke spille bold/ uden støj og råben. En hylér »Viceværten kommer!«/ og alle spredes. Bare nu én af os/ fik bolden med, ellers/ tager han den og beholder den. ”

(Fra digtsamlingen "Tja-a Cha-Cha" 1993)

med hatten

(Dan Turèll
1946-1993)

Dan Turèll 1981

Foto: PEDER BUNDGAARD

Netop her begynder den sidste bog, med et citat fra den klassiske 1943-film: *But the others wait in Casablanca. And wait. And wait. And wait.* Sådan venter også patienten, som ved han skal dø, mens han ser op i loftet: »De Sidste År, situationsrapport: / Patienten/ bliver mere og mere planteagtig, / simpelt hen.

Åbner sig bare/ for hvad der kommer. Så/ sker der da dét.«

Man lader erindringen løbe hjem til Vangede, drømmer om et ur i Dublin der viser tiden uden visere, mens Buddy Bolden spiller My Melancholy Baby på speed. Man kæmper med vrede, afvisning, resignation og accept, mens syg-

dommen følger sin egen plan: *Hver morgen begynder mine forløb/ med en tirret rasende afmægtig protest/ mod mine vilkår. Hver midnat/ forsoner jeg mig udmattet, men værdigt/ med dem. Sådan/ går mine døgn.*

Man håber på trods af sig selv til sidste. Man beder om lidt lys i støvet, og til slut

giver man slip og når frem til det sted, hvor man ser sig selv og alt andet for hvad det egentlig var: *Tid var vi./ Virvar/ Før & Efter/ Frygtens Fødsel.*

Denne sidste stærke sekvens af *Manjana* blev på godt og ondt det skarpeste og smukkeste, som digteren satte på papir de sidste mange år, hvor prosaisten dominerede næsten totalt.

IV

Checkliste: Fem af de bedste

Dan Turèlls produktion var legendarisk og monumental. Han skrev henved 100 bøger på 25 år. Her skal peges på fem af de bedste.

Manjana (1972, genudgivet 1987). De første bøgernes mørke verden imploderer i denne energiske slipstrøm. Den fulde titel lyder: *sekvens af Manjana, den endeløse sang flimrende igennem hudens pupiller.* Deklarationen siger alt om disse 160 ark, som Dan Turèll skrev, da han var 25 år: »Digte, montager, tekster, transmissioner, noter, besværgelser, hymner, projektioner, salmer, sange, fotos, performances, transskriptioner, journaler, film.« Det er sproget på speed i sin rene form. *Borgen.*

Karma Cowboy (1974). Et stort og gavmildt album, hvor man næsten side for side kan følge, hvordan undergrundsgrundsdigteren Dan Turèll bliver til fænomenet Onkel Danny: »Det er Dan Turèll. Det er D.T. Det er delirium tremens Det er denne tidning Det er *Daily Telegraph*(...)Det er mig der er tekstmand her i foretagedet og jeg skal skrive en dialog der kan sige spar to sådan lige i øjet, gutter.« Meget 70'erne. Smukt layoutet af Peder Bundgaard, DT's faste akkompagnator. *Gyldendal.*

Vangede Billeder (1975, optrykt mange gange). Hans klassiske hit fra den første folkelige tid og måske det bedste af alle 70'ernes bud på en ny og jordnær brugsrealisme. En forvandlingskugle, et myldrebillede, en hjemstavnskildring i hippiergi. Hele verden fødes og mødes i Gentoftes rabarberkvarter, hvor forfatteren havde sine rødder. *Gyldendal.*

Mord-serien 1-12 (1981-90; samlet boksudgave 1992). Fra *Mord i Mørket* til *Mord i San Francisco* 11 bøger og ni år senere er det en fryd at følge Onkel Danny i rollen som humoristisk hårdkogt krimiforfatter. Intrigerne letter sjældent i bøgerne, som fortælles af den navnløse journalist fra Bladet, men her er præcise 80'er-billeder og her er en ufejltagelig hverdagstone. Det er Dannys bedste blues for voksne. *Borgen.*

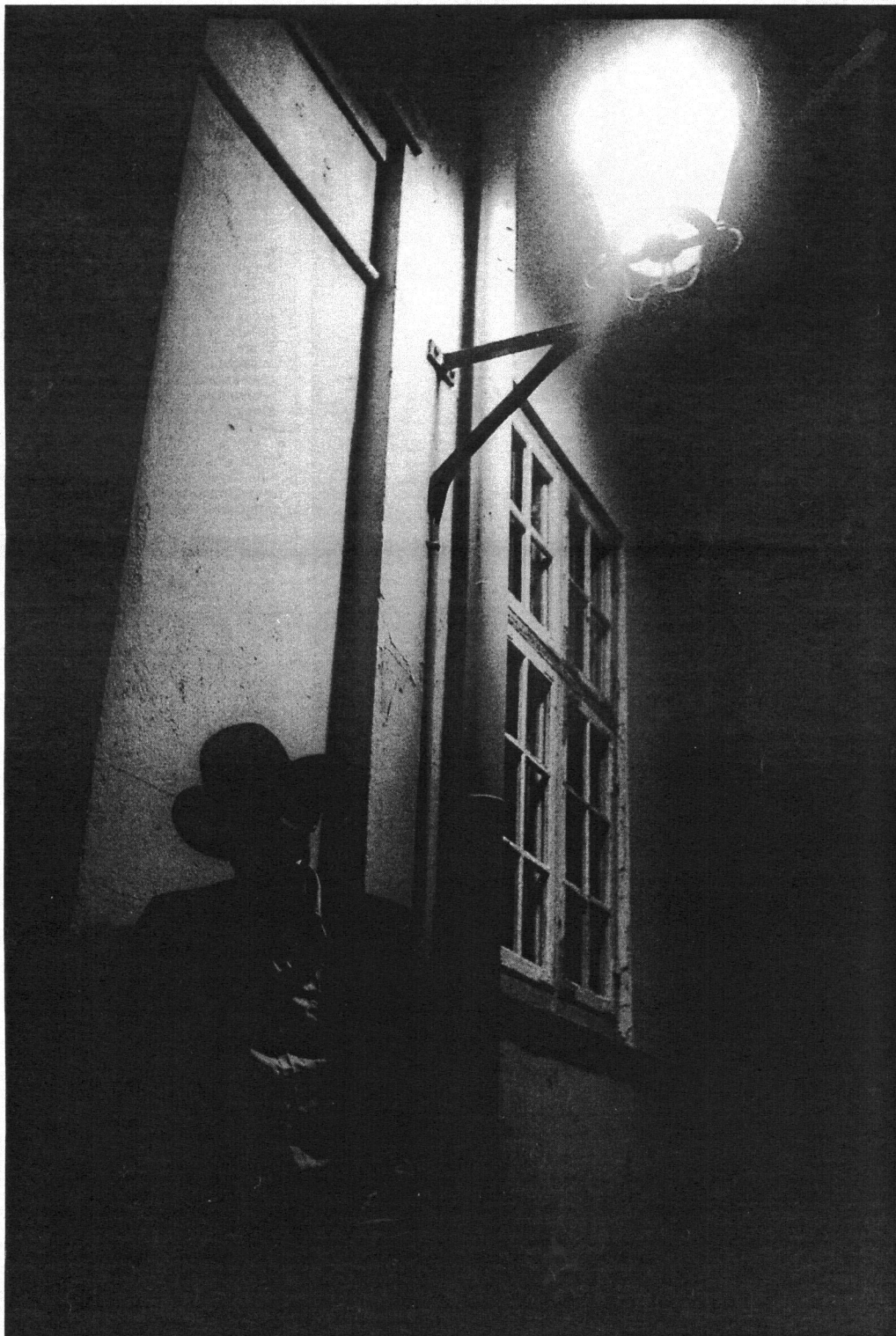
As Time Goes By (1989). Disse 24 »klip fra den fortsatte scrapbog« samler de bedste artikler, essays og lejlighedsskrifter fra 80'erne. Langt mere håndplukket og gennemkomponeret end 70'ernes discountsamlebånd. Her er Dan på Grønland, på Malta, på Bornholm, som far, som mand, som skatteslave, i sine mange hjem, som begejstret pusher for en idiosynkratisk kreds af helte, der spænder fra Shu-Bi-Dua, Conan Doyle og Per Højholt til Allen Ginsberg, William Burroughs og Herman Bang. *Borgen.*

Det er morgen/ Fuglene synger/ Jeg skriver det

»Den tynde mand med hatten« er baseret på essays og artikler, som tidligere har været bragt i magasinet *Euroman*, *Danmarks Radio* og *Weekendavisen Berlingske*. De er her skrevet sammen til én ny tekst. *Bo Green Jensen* (f. 19 55) er cand. phil i engelsk, forfatter til 32 bøger, film-anmelder og journalist på *Weekendavisen*.

En stemme i mørket

(også når det er

Dan Turèll, 1981

Foto: PEDER BUNDEGAARD

»Turèlls krimier er stemninger og stemmer, musik over samme koda og med en uendelig vandrning ned ad de onde gader, hvor morder og detektiv, og såmænd da også poeter, ligner hinanden i mørket,« skriver Bo Tao Michaëlis i et rids af Dan Turèlls krimier

Af BO TAO MICHAËLIS

Hammett, Chandler og Simenon. Sådan omtrent var Dan Turèlls kongerække inden for krimigenren. Rækkefølgen kunne være skiftende, men personligt tror jeg, at det til slut var Dashiell Hammett der kom ind som en flot nummer ét. I et utroligt fint og følsomt essay om amerikaneren fra 1984 - "Voldens Teologi: Dashiell Hammett" i essaysamlingen *Sort Film* - mærker man, hvordan Turèll tager livtag med både Chandler og Hammett. Hvordan Turèll diskuterer med sig selv om, hvem der er den bedste i branchen.

Hans indre monolog løber ud i det uføjte, men imellem linierne træder alligevel afgørelsen frem: At Dashiell Hammett med sit maskuline univers og sin økonomiske stil og sit ekspressive og voldsomme sprog er den ypperste af alle i sin bestikkelse af læseren med sine slutninger af poetisk retfærdighed. Og i hvert fald er han mere end nogen anden krimiforfatter den litterære bagmand for Turèlls eget sidespring i genren, serien på tolv krimier, der begynde i 1981 med *Mord i Mørket*.

Den navnløse journalist-detektiv, der bor og lever på Vesterbro, møder vi første gang i en yderst mærkelig situation. Han sover, og i sin søvn har han et mareridt om, at han har myrdet nogen. Da han vågner, er det ved et telefonopkald. En fortrukket og velkendt stemme siger, at han skal tage til Saxogade 28B, anden baggård. Hvilket han ikke gør, og derfor kan han næste dag læse i avisen over kaffen på caféen, at der er begået et mord på just denne adresse.

DETTE FOREGÅR i bogens andet kapitel. Og hele denne sceniske monolog - for bogen er skrevet i den typiske, hårdkogte jeg-fortæller-stil, vi fra film kalder for Voice Over - er alt i alt en initialscene. Ikke kun for dette første opus i genren, men for de øvrige elleve. Detektivens mærkelige intuitive ståsted i et grænse-land mellem lov og orden. Mellem ubevidst selv at være i stand til at begå mord og så bevidst alligevel - som en slags kald - at befinde sig på den rigtige side af loven. Stemmen der fortæller om sagen og samtidig er katalysator for opklaringen. Magisk realisme mere end stringent logik, poesi mere end plot - det er det, det hele drejer sig om i Turèlls krimiverden.

Ikke kun fordi han ikke var i stand til at konstruere et godt plot, flere bind hænger utroligt sjusket sammen, men også fordi han med en fabelagtig fornemmelse for Hammett og til en vis grad Chandler vidste, at den moderne krimi mere ligner eventyrets dunkle skove end dagligdagens virkelighed. At Hammett lægger en speget sag frem, der i sidste instans kun bliver løst med detektivens forføriske retorik. At detektiven er helt sin egen og helt igennem en upålidelig fortæller, der har historien i sin magt, fordi det er hans egen, og at kun han bestemmer, hvem der er morderen. Og med

er altid morderens detektiven der taler)

hævet stemme eller inderlig sorg påstår en sammenhæng, der kun træder frem som den endelige blandt uendelige muligheder.

Fordi han, detektiven-som-Vorherre, vil det sådan. Præcis som Turéll stædigt kunne fastholde, at i hans fiktion findes der en politistation på Halmtorvet - hvilket fik Poeklubbens jury med dens flade realismebegreb som argument til uretfærdigt at overse ham til klubbens krimipris i 1981 - præcis på samme måde er det hans detektiviske jeg's medfødte ret til suverænt at fastholde, at sådan hænger den sag altså sammen.

DER ER selvfølgelig den bundhæderlige politiinspektør Ehlers, et dansk ekko af en anden af Turélls favoritter, Simenons Maigret. Ehlers tager "jeg'et" med overalt i en sær blanding af fatalt venskab og faderlig omsorg. De er øjensynligt et makkerpar og til tider er "jeg'et" endda en slags iagttagende Watson til Ehlers' efterforskning. Men i mine øjne er Ehlers' svaghed ved serien. Han får aldrig kollega Maigrets majestætiske faderskikkelse og hans politiarbejde er mildest talt slentrende, spædet op med Gammel Dansk og gamle klichéer. Det er andre aspekter, der giver Turélls krimier deres enestående placering i den hjemlige genre.

Det er især Hammetts tidlige værker, som stikker hovedet frem i Mord-serien som gennemgående inspiration. Hammetts navnløse detektiv fra noveller og romaner i 20'erne, The Continental Op, er Turélls karaktermæssige afsæt. Især i romanen *Dødens Høst*, hvor Hammetts navnløse detektiv er sat til at rense ud i en gangsterdomineret lilleby. Mod slutningen af denne grandiose roman bliver Hammetts antihelt selv besat af den blodrus, han fra begyndelsen var sat til at udrydde i byen. Detektiven forvandler sig til morder og hans jagt bliver en jagt på sig selv. Drømmen om den navnløse retfærdighed bliver til mareridt om den navnløse morder, en struktur, der såmænd er lige så gammel som Sofokles' *Ødipus*. Og det er her Turéll sætter af med sit jeg's mareridt, telefonstemmen der vækker ham og så mordet i anden baggård i Saxogade 28B.

Siden sker der flere mord, men som i de fleste af Turélls krimier er det lagt frem i scener uden et sammenbindende plot. Ind rutsjer en mafiabande, hvor narkotikahandel og boligspekulation går hånd i hånd. Der kommer en løsning. Men den er intuitiv, skødesløs og overholder ikke selv de mindste genrekrav om stringent gædeløsning. Gåden er nemlig detektiven selv, det "navnløse jeg", hvis gøren og laden skildres med en nonchalant og jazzet force, der er stærkt kommitteret af en aura af den sørgmuntre storbyspleen, vi kender så godt fra Raymond Chandlers Philip Marlowe-saga.

SERIEN kører videre og det kommer til mord i Rodby, mord på Malta, mord på en varm sommerdag under den københavnske jazzfest og såmænd til mord i San Francisco, Dashiell Hammetts foretrukne "place of action". Men det kommer aldrig til en egentlig og essentiel pågribelse af én bestemt morder. Fordi journalisten i fiktionen selv er den gennemgående morder. I hvert fald morder på den genre, der påstår at alt kan opklares, hvis bare man går ordentligt til værks.

Man glemmer ofte, at Turéll ud over sin Mord-serie også skrev en anden krimi kort før sin død. Den hedder *Det døgn, da ...* og kom ud i 1992. Og i mine øjne er

det forfatterskabets eneste helstøbt og genrebevidste roman, også i forhold til mesterværket *Vangede Billeder*. Det er en sort roman, påvirket af en anden guru i krimigenren, den dystre og skæbnesvangre Cornell Woolrich. Teksten er en art kollektiv krimiroman om skinsyge og sindssyge blandt de små eksistenser på Vesterbro, som i Mord-serien kun optræder som personale sætstykker for de to detektiver, den navnløse og Ehlers.

Men *Det døgn, da ...* er en skarpslebent studie i de menneskelige kræfter, der lurker bag facaden af det gemytlige pjalteproletariat, Turéll kunne have en svær tendens til at romantisere til en slags københavnsk Disneyland på små skarpe til kaffen og ægte rødt på billardklædet. Romanen er ikke helt vellykket, men i mine øjne også noget undervurderet. Thi den viser en ny og spændende vej ud fra hans forfatterskab, som døden så tragisk og brat gjorde en ende på.

TURÉLL skriver meget rigtigt i omtalte essay, at i modsætning til Chandler kan man sjældent citere fra Hammetts værker. Det samme gælder Turéll. Og det var helt bevidst, krimier var for Turéll mere visuel atmosfære og spændende araberker end et tekstkorpus for verbale knaldperler. Ønsker man at hente citater

til almen underholdning og megen moro, skal man i byen med Onkel Danny eller ind i musikken af en Karmacowboy.

Turélls krimier er stemninger og stemmer, musik over samme koda og med en uendelig vandrings ned ad de onde gader, hvor morder og detektiv, og såmænd da også poeter, ligner hinanden i mørket. Til forveksling.

Bo Tao Michaëlis (f. 1948), lektor, mag. art. i litteraturvidenskab, kulturskribent ved dagbladet Politiken

Lysets Engel

Dan Turèll brød sig ikke om Jesus, men yndede at omtale sig selv som buddhist. Han gav den også i rollen som socialist og anarkist. Hvad var han egentlig?

AF PEDER BUNDGAARD

»Jeg vil fjerne kristendommen fra de danske sind og fjerne grise-kødet fra de danske kroppe,« udtalte Dan engang i et interview. Om sit politiske ståsted sagde han: »Jeg føler mig som en muhammedaner, der vælger middag efter et spisekort, hvor der udelukkende er svineretter på menuen.«

Lige fra Dan brød igennem som forfatter i starten af 70'erne gjorde han ingen hemmelighed af, at han ikke brød sig spor om danskernes religion, spisevaner og politik.

Og i samtaler om moral, etik og liv & død slog han om sig med ord som: zen, karma, yoga, tao, satori og nirvana.

Sådan havde det ikke altid været.

Dan voksede op i et ganske almindeligt kernedansk arbejderhjem, hvor man spiste ganske almindelig mad og stemte til venstre for midten. Det ville dog være synd at sige, at hjemmet var særlig religiøst. Familien Turèll kom ikke frivilligt i kirken. Også det var vel ret almindeligt?

Alligevel havde Dan åbenbart et medfødt religiøst instinkt. Og i 10-års alderen brød det ud i lys lue. En ganske trivial hverdag stod han til morgensang i Bakkegårdsskolens aula og hørte B.S. Ingemanns ord:

*Lysets Engel gaar med Glands
Gjennem Himmelporte
For Guds Engels Straalekrands
Flygter alle Nattens Skygger sorte ...*

Og så bevandede han. Han gik simpelt hen ud som et lys og blev i hast båret ind i et klasseværelse, hvor han efter nogle minutter kom til sig selv, mens han stadig mumlede om Lysets Engel.

Dan viste tidligt sans for poesi, og han var typen, der altid kunne sine salmevers udenad. Med sine umådelige talegaver kunne han være blevet den perfekte præst.

Men sådan skulle det ikke gå. Den videregående elev med klæbehjernen begyndte efterhånden at spørge om mere, end lærerne kunne svare på. Og mønster-eleven udviklede sig til at være den nævise, selvkloge og frække elev i klassen.

Og skolen forvandlede sig fra et center for oplysning til en forstokket autoritet. Oven i købet en hul autoritet. Der var intet i denne verden, Dan foragtede og afskyede mere end hule autoriteter.

Og i opgøret med skolen røg kirken med i købet. Den dag, Dan fyldte 18, meldte han sig ud af folkekirken. Senere skrev han i en kronik: »Okay, jeg tilstår: Jeg er uvenner med kristendommen. Jeg kan ikke lide den. Den har altid frastødt mig ... en mand med søm gennem hænder og fødder, sygt nedadbojet på et kors! Grusomhed i hver eneste kirke ...«

Om kommunismen skrev han, at den bestod af gamle mænd, som tænkte på fortiden og slikkede på egne religiøse riter: »Og selvfølgelig er det da en religion. Med Land og Folk som kirkeblad og centralkomiteen som menighedsråd.«

Dan forbigik diskret, at han som stor skoledreng havde flirteret med kommunismen og som ung havde været medlem af SF.

DAN havde fået nok af autoriteter og havde i mellemtiden set lyset. Ikke just Guds Engels Straalekrands, men skåret fra beatgenerationens og hippierne subkulturer.

Da Dan var flyttet hjemmefra og boede på klubværelse og ernærede sig ved løse jobs såsom postbud, løberklipper og markiseopsætter, mødte han en engel i Peter Laugesens skikkelse.

Peter, som kom fra Jylland, skrev digte, spillede saxofon og vidste alt om de amerikanske beatpoeters bøger og plader. En helt ny verden åbnede sig for Dan.

Øst og Vest var begyndt at nærme sig hinanden efter århundreders adskillelse. I USA i 50'erne var en generation af intellektuelle unge blevet desillusionerede med Vestens materialisme og magtspil. De fandt nye idealer i bl.a. Østens zen-buddhisme, og de kaldte sig selv for *the beat generation*.

Amerikanske forfattere som Allen Ginsberg og Jack Kerouac var beat og inspireret zen. Og den danske beatpoet Dan Turèll tog begge dele til sig i 60'erne.

Beat var poesi og musik. Beat var fantasi. Beat var frihed.

Dan ville være professionel digter, og bogstaverne var hans kæreste legetøj:

*de må ikke spildes!
det er liv der dør for ens skrift!
og over for billedet af disse træer med
blade i en skov!
det er det man må leve op til!
og skovens lyde og lugte!
er lige så meget et ansvar!
som caféernes lyde og lugte!
og man er i sidste instans ansvarlig over
for byens puls!
ansvarlig over for vandets flyden!
selve rytmen, universets AUM!
åndedrættet!
den grundrytme der altid må og skal holdes!
og jeg kalder den gerne Buddha!
og taler meget nødig om den!
(Kom Forbi)*

JO, DAN var umådelig blufærdig over for livets åndedræt, hvilket dog ikke forhindrede ham i at bruge et ord som Buddha ganske ofte.

I 70'erne med tidens horder af munke-marxister var det en fed provokation at kalde sig buddhist. Men Dan var instinktivt imod enhver form for politisk korrekthed, og provokationen blev sårende ikke mindre, da 80'erne tonede frem med mobiltelefonale yuppies.

Men var Dan en sand buddhist?

Jeg er selv ikke medlem af nogen religion eller noget parti og aner ikke, hvad en sand buddhist er og gør.

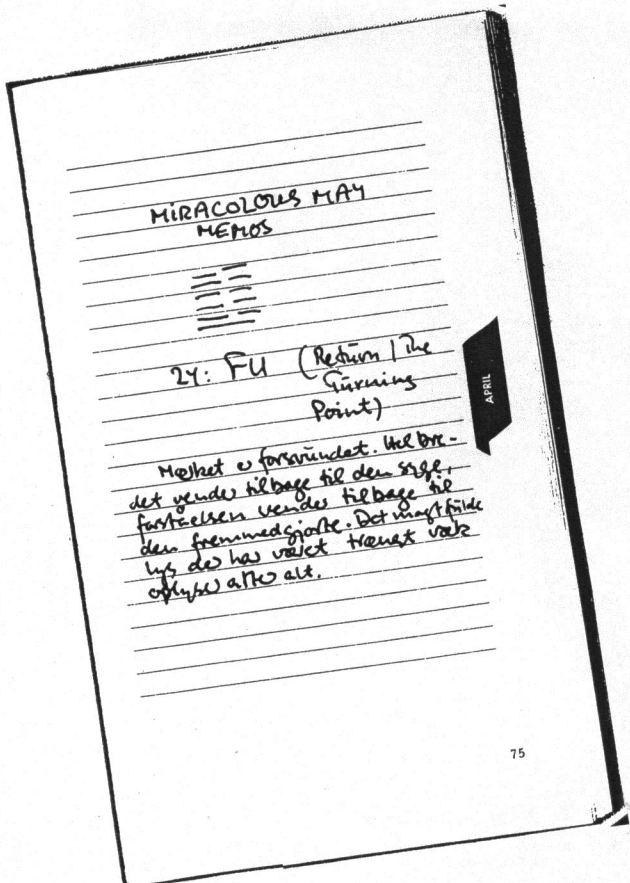
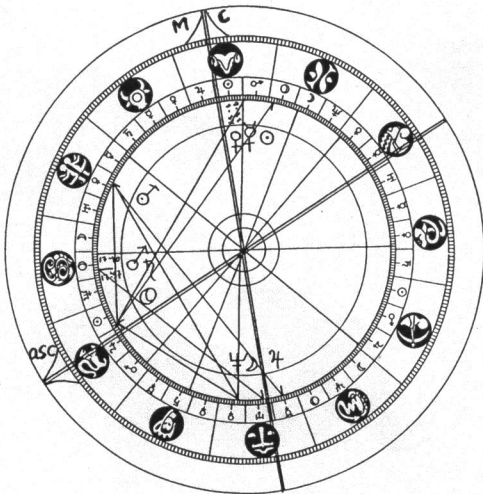
Men jeg kendte Dan godt i en årrække og ved, hvad han gerne talte om. Han talte om digte, om kunst, om hverdage, og han talte om metafysik i timevis. Men på grund af hans afgrundsdybe blufærdighed blev metafysikken pakket godt ind i omskrivninger og barsk humor.

Dan var meget fascineret af astrologien, fik lagt sit eget horoskop flere gange, og han gik meget op i, hvem der var født i hvilke stjernetegn.

Dan var selv født i fiskenes tegn, som ifølge bøgerne skal give blide og eftergivende følelsesmennesker med stor modtagelighed og tilpasningsevne. De er angiveligt meget musiske og er født med en stor intuition. Beklageligvis har de også tilbøjeligheder til vægelsind, passivitet og virkelighedsflugt.

Den mentale fællesnævner for alle fisk er et umåteligt behov for frihed. En frihedstrang, der kan udmønte sig i en flugt til et indre eksil. Kort sagt den frustrerede fisk kan finde på at dykke meget dybt.

På et plan tog Dan astrologien særdeles seriøst. Han var meget omhyggelig og selektiv med at vælge sine venner, og det er et faktum, at de fleste af hans mandlige venner var født i fiskenes tegn. På den anden side kørte han ofte astrologitrip-pet som ren selskabsleg og maskepi.

Et eksempel på et I Ching-Heksagram, udført af Dan Turèll på et kalenderblad. Øverst Dan Turèlls horoskop

Foto: PEDER BUNDGAARD

DAN slog i perioder op i oraklet *I Ching* i tide og utide for at træffe selv små valg. Bogen som udtales: Yi Djing er ca. 3.000 år gammel og bygger på den gamle naturreligion Tao (udtales Dao). Men dele af bogen menes at være udformet af filosofen Kung Fu Tse - også kendt som Konfucius.

Bogen består af 64 hexagrammer på hver 6 vandrette linier, som kan være brudte eller ubrudte. Man kan spørge bogen til råds ved først at gennemtænke problemstillingen. Når spørgsmålet er formuleret (og nedskrevet) så klart som muligt, kan man slå plat og krone med 3 mønter for at nå frem til en talkombination, som giver et bestemt hexagram (eventuelt med supplement), som giver svaret.

Tilsyneladende rent hokus-pokus. Det forunderlige er, at bogen virker og ofte giver nogle svar, som er lige så rammende, som de er overraskende. C.G. Jung blev så fascineret af *I Ching*, at han studerede den i årevis.

Der dukker hexagrammer op flere steder i Dans digte - især de håndskrevne. Jeg har set ham ændre en allerede truffet beslutning, hvis *I Ching* sagde det modsatte. Jeg har også set ham plette og grinende slå op i bogen for at se, om han skulle fyre endnu en fed.

Taoisme og konfucianisme er gammel kinesisk tankegang. Begreber som yoga og karma er indiske, men er for buddhismen og altså hinduistiske.

Yoga er et sindrigt system af fysiske og åndelige øvelser med det formål at opnå en åndelig afklaring.

Karma er en kosmisk lov om årsag og virkning. Karma er menneskets skæbne ifølge loven om reinkarnation (genfødsel). Karma betragtes ofte i Vesten som en straf. Har man været en skidt knægt i

et tidligere liv, skal man lide en masse lort i dette liv. Karmaloven siger, at som du sår, skal du høste. Et mere nuanceret syn betyder derfor, at det enkelte menneske er ansvarlig for sin egen skæbne.

SOM Karma Cowboy var Dan meget bevidst om skæbne og meget bevidst om foreningen af østlige og vestlige begreber.

Dan var en selvbestaltet buddhist, som dagligt praktiserede sin meditation og yoga for at opnå sin satori.

Meditation kunne for Dan være ren og skær dagdriveri og dagdrømmeri. Men da han også var meget flittig, nærmest arbejdsnarkoman, var det oftest en dynamisk form for meditation. Altså en aktiv handling som for ham bedst lod sig udmånte i det at digte eller spille musik.

Nuvel, Dan var ingen ørn hverken på trompet eller saxofon. Det lod faktisk gudsjammerligt. Men han kunne digte som ingen anden.

Dan brugte ofte ordet yoga om at digte eller spille. Han skelnede ikke så meget mellem meditation og yoga, som også kunne betyde leg. Det kunne altså være en yoga at drikke bajere og spille billard med en af vennerne.

Satori er et japansk ord, som betyder oplysning: (glimt af) intuitiv indsigt hvor mennesket bliver bevidst om sin iboende Buddha-natur.

Som Karma Cowboy brugte Dan ordet i to betydninger. Meget ydmygt om store glimt, som f.eks. når man besvimer ved at lytte til en salme. Og så mere spøgende om alle hverdagens små glimt af 'Aha-oplevelser'.

Det var under det såkaldte ungdomsoprør i 60'erne, at det blev populært at interessere sig for østlig mystik, psykodeliske stoffer og UFO'er med mere.

Dan var tidligt ude, tidligere end de fleste. Og han læste stabler af bøger om disse emner, langt flere end de fleste. Og han kunne huske hvert ord. Det var derfor uendeligt fascinerende at diskutere mystik med Dan.

Han havde gennemtrawlet forfattere som Allan Watts, D.T. Zuzuki, William Blake, Timothy Leary, Aleister Crowley, Emmanuel Swedenborg, Paracelsus, Aldous Huxley, Rudolf Steiner, Martinus og mange flere. Han havde *I Ching*, *Den Tibetanske Dødebog*, *Koranen*, *Tao Te King* og *Bibelen* stående på reolen.

DAN var en søgende sjæl. Han ville skære tænder over udtrykket, men ikke desto mindre var han det.

Dan var ret selektiv. Enten kunne han bruge noget, eller også kunne han ikke bruge det. Han var glødende fan af Blake, Leary og Zuzuki, men han gav ikke fem pottes pis for Martinus og Swedenborg.

Marx var han hurtigt blevet færdig med. Han var alt, alt for stiv og firkantet til Dan.

Dan kunne se noget i filosoffer som Kierkegaard og Wittgenstein, men gav tilsyneladende fanden i resten. Og han væmmedes dybt og inderligt ved psykologi og psykoanalyse. Han kunne ganske enkelt ikke acceptere, at fortænkte norder som Freud og andre skulle kunne lave et system over noget så rigt og mangfoldigt som den menneskelige bevidsthed.

Dan valgte også hele new age tankegangen fra. På begge hans plader *Sølvstjerne* og *Pas På Pengene* tog han god og grundigt pis på de frelste, der skal mærke verden og sig selv.

Dan troede på et eller andet spirituel, men talte nødtigt for åbenlyst om det.

Han skrev i 1988:

*Og naturligvis er Buddha intet alter!
og Buddhas Vej ingen Vej -!
Diamant Sutraen!
der har fået sit navn fordi den er skærende hård!
som et lyn og præcis så uvurderlig!
Diamant Sutraen siger!
lige ud!
at hvad som helst der forkyndes som
Buddhas lære!
aldrig er Buddhas lære!
og at Sandheden visseilig aldrig er prædikeret af Buddhaen!
og ikke kan prædikes overhovedet!
eftersom enhver selv må finde den!
(Blues For Buddha)*

JEG kunne ikke dy mig for engang i en sen natlig diskussion at spørge om, hvad alt det Buddha-pis skulle til for. Dan grinede med sit mest diabolske englesmil og sagde, at for ham kunne man lige så godt kalde tilværelsens inderste væsen for Sørensen.

Jeg sagde, at Sørensen var fint med mig.

Med alderen blegnede Dans trang til at kokettere med buddhisme. Og da han lå for døden, blev der overhovedet ikke snakket om dén slags. For Dan var den personlige frihed kombineret med god gammeldags næstekærlighed det vigtigste af alt. Og han levede efter dette ideal.

Derfor tilgiver jeg ham gerne hans små koketterier om Buddha, eller var det Sørensen? Og på den måde blev Dan for mig en guru, eller skulle jeg sige en Lysets Engel?

Peder Bundgaard (f. 1945), håndtegner og forfatter. Har senest udgivet Superdan, 1995.

Poppet, pappet

Synge kunne Dan Turéll ikke, men han opfattede sin digtning som beslægtet med musikken

Af KIM SKOTTE

A bner man Dan Turélls moppedreng *Karma Cowboy* fra 1974, er noget af det første man ser en note, der bekendtgør at bogen er *indspillet* i 1973 og *mixed* i Soft Machine Studios. Klarere kan det næppe siges, at Dan Turéll gerne opfattede sin digtning som beslægtet med musikken. Bladrer man hen til afsnittet "Karma Cowboy's Greatest Hits" finder man danske gengivelser af Turéll'ske favoritter som Rullestenenes "Midnight Rambler", Lou Reeds "Walk on the Wild Side", "Love Letters in the Sand", "Me & Bobby McGee" og Grateful Deads "Truckin'". Men man finder også "Lad Mig Dele Dine Drømme" som er tilpasset Gustav Winckler og en "Jesus Freak Song" som går på en traditionel frelsermelodi, og som fire år senere dukker op som "Jesus Flipper Sangen" på lp'en *Sølvstjerne* med Dan Turéll.

*Før elsked' jeg hash og piller
Nu elsker jeg kun min Gud
Før lå jeg og knepped' med Niller
Nu holder jeg Sjette Bud*

DAN TURÉLL havde vidt forgrenede smagsløg. I en tid hvor man ellers var temmelig forhippet på at dele ting op i korrekt og helt forkert - og hvor mange unægteligt fandt det nemmere at elske Folket end dets dertil hørende folkelighed - var Dan Turéll i befriende grad en mand der turde stå ved sine musikalske og kulturelle kærlighedsaffærer. Uanset om det i det enkelte tilfælde drejede sig om Thelonious Monk eller Gustav Winckler, om Grateful Dead eller Grundtvig. Evergreens, syrerock eller be-bop. Mottoet til dette "Greatest Hits"-afsnit af *Karma Cowboy* der oses af røgtobak og rockmusik og kalder Jesus for det fedeste flip, ja det er såmænd lagt i hænderne på St. St. Blicher:

*Jeg vidste længe, jeg skal herfra;
Det Hiertte ikke betynger,
Og derfor lige glad nu og da
Paa Giennem-Reisen jeg synger*

Ord som har genklang i "Gennem Byen Sidste Gang". Nummeret som gør det så svært at fætte Dan Turéll er død hver gang man putter *Pas På Pengene!* fra 1993 i spilledåsen -

*Oh jeg vil vide at her et sted på disse sten
ligger hele mit liv og alle mine drømme
som så mange andres liv og drømme
altid er så flygtigt og forbigående
som ens sidste slentre i byen.*

Synge kunne Dan Turéll ikke. Han gjorde det alligevel. Men han sang først og fremmest i sproget og ved sin karakteristiske rytmiske oplæsning, der ville give både markedspladsudråbere, *blues shouters* og nutidens rappere kamp til stregen. Dan Turélls sprog er musik, og næppe nogen har som han definitivt knyttet sin egen diktning, sit eget lune og sin rytme til det trykte ord. Man kan ikke læse en strofe af Dan Turéll uden at høre ham i baghovedet. Set i dét perspektiv blev manden der ikke kunne synge alligevel en af det moderne Danmarks sangstemmer.

DET FØRSTE, der kommer ud af højttalerne, når man afspiller den netop udsendte opsamling med Rugsted & Kreutzfeldt, er Dan Turélls tekst "Tilfældigvis Forbi" fra 1980. Der blev startet fra starten:

Foto: DR

Synge kunne Dan Turéll ikke, men han gjorde det alligevel. Her under en koncert med Allen Ginsberg (i midten til højre) i Musikhuset i Århus i 1983

*Jeg blev født og voksede op
hjemme hos min mor og far
da tiden den var inde
så tog jeg hjemmefra.*

Sangen skriver et helt liv ind i kortform. Senere følger "Dele Dine Drømme" og ikke mindst "Sad i Parken" fra 1977. I alle tre tilfælde kan man konstatere, at de jordnære tekster fungerer så godt, at de inspirerede poppedrengene Rugsted & Kreutzfeldt til at yde det optimale. Tekster så enkle, at de fungerer som populær musikalsk naivisme, men samtidig har den oplevelsesmæssige og eksistentielle substans, som gør, at f.eks. "Sad i Parken's" sødmefulde melankoli og blid længselsfulde udtrykning mod en større verden bliver hængende i lytteren længe efter, at Stig Kreutzfeldt sidste gang har sunget - "Hallo derude allesammen/ hvornår går toget væk herfra?/ Jeg tror jeg er for ung til helt at bo her/ men jeg kommer igen til næste år".

Dan Turéll skrev sangtekster. Men man kan godt hævde at Dan Turélls digtning er en stor sangtekst. En sangcyklus hvor stort og småt altid finder sammen i en aldrig svigtende fundamental rytmesans. Kosmos svinger. Fra Krishna til cool ironiske Lou Reed og den Lester Young, som Turéll døbte Sankt Fedtmule af Kansas Assisicity:

*Åh Lester
du tenorsax-skopudser
vi er alle skopudser for Buddha'en
og Buddha'en går ikke med sko
og vi ved det -*

(Jazz-digte)

Stort set ligegyldigt, hvor man tilfældigvis kommer forbi i Turélls digtning, kan man slå et smut indenfor, slå sig ned, smække Buddha-skoene op på bordet og give sig rytmen i vold. Man kan faktisk ikke rigtig lade være.

TURÉLLS særlige genius bestod ikke mindst i hans helt forbløffende evne til at vedgå sig sine forskellige rødder og sno dem sammen til et stærkt hele. Der var beatnik-traditionen med Ginsberg og Ferlinghetti. Der var narko-poeten William S. Burroughs. Med der var også arbejderklassebaggrunden i Vangede og Giro 413. Der var 50'ernes vitaminberigede rock 'n' roll. Men der sad en Buddha på Blueberry Hill. Parat til at lytte til den endeløse sang Manjana med bevidsthedsvidede hudpiller. Og så var der en kærlighed til jazzmusikken, som ifølge Peder Bundgaard's *Superdan* indtog en position, rocken aldrig helt kom til at kunne hamle op med.

Der var et intimt kendskab til livet på gadeplan - til kvarteret med ludere, lommetve, grønthandlere, enlige mødre og stamværtshuse. Hans sympati lå i høj grad hos de mennesker der levede i hverdagen. Men sympatien udmøntede sig heldigvis i poesi og ikke i betonrealisme. Det er ikke tilfældigt, at Turéll på Sølvstjerne-pladen hyldede Stauning i modsætning til karriere-politikeren Krag og citerer Stauning for udtalelsen »jeg ved uden at læse Marx hvad der gavner de danske arbejdere bedst.« Det var også et kendskab til, hvem og hvad den "almindelige" dansker er, som gjorde den skaldede flipper med de sorte negle i stand til at skrive tekster som Rugsted/Kreutzfeldt kunne konvertere til slidstærke, dansksprogede hits.

Som sangskriver havde Turéll en for "seriøse" digtere helt usædvanlig respekt for den gode popsang. For sødmen og simpliciteten i den tilsyneladende og livsnødvendige banalitet. En af grundene var måske at genren og performeren altid synes at smelte sammen i hans beskrivelser. Hvilken anden dansk digter har i samme grad selv været performer? Musikkens verden var befolket af helte. Det er ikke tilfældigt, at de to perfor-

mere, som træder ind i billedet på den fænomenale "For Meget, Mand" fra Sølvstjerne-pladen, er Frank Sinatra og Gustav Winckler. Det er ikke let at være Frank Sinatra og skulle huske ordene til "Yes Sir, That's My Baby" når man skal på scenen i Las Vegas med en ordentlig bagskid rungende i hovedet. Men det er heller ikke let at være Gustav Winckler og konstatere, at man på grund af vejret er strandet i en lille provinsby og skal se endnu en nat på missonshotel i øjnene og stadigvæk kunne vende sig om med publikum og med et stort overbevisende smil synge "Gem et lille smil til det bliver gråvej".

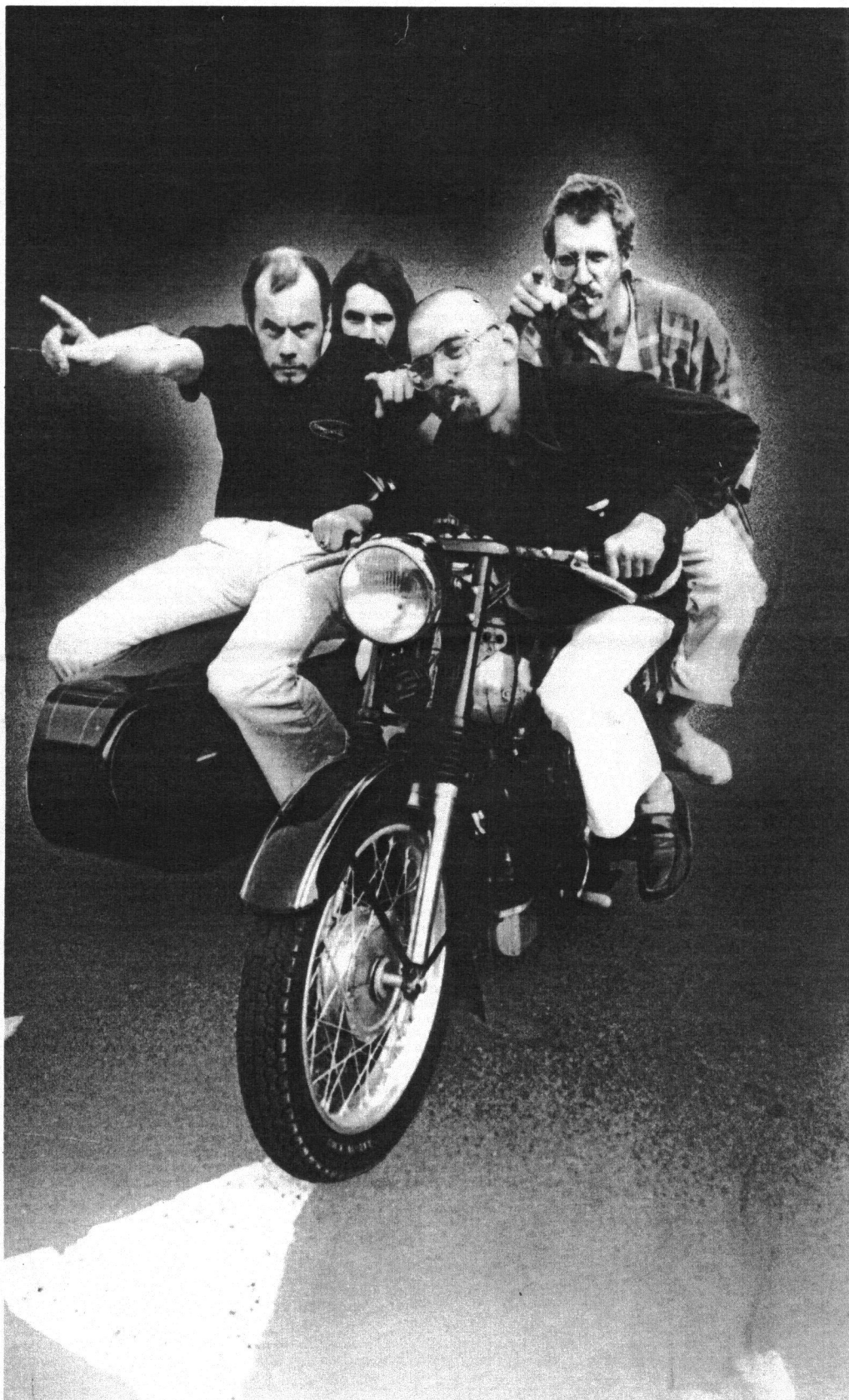
Et sigende resultat af dette indre møde mellem popskabelon og ægte lyrik dukker op i form af "Aldrig En Anden Som Dig" fra Sølvstjerne-pladen, der lægger ud med en klassisk velplaceret kliché, men hurtigt udvikler sig til noget ganske andet:

*Der vil aldrig blive en anden som dig
aldrig en anden som dig
skønt der vil blive mange
dét ved jeg her hvor vi skilles
der vil blive mange
at gå hånd i hånd med langs stranden
mange at møde på værtshuse
ud på morgenen*

*mange at følge hjem
eller ta' med hjem
og ligge svedende og stønnende
over eller under
og sved og støn vil blive den samme
men der vil aldrig blive en anden som dig*

Leveret med suppe, steg & is-akkompagnement som en rigtig familie-festtale. Rugsted-Kreutzfeldt var ikke de eneste, som nød godt af Dan Turélls tekster. Men jobbet som sangtekstleverandør begrænsede sig til en bestemt epoke og en afgrænset gruppe af aftagere. Nemlig

lir - nervemusik

Dan Turèll og Sølvstjerne
på farten i 1979

den danske beatmusik, som voksede ud af 60'ernes syrede skovbund og blev til 70'ernes danske rock. Det blev så at sige i miljøet. Mellem venner. Dan Turèll leverede tekster til Blue Sun, Burnin' Red Ivanhoe, Lone Kellermann, Hos Anna og Skousen/Ingemann. Men også nu glemte navne som Osiris, Padderock, Skov & Strand og Morgan le Fay nød godt af Turèlls tekster. Tid, der går, er hård ved tidstypisk musik. Det er en af grundene til, at en af de få plader, som overlever intakt, er *Sølvstjerne med Dan Turèll* fra 1978.

For det første fordi ordene er i overalt og tekster som "For Meget, Mand" og "Mit Stamværtshus" viser sig at have overlevet de knap 20 forgangne år uden at miste skarpheden. For det andet fordi den musik, Tømrerclaus, Jan Kaspersen og Flemming Quist Møller præsterer bag manden med mikrofonen, hverken kan kaldes for typisk for tiden eller typisk for noget som helst andet!

Oluksen Records genudgav i 1993 Sølvstjerne på CD (tak og lov, for LP'en fra '78 står nemlig i 500 kr. antikvarisk!). Dermed har man heldigvis adgang til to CD'ere fyldt til randen med Dan Turèll. Den anden CD er det inspirerede samlede modspil, som Halldan E. yder Turèlls tekster på *Pas På Pengene!*, som kom på gaden kort før Turèlls død og ganske rigtigt var - og er - et opmuntrende initiativ i en kold tid. « Halldan E. skulle oven i købet have nok optagelser med Onkel Danny liggende til at kunne realisere endnu et album-projekt.

Pas På Pengene! indeholder foruden perler som "Hyldest Til Hverdagen", "Teddy Bear", "Total Eufori", "Teenager In Love" og "Gennem Byen Sidste Gang" også en tilbagevendende til fordanskninjerne fra *Karma Cowboy*. En fordanskning af "Paper Moon" skrevet som en kærlighedserklæring til Chili Turèll, der første gang dukker op på *Kom Forbi* i 1984. « Min kendingsmelodi. Omkring ligeså gammel, skrammet og arret som undertegnede, » forklarer Turèll i covernoterne:

*Det er altsammen af papir
Det er poppet og pappet lir
Men det ku være meget mer
Hvis bare du var her.*

Poppet og pappet lir. Et digt i Jazz-digte hedder "Nervemusik". Poppet, pappet lir og nervemusik. Tilsammen et lydspil til en sidste tur gennem byen, hvor de københavnske skygger hviker en tekst af Dan Turèll.

Kim Skotte (f. 1957), forfatter og anmelder ved *Det fri Aktuelt*

Den klare

Per Højholt om sit første møde med Dan Turèll - og om deres sporadiske samarbejde i årene derefter

Af PER HØJHOLT

Nu hvor den store turbulens og den dybe sorg over Dan Turèlls død er ved at finde former, man kan leve med, er det vel på tide, at gøre opmærksom på, at det jo først og fremmest var en digter vi mistede, da han døde.

At han selv også lagde megen vægt på andre sider af sit mangfoldige talent er en anden sag. Han skabte sig et navn med, hvad det nu kostede, når betingelserne var, som han valgte dem, det havde sin pris, og han var parat til at betale den. Turèll nærede meget præcise forventninger til fremtiden, og han havde til det sidste et klart blik.

Jeg traf ham meget tidligt, faktisk før han rigtigt var ham, i hvertfald ikke ham, som han blev. Jeg var bibliotekar i Gentofte kommune, på hovedbiblioteket, og af og til sneg en lang blegfis sig om mellem reolerne og kiggede og ledte, og han hed noget svensk, vidste jeg, og kom fra det mindre ansete Vangede.

I 1963 sad jeg i S-toget på vej ind til Østerport for at se en kunstudstilling. Jeg var stadig bibliotekar, men havde just samme dag udsendt den digtsamling, som senere skulle vise sig at være mit gennembrud. Jeg anede det ikke, det gjorde Turèll heller ikke: Han sad over for mig, læsende i Information, og just en anmeldelse af min digtsamling med bilde og det hele. Han løftede blikket lidt efter, og der sad jeg så og havde set, hvad han læste. Hvad gør man så? Vi sagde »Dav,« og blev flove begge to. Heldigvis skulle jeg så af.

DERPÅ begyndte langsomt hans navn at cirkulere i kredsene, uklart og flimrende i starten, men derpå tydeligere. Hans produktion blev hurtigt meget voldsom, mest var det dupliserede hefter i plasticindfatning, undergrundslitteratur, men der skete så meget dengang af den slags, og Dan var næsten altid med.

En masse af aktiviteterne foregik i Århus, naturligvis, for mange af forfatterne boede jo der, så Dan var tit i byen, men selv om jeg var flyttet til hovedlandet, sås vi først flere år senere. Men jeg anmeldte en af hans rablende digtsamlinger i radioen, hvilket jeg husker, fordi han og jeg havde aftalt, at han under hele anmeldelsen skulle læse og læse omme bagved, og så skulle jeg med mellemrum holde kæft og lade digteren komme til orde. Det lød skam godt, vi var selv meget betagede af vores indsats.

Vi læste nu hinanden ivrigt, men sås ikke i alvorlig grad. Først langt senere, da han var solidt placeret i poesien med hovedværker som *sekvens af Manjana* (1973) og *Karma Cowboy* (1974) skete der igen en tilnærmelse, som kulminerede, da Dan en dag ringede og fortalte om en digtsamling, som hans forlag ville have skrevet om til prosa. Han kunne godt se, at det var en god idé, men han orkede det ikke. Digtsamlingen hed *Vangede Bille-*

der. Vi aftalte så, at han skulle komme herover på heden og ordne arbejdet.

Jeg havde en IBM-kugleskrivemaskine, som han skulle bruge, og arbejdsro var her nok af, næsten mere end han ønskede sig ellers. Han kom og han skrev uafbrudt. Jeg har aldrig set magen til arbejdsraseri. Det lille rum, han havde fået at være i, dundrede i mange af døgnets timer, og en søndag løb han tør for bånd. Vi kørte ind til forhandleren i Silkeborg, men han var lige så tør, men kendte en virksomhed, hvor direktøren boede dør om dør, og som i kunstens hellige navn gik med til at lodse os ind til firmaets lager. Så skrev poeten videre, hviledag eller ej.

DA HAN var færdig, ville han hjem. Vi havde meget til fælles, men min lidenskab for afkald af næsten enhver art, den delte han ikke, slet ikke. Men en lidenskab havde han tilbage at ytre endnu. Ude ved skraldebeholderen stod fire plasticposer med det gamle manuskript. Det var revet i bitte små stykker, bitte små, det så helt patetisk ud med fire fyldte poser, alle spor skulle slettes. Men da jeg kom hjem, stod jeg og så på poserne, og bibliotekaren i mig sagde, at de skulle på Det Kongelige Bibliotek og klistres sammen af en forsker engang, men venen og kollegaen kørte poserne på lossepladsen med det andet skrald.

Senere skulle Dan ud og læse op af *Vangede Billeder*; og det passede ham godt, men han var nervøs. Så arrangerede vi en oplæsning i det daværende samlingssted "Vaskehuset" i Silkeborg, fuldt hus og Dan cirkelende rundt på gulvet med min mikrofon for munden og rablende i blændende stil. Det var imponerende, jazz i en vis forstand. Nogle dage efter var han med mig ude at læse op i et gymnasium, jeg gjorde den slags ret ofte, og han ville lige se, hvordan det kunne gå for sig.

Senere har jeg set ham ude »på job,« som han kaldte det, jeg har set/hørt ham flere gange, og jeg tror nok, han overtrådte samtlige de forbud, jeg havde indprentet ham. Men en flot *performance* alligevel, han satte selv betingelserne og opfyldte dem med den for ham særegne perfektion.

Under denne tid, som var lang og frydefuld for os begge, sås vi jævnligt. Især når Dan læste op herovre. Vi kunne bruge megen tid på at udveksle steder. Steder, hvor det var godt at optræde og steder, hvor det var håbløst. Vi lærte at respektere gulvbelægninger, bagvægge, gymnastiksale, lutter afskyelige lokaliteter. Det værste var en kantine med Heugafelt-filt på gulvet: Det åd al lyd! Den slags fik vi megen tid til at gå med, og de færreste gør sig klart, hvor vigtigt det er.

Gamle byer med katedralskoler var det værste af alt: For megen kultur og dårlig akustik. Nye gymnasier: Paderup, Tørring, Dronninglund, det er fine steder: Gode anlæg og god ny akustik, og ikke anden kultur end hvad vi og eleverne selv havde med hjemmefra. Dette var ikke bare det rent ydre, det var faktisk slet ikke det, det drejede sig om, det var forestillingen. Vi havde begge to tanker om showet som æstetisk form: Vi brugte den, men på hver sin måde.

digter

DAN udviklede i disse år det ene nummer efter det andet, og det havde ikke noget med hans skrevne litteratur at gøre, hvem husker ikke, hvis de har oplevet hans nummer med postnumre f.eks. eller hans åbningsnummer med Sølvstjerne, som er med på pladen, og nye lyttere kan som bekendt bare købe hans sidste plade, det helt perfekte, hvor litte-

raturen kom nærmere fra en anden kant! Godt han nåede dét!

Men om et par år, når det hele har sat sig en kende, vil man kunne lave et stort smukt udvalg af Dan Turèlls digte, og man vil se, at de står sig alene ved deres egen kvalitet. Han har skrevet adskilligt, som aldrig rigtigt blev påskønnet, og han var måske selv skyld i, at den indsats

ikke blev højt nok vurderet. Jeg påpegede det for ham, gang på gang, men han troede mig ikke. Men han blir skuffet! I den sidste ende er der en slags retfærdighed til!

Fra "Stenvaskeriet og andre stykker", Gyldendal 1994. Først trykt i Jyllands-Posten 11.2. 1994.

Foto: TORBEN STROYER
Dan Turèll og Per Højholt
i en fotokabine på Århus
Hovedbanegård i 1982

Den sidste

” . . . Lad os i det mindste
møde katastrofen med
stramt knyttet
slips ”

Af ASGER SCHNACK

Den Turélls sidste trilogi består af digtsamlingen *Himalay Hilton* (1991), *Gud & Gokke* (1992) og *Tja a Cha-Cha* (1993). Digterne er ifølge titelbladene skrevet 1989-1993, men hurtigt er vi inde i halvfemserne, allerede på side 17 skrives der den 4. juli '90. Det er Dan Turélls 1990'er-serie, hvor 1980'erne fortrinsvis hed kriminalromaner, og 1970'erne foruden hovedværkerne *sekvens af Manjana ...* og *Karma Cowboy* gav os *Storby-Trilogien: Drive-in Digte, 3-D Digte og Storby-Blues*.

Med den Sidste Trilogi runder Dan Turéll sit opus af, han tager afsked med sproget og verden. Allerede i *Himalaya Hilton* konstaterer digteren en forbavsende træthed og omtaler sig selv som en gammel mand - han er dog kun 43 ved trilogiens start. Først i *Tja-a Cha-Cha* ved han, at han er dødeligt syg. Men trætheden præger ikke digtene. Tværtimod er han så skarp som nogen sinde, i sin nye form, der giver mindelser om den energiske Dan Turéll fra årtuskiftet tyve år tidligere.

Trilogiens digte er som rensat for overflødheder, der er ingen løbende beat, ingen lange improvisationer, jazz'en er ligesom kogt ind til pulverform. Der hersker kulde og frysende ironi, en hævet abstraktion og kun sjældne henvisninger til kolleger eller andre kunstnere. Digteren vil ikke bøje sig, ingen sentimentalitet får lov til at snige sig ind, men dog tegn på angst og erklæret ensomhedsfølelse. Man kan komme til at tænke på H.C. Andersens: "Naar hele Verden falder fra!"

Dan Turélls forfatterskab hører til dansk litteraturs mest illusionsløse. Men i de midterste stræk - i halvfjerdserne og firserne - gløder en varme fra de besungne hjørner, fra alle navnene, der omfavnes for deres resultater, deres lyd, deres svingende væren. I den Sidste Trilogi er (glædes)tårerne størknet, der er kun de korte, meningsløse overfald af lykke midt i natten, dagen, smerten. Ikke for ingenting nævnes mere end én gang Samuel Beckett, det er dér, vi sidder.

FORMEN er en personlig kortform, med aforismetræk og en enkel, konkretisk leg med alfabetet á la poesibog. Der er haiku-inspiration, ikke så mærkeligt, når man betænker Dan Turélls buddhisme. Nærmest - i vor egen tradition - står Ivan Malinovskis poetomatiske smådigte, allerede fra *Galgenfrist* (1958). Der er i det hele taget en taknemmelig reverens for denne digters ind-til-benet modernisme. Også på dette punkt er den Sidste Trilogi en tilbagevenden til udgangspunktet.

Nogle af digtene er så ordfattige - virker så henkastede i deres nu-forbi karakter - at man et øjeblik tænker: er det her

et digt? Men det er det, og digteren understreger da også flere gange, at netop den mindste sansning formet i ord er Digt Nok. Der er selvfølgelig forskel på tyngden af digtene, de bedste er så tunge, at de er som et helt livs erfaring samlet i det letteste snefnug. Men det smelter ikke, det bliver liggende dér i erindringer som noget hårdt ikke-vidende, selv viden.

Allerede i samlingernes titler signaleres temaet: de to forstes spil på "Øst" & "Vest" (som før i *Karma Cowboy*), deres sammenstilling af en levend buddhistisk indsigt og hverdagslivets farce. Og den tredjes - tøvende - opfordring til dans, hvor det netop er resignationen, der overvindes, i digt efter digt. Det er barske sager, for der stilles skarpt på, nu ikke længere en død i gaderne, i universets uendelige aftenforestilling, men døden i kroppen, sygdommen, der tømmer digteren for liv.

De enkelte digte er i koncentreret form livs- eller dødsvisdom. Der er ingen blide holdepunkter, ingen tro på lette løsnings, ingen institutionsaccept, men nok en langstrakt accept af vilkåret. Alt er pilleret ned til Intet, der tales direkte ind i Tomheden, og digtene lyder som spinkle ekkoer. Som en fremmed, en udenforstående turist, ser digteren på fænomenerne i de levendes verden, det ene mere tomt end det andet. Så udsat som kun i Tidens forsvinden.

HVOR DE TIDLIGE Ark og Liniers indædte kortform ligner en rasende ungdoms første trin til en erkendelse, minder disse sidste, tilbageholdte udbrud om en øvet artist, der bevidst underspiller. (Ungdommens syre tilsat et skvæet voksen Walt Disney). Man ser ham for sig, forpint, med hurtighed - efter lang pause - nedfælde disse tårer. Og glimtede i dem står en hvas afstand til enhver lyrisme og en hvilende konstatering af tabet, den snigende letvægt, det ultimative ophør.

I alle tre bøger summer et - nødvendigt? - forsvar for poesien. Hele tiden reflekteres disse meta-betragtninger i konteksten: de små undersøgelser af sprogets mindste dele, bogstavlegen, analysen. Egentlig vender digtene sig indad i en zen-buddhistisk stillesiddens, fæmælte, fordi der nu kun er det at sige, at der ikke er grund til at sige andet. Men sproget kan kun være sprog, ikke åndedræt, ikke en hånd, der klapper, men det kan ånde - og klappe i: vælje (næsten)tavsheden.

Det er hér, i (næsten)tavsheden, den Sidste Trilogi stiller sig til syne med sine hvirvler i sprogets overflade, med sine rester af store byggerier, sine isbjergstoppe, sine nåle i tyndt stof, sine snekrytstaller, stumper af en bøn. Banaliteten files til, sublimeres i det selvfølgeliges blå

trilogi

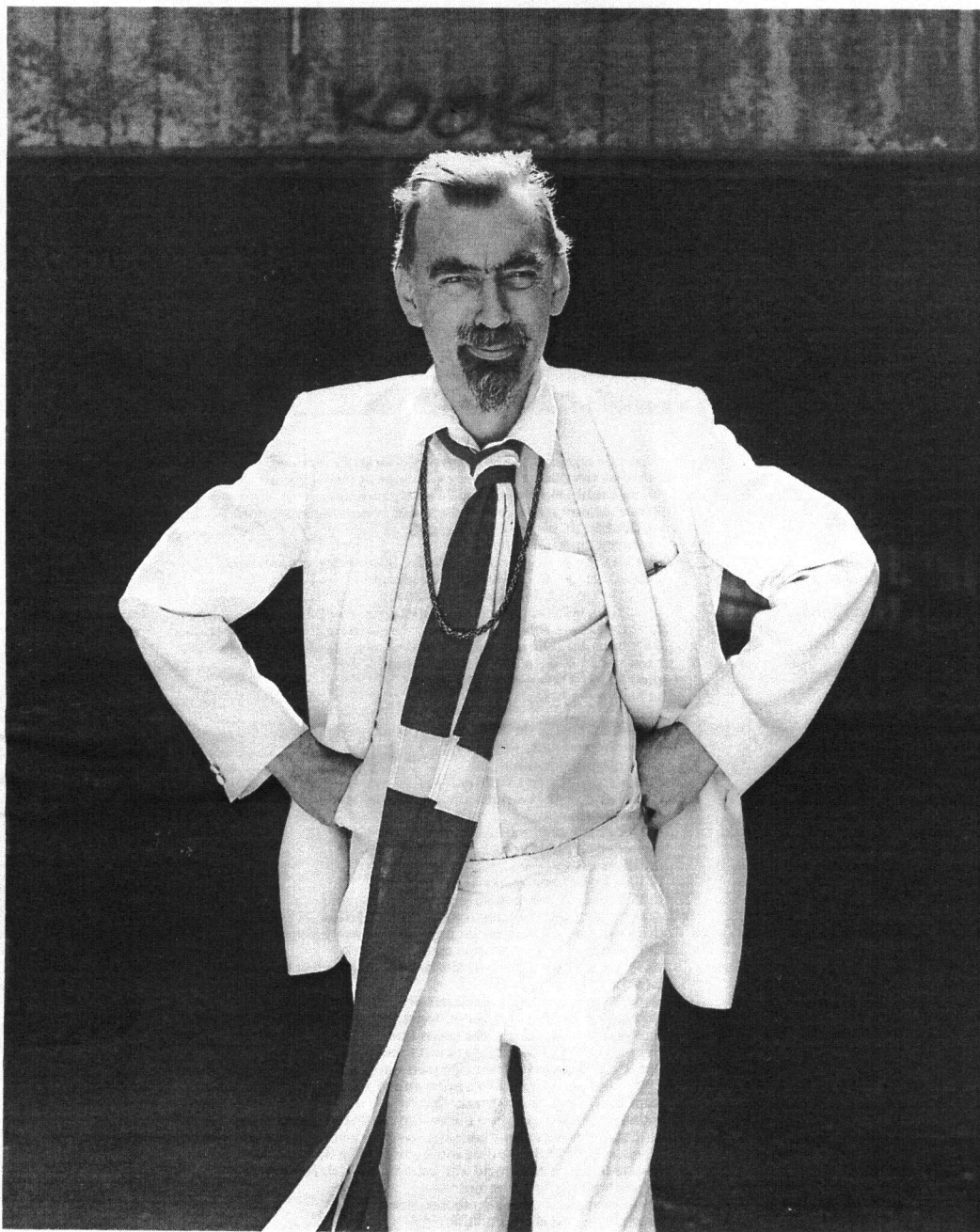

Foto: LARS GUNDERSEN
Dan Turèll - klar til
at møde katastrofen

rum - tilbage er hverdagslyn fra bogsi-
dens klare himmel - og branderen får lov
at leve, som en tragisk aske. Sådan føres
dødsbevidstheden over i poesien, ganske
let.

Men tro ikke, at det er let. Der ligger
års praksis, års erfaring med balancen,

med selve håndværket, bag dette sidste
stillads af lyde, tegn og indsigter. Man
sidder hér med en grimasse, dér med et
lille grin, et nik, et halvt smil, men ved
dog godt, at det er bare små pinde, der
stikker op af sneen, på et stort billede af
et større landskab, mellem bjerge, under

en tung snefyldt himmel, hvorfra sneen
falder, hænger, hvid som tomhed, In-
tetheden, benævnt -

*Asger Schnack (f. 1949), forfatter og for-
lagsredaktør. Har bl.a. udgivet "Dan Tu-
rèll. Et forfatterskab i udvalg", 1994*

Livet i Istedgade

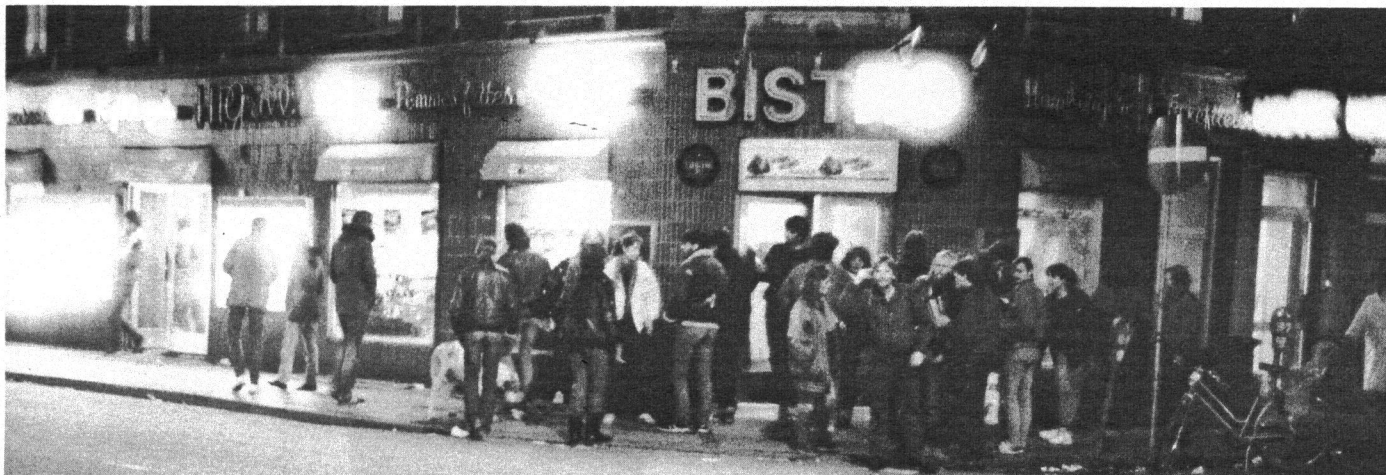

Foto: LARS KRABBE

Af DÁN TURELL

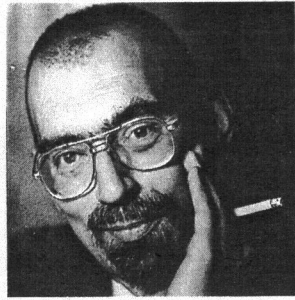
Jeg kunne have levet et helt liv i Istedgade og somme tider synes jeg jeg har gjort det og at det ikke var noget dårligt liv Istedgade har sin egen rytme en rytme som en lidt hæst lettere hærget lirekasse der ikke desto mindre spiller videre og stadig kan dreje sine valser til fornøjelse for de forbipasserende og der er to slags forbipasserende og to slags mennesker i Istedgade i hvert fald i min del den del der er natværtshuse og live-shows og der er to slags: de der hører til der og de der kommer de der hører til er luderne der hænger i dørene eller afventende står på gadehjørnerne og tilbyder sig uden videre undseelse men også uden videre blink i øjnene de står der og sælger sig som var de den fede mand i natkiosken der med de samme indifferente øjne sælger bajere og cigaretter på nøjagtig samme måde og den slags øjne er der mange af i Istedgade alt séende og intet sigende øjne der er vant til denne gade og dens særlige liv øjne der har sét så meget trækkeri så mange fuldterter så mange overfald slagsmål og pludselige politirazziaer at det ikke længere spærrer dem op bare blir registreret på samme måde som hvis øjnene var blevet til et kasseapparat det er vel det de er øjnene er ludernes kasseapparat og natkioskindehaverens kasseapparat og den roligt årvågne tjeners kasseapparat og der er altid øjne i Istedgade en gang imellem kan man gå ned om natten og det kan være sent og der er tilsyneladende ikke en sjæl på gaden men dagen efter spiller næste dag er der altid én der spørger én hvor man skulle hen i dén vogn i dén fart kl. 3.00 nat alt blir sét og alt blir registreret uden synderlig bevægelse Jeg kunne have levet et helt liv i Istedgade drysset rundt om Mændenes Hjem og Café Billig Mad drysset ind på Prøvestenen og Jernstangen drevet omkring i de små sex-klubber med de violette gardiner violet opfattes altid som så frækt for at købe sex eller sælge stof eller bytte begge dele du får min pik jeg får dine preludiner OK sådan er livet i Istedgade og der er dem der hører til og er inde og de der kommer og er ude og de der er inde lever af dem der er ude og over for dem er det *free-for-all* og alle kneb gælder og jeg siger ikke de nødvendigvis blir slået ned eller rullet det er bare dem de andre lever af direkte eller indirekte men ofte mere direkte end noget andet sted og mellem dem der er inde er der oftest fred som Dylan sagde: »*To live outside the law you must be honest*» det har de altid vidst i Istedgade forenet front mod politi og pænhed for den der tar mig i dag tar dig i morgen og det behøver ingen stave til med knipler det kan enhver se og der blir sét en hel del i Istedgade ud af bilruder og butiksruder og værtshus-vinduer jeg har siddet mange timer i min vindueskarm og gloet ned på gaden

og sét de enlige mænd drysse rundt foran live-showene stirre på deres neon-bryster og forsøge at tage sig sammen luske tre-fire skridt frem og så igen gå tilbage kikke sig omkring til alle sider for at sé om nogen sér dem og det kan de bande på nogen gør men de kan ikke sé dem de kan ikke sé mig og de kan heller ikke se den gamle dame hende overfor på den anden side af gaden der hver dag sidder lige bag sit gardin og kikker skiftevis på gaden og skiftevis over på mig de kan ikke sé John nede på Cometen stirrende ud af vinduet de kan heller ikke sé Sussie i Sexorama's baglokale men vi kan se dem omsider luske ind med frakkekraven oppe om ørerne vi kan sé det hele hele komedien kører for øjnene af os døgnet rundt de køber spiritus de knalder og betaler de går hen ad gaden og håber de venter og drømmer de sér sig omkring til alle sider de køber spiritus og piller de knalder og betaler og de der er inde de der er fra Istedgade og de der er Istedgade de køber og knalder og betaler hinanden ikke så sært luderne skal have speed de fleste af dem det er et hårdt job men speed bærer dem igennem speedsælgerne skal have fisse de fleste af dem de har det heller ikke for let men en orgasme hjælper tjenerne skal holde sig oppe og servere og holde scenen i orden så alle har en baggrund at mødes på og udveksle sex og stof tjenerne er nærmest tempeltjenere selv om de spytter og fører et noget andet sprog end tempeltjenere som flest og tjenerne i Istedgade gør ingen forskel på kunderne overhovedet gøres der meget lidt forskel i Istedgade det er ligemeget om du er ude på damefisse eller smådrengepek eller araber-endetarm Det er ligemeget om du vil købe amfetamin morfin eller whisky kom bare inden for på markedet inden for disse hundrede meter kan du få det hele alt hvad der får mennesker skiftevis ud i tovene og ind fra tovene igen og når de er kommet ud og ind tilstrækkelig mange gange ved de ikke længere hvad der er ud og hvad der er ind og så er det de får disse øjne disse luder- og tjener- og pusher-øjne med mere videnskab end lidenskab i disse øjne man finder hos gamle bordelmuttere der kender hvert eneste forbandede trick i manuskriptet disse øjne der er alle vegne i Istedgade Istedgade som hver dag er en roman på 400 sider og som hver dag skriver sig selv ned og læser sig og så smider sig ud uden videre for i morgen kommer der en ny somme tider synes jeg jeg har levet et helt liv i Istedgade og det har jeg naturligvis ikke men tiden går meget hurtigt i Istedgade furer sætter sig meget fast liv bliver meget kortere og mere hektisk og det er ikke fordi Istedgade ikke swinger Istedgade er en hæst harkende beskidt stønende saxofon og bare man har levet med dén tone en tid synes man den altid har været der og at den har fyldt hele éns liv -

Fra digtsamlingen "Storby Blues" (Borgens Forlag), 1977

Bibliografi

- *Vibrationer*. Studio, 1966.
- *40 ark. Dracula Poetry Inc.*, 1969.
- *40 linier. Frankenstein & Frankenstein Ltd.*, 1969.
- *Manuskripter I. Peace Eye Spirit*, 1970.
- *Manuskripter II. Peace Eye Spirit*, 1970.
- *Changes of Light. Peace Eye Spirit*, 1970.
- *Occult Confessions. Intergalactic Expansion of Visible Communications, Inc.*, 1970.
- *Speed of Light. Intergalactic Expansion of Visible Communications, Inc.*, 1970.
- *Områder af skiftende tæthed og tomhed. Rhodos*, 1970.
- *Bevægelser, formålsløst cirkulende. Arena*, 1971.
- *The Total-Copy System. Soft Machine Productions*, 1971.
- *Manuskripter om hvad som helst. Arena*, 1971.
- *Sidste forestilling bevidstløse trancebilleder af eksploderende spejltricks igennem flyvende tidsmaskine af smeltende elektriske glasfotos. Arena*, 1972.
- *A Draft of XXX Space Cantos. Soft Machine Productions*, 1972.
- *Opsvulmede byer i sigtekornet flagrende skud i bevidstheden. Jorinde & Joringel*, 1972.
- *Feuilleton 1: Faraway signs. Soft Machine Productions*, 1972.
- *Feuilleton 2: Laser Time Switch. Soft Machine Productions*, 1972.
- *Feuilleton 3: Filmen synker igen - Deres øjne. Soft Machine Productions*, 1972.
- *Feuilleton 4: The Edison Kinetogram. Soft Machine Productions*, 1972.
- *Here Comes your 19th Nervous Breakdown. Soft Machine Productions*, 1973.
- *sekvens af Manjana, den endeløse sang flimrende igennem hudens pupiller. Arena*, 1973.
- *Dobbeltkrift (sammen med Peter Laugesen). Manjana Time Scripts*, 1973.
- *Feuilleton 5: It's just Another Whistle Stop. Soft Machine Productions*, 1973.
- *Feuilleton 6: Not Fade Away ... Soft Machine Productions*, 1973.
- *Lissom. Soft Machine Productions*, 1973.
- *Onkel Danny's dadaistiske discjockey djellaba jazzjungle josticks. Sigvaldis forlag*, 1973.
- *Onkel Danny's Deliristiske Jukebox Jitterbug. Sommersko*, 1974.
- *Another Draft of Space Cantos. Edition After Hand*, 1974.
- *Feuilleton 7: Deres kodeskrift under Dobbelt Sol ("Underbevidste fototrickskud den død De fortjener - Lygende Metalkugle har talt!"). Soft Machine Productions*, 1974.
- *Karma Cowboy. Gyldendal*, 1974.
- *Onkel Danny's drivende dansende dirrende dinglende daskende dryppende danske dåse-digte. Senator*, 1974.
- *Ezra Pound/William S. Burroughs/Lou Reed. 3 Medie-Montager. Swing*, 1975.
- *A Third Draft of Space Cantos. Edition After Hand*, 1975.
- *Rockens Rødder. Medie-Montager II. Swing*, 1975.
- *Vangede Billeder. Gyldendal*, 1975.
- *Nytår i Rom. Brøndum*, 1976.
- *Onkel Danny fortæller. Corsarsens Forlag*, 1976.
- *SuperShowStjerneStøv. Medie-Montager III. Swing*, 1976.
- *Live-Show Feed-Back. Swing*, 1976.
- *Drive-in Digte. Borgen*, 1976.

- *3-D Digte. Borgen*, 1977.
- *Af Livets Laboratorium. Medie-Montager IV. Swing*, 1977.
- *MenneskeMyteMaskinen. Medie-Montager V. Swing*, 1977.
- *Storby-Blues. Borgen*, 1977.
- *Livets Karrusel. Swing*, 1977.
- *Feuilleton 8: Strangers in the Night. Jorinde & Joringel*, 1978.
- *Onkel Danny fortæller videre. Borgen*, 1978.
- *Onkel Sam's Sønner. Medie-Montager VI. Swing*, 1978.
- *Onkel Danny's små sorte sitrende skinnende svirrende svingende saxsolte sæbeboble-sange. Swing*, 1978.
- *Alverdens Vampyrer. Borgen*, 1978.
- *Onkel Danny fortæller i timevis. Borgen*, 1979.
- *Onkel Danny's Rullende Rallende Regnvejrs Ragtime Rhapsodi. Jorinde & Joringel*, 1979.
- *Dan Turéll i byen. Borgen*, 1979.
- *Møde i Garda (sammen med Barry Wilmont). Rasmussen, Ringkøbing*, 1979.
- *Mord i Mørket. Borgen*, 1981.
- *Mord i Rodby. Borgen*, 1981.
- *Mord på Malta. Borgen*, 1982.
- *Onkel Danny fortæller på talløse opfordringer. Borgen*, 1982.
- *Dan Turéll i byen igen. Borgen*, 1982.
- *Alhambra Blues. Borgen*, 1983.
- *And All That Jazz (sammen med Gorm Valentin). Borgen*, 1983.
- *Mord ved Runddelen. Borgen*, 1983.
- *Mord i Marts. Borgen*, 1984.
- *Sort Film. Pinkerton*, 1984.
- *Mord i September. Borgen*, 1984.
- *Kom Forbi. Borgen*, 1984.
- *Don Dobbeltliv og andre historier fra Stjernecaféen. Borgen*, 1985.
- *Mord i Myldretiden. Borgen*, 1985.
- *Dan Turéll i byen så det basker. Borgen*, 1985.
- *Jazz-digte (sammen med Peter Hentze). Brøndum*, 1986.
- *Mord på Møntvaskeriet. Borgen*, 1986.
- *Nekrolog. Blues for (sammen med Peter Hentze). Rasmussen, Ringkøbing*, 1987.
- *Mord i Rendestenen. Borgen*, 1987.
- *Blues for Buddha (sammen med Peter Hentze). Rasmussen, Ringkøbing*, 1988.
- *Mord på Medierne. Borgen*, 1988.
- *Dan Turéll i byen - i dén grad! Borgen*, 1988.
- *As Time Goes By ... Borgen*, 1989.
- *Forklædt til Genkendelighed. Borgen*, 1989.
- *Mord på Markedet. Borgen*, 1989.
- *Mord i San Francisco. Borgen*, 1990.
- *Undervejs med Copenhagen All Stars. Borgen*, 1991.
- *Himalaya Hilton. Borgen*, 1991.
- *Dan Turéll i byen - og i baggården. Borgen*, 1991.
- *Det døgn, da ... Borgen*, 1992.
- *Gud & Gokke. Borgen*, 1992.
- *Tja-a-Cha-Cha. Borgen*, 1993.
- *Dan Turéll i byen - for sidste gang. Borgen*, 1994.
- *Mord Da Capo. Skandinavisk Kriminalsselskab*, 1994.
- *Just a Gigolo. Borgen*, 1995.

Søndagsmatinéer

Udstillingen "Kom Forbi" i Kapellet, Assistens Kirkegård, Kapelvej 2, København N, er åben daglig kl. 10-16 (mandag lukket) i tidsrummet 19. marts-23. juni 1996. Som en del af udstillingen afholdes en række søndagsmatinéer i Kapellet på Assistens Kirkegård.

Søndag den 24. marts kl. 15.00:

- Peder Bundgaard og Asger Schnack taler om Dan Turéll, om hans forfatterskab og om udstillingen "Kom Forbi".
- Musik: Stig Møller & Peter Ingemann.

Søndag den 14. april kl. 15.00:

- Asger Schnack læser egne digte.
- Musik: Quote Unquote med Klaus Lynggaard.

■ Udstillingen "Kom Forbi" er arrangeret af Assistens Kirkegårds Formidlingscenter

■ Udstillingsgruppen:

Peder Bundgaard, Torben Hamann Hansen, Niels Henrik Kirkegaard, Fleming Pless, Lisbet Rasmussen og Asger Schnack.

■ Arrangørerne takker Gitte Lunding Johansen, til Annie Laksø for sølvstjerner og til Richard Allan Foster for et stort arbejde med opstætning af udstillingen.

Søndag den 5. maj kl. 15.00:

- Digtoplæsning ved F.P. Jac og Peter Laugesen.
- Musik: Finn Zieglers Trio.

Søndag den 19. maj kl. 15.00:

- Jan Kaspersen og Bob Rockwell.

Søndag den 2. juni kl. 15.00:

- Digtoplæsning ved elever fra forfatter-skolen.
- Musik: Dørge, Becker, Carlsen.

Billetter à 40 kr. kan købes i Kapellet eller bestilles på telefon 35371927.

■ Følgende fonde og sponsorer har bidraget til udstillingens gennemførelse:

Borgens Forlag
Café Dan Turéll
DSB S-tog
Juhl-Sørensen's Flygel Piano Service A/S
Kong Frederik og dronning Ingrid's Fond til humanitære og kulturelle formål
Kulturministeriets Tilskudssekretariat, Kulturfonden
Kunelco A/S - lyd & lys
Københavns Kulturby Fond 96
Københavns Kulturfond
Louisiana - Museum for moderne kunst
Morgenavisen Jyllands-Posten

DAN TURÉLL KOM FORBI - og skrev mere end 80 bøger

Her er et udvalg:

Onkel Danny fortæller
Greatest Hits
252 sider • 198 kt.

Mordserien
1-12 i kassette
600 kt.

Storby-Trilogien:
Drive-in-digte
3-D digte
Storby-Blues
400 sider • 148 kt.

Peder Bundgaard:
SUPERDAN
290 sider • 248 kt.

Mord i Mørket
Mord i Rodby
Mord på Malta
Mord ved Runddelen
Mord i Marts
Mord i September
Mord i Myldretiden
Mord på Møntvaskeriet
Mord i Rendestenen
Mord på Medierne
Mord på Markedet
Mord i San Francisco
Pr. bind: 58 kt.

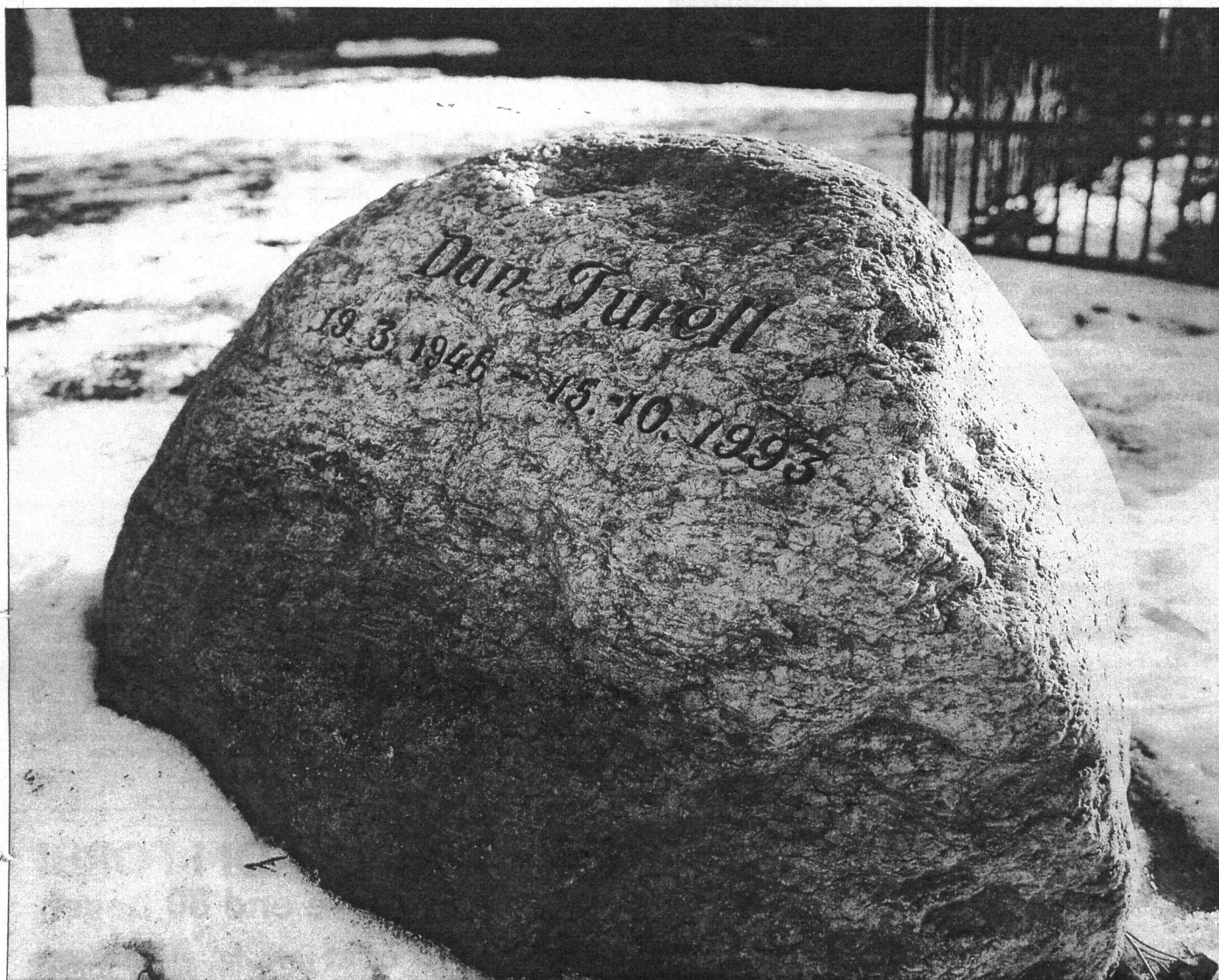
Dan Turéll
Et forfatterskab i udvalg.
Red. af Asger Schnack
162 sider • 138 kt.

SUPERDAN
Et portræt af Dan Turéll

**Dan Turéll
Et forfatterskab i udvalg**
Redigeret af Asger Schnack

BORGENS FORLAG

Virvar: Vi Var

Dan Turèlls gravsten på Assistens Kirkegård i København

Foto: FLEMMING PLESS

” ... Virvar:
Vi var
Universets eneste
Gyldne Råstof,
eneste Alkymien værdig.
Tid...

Tid var vi.
Virvar

Før & Efter
Frygtens Epoke ”

(Fra Dan Turèlls sidste digtsamling "Tja-a Cha-Cha", udgivet kort før hans død i 1993)